

Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасын бекіту туралы
Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 28 маусымдағы № 728 Қаулысы
(2015.17.06. берілген өзгерістермен)

«Мемлекет басшысының 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан - 2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 18 желтоқсандағы № 449 Жарлығына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

1. Қоса беріліп отырған Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) бекітілсін.
2. Орталық және жергілікті атқарушы органдар Бағдарламаны іске асыру жөнінде шаралар қабылдасын.
3. Жауапты орталық және жергілікті атқарушы органдар «Салалық бағдарламаларды әзірлеу, іске асыру, мониторингілеу, бағалау және бақылау ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 18 наурыздағы № 218 қаулысымен бекітілген Салалық бағдарламаларды әзірлеу, іске асыру, мониторингілеу, бағалау және бақылау ережесіне сәйкес Бағдарламаның іске асырылу барысы туралы ақпарат берсін.
4. Осы қаулыға қосымшаға сәйкес Қазақстан Республикасы Үкіметінің кейбір шешімдерінің күші жойылды деп танылсын.
5. Осы қаулының орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Өңірлік даму министрлігіне жүктелсін.
6. Осы қаулы 2015 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрі

К. Мәсімов

ҚР Үкіметінің 2015.22.01. № 15 Қаулысымен бағдарлама жаңа редакцияда (бұр.ред.қара)

Қазақстан Республикасы
 Үкіметінің
 2014 жылғы 28 маусымдағы
 № 728 қаулысымен
 бекітілген

Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі
бағдарламасы

1. Бағдарламаның паспорты

Бағдарламаның атауы	Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасы
Әзірлеуге негіздеме	Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 21 шілдедегі № 118 Жарлығымен бекітілген Елді аумақтық-кеңістікте дамытудың 2020 жылға дейінгі <u>болжамды схемасы</u> ; Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан - 2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына <u>Жолдауы</u> ;
Бағдарламаны әзірлеуші	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 30 желтоқсандағы № 1434 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының аумағын ұйымдастырудың бас схемасының <u>негізгі ережелері</u> ;
Бағдарламаның мақсаты	Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 11 қарашадағы «Нұрлы жол - болашаққа бастар жол» атты Қазақстан халқына Жолдауы.
Иске асыру мерзімдері	Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі
Нысаналы индикаторлар	Елдің ұтымды аумақтық ұйымдастырылуын қалыптастыру, экономикалық өсу орталықтарында халықтың және капиталдың шоғырлануын ынталандыру арқылы өңірлердің әлеуметтік-экономикалық әлеуетін дамыту үшін жағдайлар жасау 2015 - 2019 жылдар

Индикатор атауы	2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
1. Агломерациялар халқының саны, мың адам					
Барлығы	5 894,6	5 999,1	6 106,2	6 215,8	6 328,2
Астана	964,2	992,6	1 021,9	1 052,1	1 083,2
Алматы	2 763,9	2 820,8	2 879,3	2 939,2	3 000,8
Шымкент	1 567,8	1 581,1	1 594,4	1 607,9	1 621,5
Ақтөбе	598,7	604,6	610,6	616,6	622,7
2. Жан басына шаққанда негізгі капиталға инвестициялар (Бағдарлама шеңберінде), мың теңге					
«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)	20,7	22,7	25,2	30,2	30,9
«екінші деңгейдегі» қалалар	32,4	37,1	36,9	43,0	45,5

(облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					
«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моно-қалалар)	21,9	23,4	30,3	31,6	33,0
тірек ауылдық елді мекендерді (бұдан-әрі - АЕМ) және шекара маңындағы аумақтарды қоса алғанда, ауылдық аумақтар	24,0	24,2	27,2	30,2	31,2
3. Жаңғыртылған желілердің үлесі, оның ішінде, жылумен, электрмен және газбен жабдықтау, %					
«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)					
Астана	19,94	20,0	21,05	22,0	22,5
Алматы	0,33	0,45	0,5	0,6	0,7
Шымкент	11,8	12,2	12,9	13,1	14
Ақтөбе	10,1	11	11,9	12,4	13,2
«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары), %	7,8	8,4	9,05	9,9	10,5
«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар), %	5,5	6,1	6,9	7,3	7,9
ауылдық аумақтар, оның ішінде шекара маңындағы аумақтар, %	4,9	5,2	6	6,7	7,15
4. Орталықтандырылған сумен жабдықтауға және су бұруға қолжетімділік, % оның ішінде:					
«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар), оның ішінде:					
сумен жабдықтау	81	85	87	91	94
қалалар	85	88	92	96	100
АЕМ	51,5	55,5	69	75	80
су бұру	52	57	64	70	77
қалалар	77	82	87	94	100
АЕМ	12	13	15	18	20
«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					
сумен жабдықтау	90	92	94	96	100
су бұру	77	82	87	94	100
«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)					
сумен жабдықтау	87	92	94	96	100
су бұру	77	82	87	94	100
тірек АЕМ және шекара маңындағы аумақтарды қоса алғанда, ауылдық аумақтар					
сумен жабдықтау	51,5	55,5	69	75	80
су бұру	12	13	15	18	20

Қаржыландыру көздері мен көлемдері

Бағдарламаны қаржыландыру республикалық және жергілікті бюджеттер, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған өзге де көздер есебінен және олардың шегінде жүзеге асырылатын болады.
Бағдарламаны қаржыландыру көлемі мынаны құрайды:

млн. теңге

	2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
РБ*	367 234	345 469	418 771	494 268	489 014
ЖБ*	17 219	17 552	18 383	19 006	19 806
Бюджеттен тыс каражаттар	199 561	201 839	64 883	68 717	59 599
Барлық каражат	584 014	564 860	502 037	581 991	568 419

*Қаражат көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті қаржы жылдарына арналған республикалық және жергілікті бюджеттердің бекітілуі мен нақтылануына қарай нақтыланады.

2. Кіріспе

Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан - 2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шеңберінде әзірленді.

Бағдарлама Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 21 шілдедегі № 118 Жарлығымен бекітілген Елді аумақтық-кеңістікте дамытудың 2020 жылға дейінгі болжамды схемасын іске асыру тетіктерінің бірі болып табылады.

Елді аумақтық-кеңістікте дамытудың 2020 жылға дейінгі болжамды схемасы жаңа өңірлік саясаттың «доктринасы» болып табылады, оның мақсаты экономикалық әлеуеттің ұтымды аумақтық ұйымдастырылуын құру және халықтың тыныс-тіршілігі үшін қолайлы жағдай жасау болып табылады.

Мемлекет басшысы қойған жаңа міндеттерді ескере отырып, өңірлік дамытудың барлық жүйесін заманауи қағидаттарға сай жаңғырту қажет. Стратегиялық басқару жүйесін республикаішілік өңіраралық (трансөңірлік) және макроөңірлік деңгейде ұйымдастыру мемлекеттің стратегиялық жоспарлау институттарының, өңірлердің, қоғамдық бірлестіктердің, бизнестің және сарапшылар қоғамдастығының рөлін арттырумен қоса жүргізілуі тиіс.

Өткен жылдары Қазақстанда өңірлерді әлеуметтік-экономикалық дамыту деңгейлерін теңестіруге бағытталған өңірлік саясаттың екі тұжырымдамасы іске асырылды. Бұдан басқа, ауылдық аумақтарды дамытудың 2004 - 2010 жылдарға арналған, шағын қалаларды дамытудың 2004 - 2006 жылдарға арналған, Елді аумақтық дамытудың 2015 жылға дейінгі бағдарламалары іске асырылды. Сонымен қатар, көптеген бағдарламалық құжаттар, оның ішінде әлеуметтік блоқтың, үдемелі индустриялық-инновациялық дамытудың мемлекеттік бағдарламалары, салалық бағдарламалар, жұмыспен қамту және басқа да бағдарламалар қабылданды (және қазіргі уақытта қолданыста). Олардың барлығы да реттелетін салалардағы өңірлік дамудың жекелеген аспектілерін белгілі бір шамада қозғайды.

Сонымен бірге, аталған бағдарламалық құжаттар шектеулі ведомстволық тәсілді көздей отырып, Елді аумақтық-кеңістікте дамытудың 2020 жылға дейінгі болжамды схемасында тұжырымдалған мемлекеттік өңірлік саясаттың басымдықтарына әлсіз тоғыстырылғанын мойындаған жөн. Сондай-ақ, қолданыстағы бағдарламалық құжаттарды сыни тұрғыдан талдау оларда көзделген институционалдық және әкімшілік ресурстардың іс жүзінде өзара жеткілікті үйлеспегендігін, көбінесе бір-бірін қайталайтынын анықтады.

Осындай жағдайларда жоғарыда аталған барлық бағдарламалық құжаттардың ережелерін бір өзектің - өңірлерді дамыту немесе өңірлердің экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру төңірегінде біріктіру талабы туындайды.

Өңірлік саясаттың базалық идеологиясы ретінде перспективалық экономикалық өсу орталықтарын басым дамытудың тиімді теңгеріміне және экономикалық әлеуеті төмен өңірлерді (елді мекендер жүйелерінің әртүрлі типтерін) өмір сүру сапасы стандартының ең төменгі жеткілікті деңгейінде ұстап тұруға негізделген теңгерімді даму стратегиясы ұсынылады. Бұл ретте осындай бірыңғай Бағдарлама жекелеген өңірлер, сондай-ақ тұтастай ел шеңберінде экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру басымдықтарына сәйкес өңірлердің дамуына мемлекеттік қолдау көрсетудің нақты және түсінікті құралдарын қамтитын болады.

Осы Бағдарлама мынадай бағдарламалардың негізінде әзірленді: «Өңірлерді дамыту», «Моноқалаларды дамытудың 2012 - 2020 жылдарға арналған бағдарламасы», «Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықты жаңғыртудың 2011 - 2020 жылдарға арналған бағдарламасы», «2011 - 2020 жылдарға арналған «Ақбұлақ», «Қолжетімді тұрғын үй - 2020».

Бағдарлама халықтың өмір сүру сапасын арттыруға (тыныс-тіршілікті қамтамасыз ететін инфрақұрылымды - энергия және жылу көздерін, газбен, жылумен, электрмен, сумен жабдықтауды, су бұруды дамытуға), өңірлердің экономикалық әлеуетін дамытуға, сондай-ақ өңірлерді функционалдық типологиясына және экономикалық әлеуетіне сәйкес дамытуға бағытталған, олардың нарықтық бастамада ішкі шоғырлануына, өзін-өзі ұйымдастыруға және өзін-өзі дамытуға көшуіне ықпал ететін әкімшілік-құқықтық және экономикалық сипаттағы шараларды айқындайды.

Бұл ретте Бағдарламаның бағыттары қабылданған мемлекеттік және салалық бағдарламаларда, әсіресе «Су ресурстарын басқару», «Бизнестің жол картасы 2020», «Агробизнес 2020» сияқты бағдарламаларда белгіленген негізгі салалық басымдықтармен тікелей байланысты.

Тұтастай алғанда, республика бойынша жыл сайын республикалық бюджет есебінен өңірлерге инженерлік инфрақұрылымды дамытуға шамамен 300 млрд. теңге бөлінеді.

Осыған орай, инженерлік инфрақұрылымды дамыту жөніндегі барлық жобаларды өңірлерді дамыту жөніндегі уәкілетті орган арқылы орталықтандырылған түрде қарау қажет.

Жобалар мемлекеттік органдардың қолданыстағы салалық және бюджеттік бағдарламалары шеңберінде, өңірлерді дамыту жөніндегі уәкілетті органның келісімімен, оның ішінде материалдардың, жабдықтар мен технологиялардың қолданылуы тұрғысында іске асырылатын болады.

Осы құжаттармен бір кешенде Бағдарлама 2020 жылға дейін өңірлерді дамыту бойынша бірыңғай мемлекеттік саясатты іске асырады.

Мақсаттарға, нысаналы индикаторларға, міндеттерге (бағыттарға), нәтижелер көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін жауапты мемлекеттік органдар мен өзге де ұйымдар, сондай-ақ Бағдарламада қолданылатын терминдер:

1) агломерация - өзара тұрақты өндірістік, мәдени-тұрмыстық және өзге байланыстармен біріккен, сондай-ақ аумақтық бірігу үрдісі бір (моноорталықты) немесе бірнеше (көпорталықты) орталық-қалалардың айналасында жақын орналасқан елді мекендердің урбанизациялық топталуы.

Қазақстандағы агломерацияларды айқындаудың негізгі критерийлері мыналар болып табылады:

орталық-қаланың (астана, республикалық маңызы бар қала) әкімшілік мәртебесі бюджеттік ресурстарды бақылауды көздейтіндіктен, оның Қазақстан жағдайында маңызы зор;

өңір халқының тығыз орналасуын, көші-қон ағынын, ресурстық базаны (жер, су, азық-түлік ресурстарын) қамтитын демографиялық сыйымдылық;

ыңғайлы географиялық орналасуын, халықаралық көлік дәліздерінің өтуін, көлік торабы мен инфрақұрылымның болуын білдіретін логистикалық әлеует;

экономикалық әлеует, яғни орталық-қаланың дамуы (өнеркәсіптік, сервистік, еңбек, қаржы, ғылыми әлеует);

2) монокала - бұл өнеркәсіп өндірісінің және еңбекке жарамды халықтың негізгі бөлігі (20 % және одан астамы) бір немесе бірнеше (көп емес) қала құраушы, бір бейінді және шикізаттық бағыттағы (монобейінді), қалада болып жатқан барлық экономикалық және әлеуметтік процестерді айқындайтын кәсіпорындарда шоғырланған қала.

Моноқалалар санатына тұрғындарының саны 10 мыңнан 200 мыңға дейін адамы бар мына критерийлердің бірімен сипатталатын:

Қаланың негізінен өңдеу секторының қала құраушы кәсіпорындарының өнеркәсіптік өндірісінің көлемі жалпы қалалық өндіріс көлемінің 20 %-нан астамын құрайтын (мономамандану);

қаланың қала құраушы кәсіпорындарында жұмыспен қамтылған халықтың 20 %-дан астамы жұмыс істейтін;

қала құраушы кәсіпорындары ішінара істейтін немесе қызметін тоқтатқан қалалар кіреді.

Бұл ретте көптеген моноқалаларға қаламен экономикалық тығыз байланыстағы қала маңындағы кенттер мен ауылдық елді мекендер әкімшілік бағыныста болады;

3) шағын қала - халқының саны 50 мың адамға дейінгі қала;

4) тірек ауылдық елді мекен - абаттандырылған елді мекен, онда сол жерде тұратын халыққа және іргелес орналасқан аумақтардың тұрғындарына қажетті әлеуметтік стандарттарды қамтамасыз ету үшін өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылымдар құрылатын болады;

5) шекара маңындағы аумақтар - Мемлекеттік шекарадан 50 километрге дейінгі арақашықтықта орналасқан әкімшілік-аумақтық бірліктердің және елді мекендердің аумақтары;

6) экономикалық өсу орталықтары - елдің немесе өңірдің экономикасында инновация мен прогресс көздерінің функциясын орындайтын, «ауқым әсерінің» арқасында өндіріс факторларының тартылыс полюстері (шоғырлануы) болып табылатын, сондай-ақ жаңа тауарлар шығаратын және қызметтер көрсететін қарқынды дамып жатқан салалардың кәсіпорындары орналасқан нақты аумақтар (елді мекендер).

Осы Бағдарламада экономикалық даму орталықтарының қатарына:

ел ауқымында - «бірінші деңгейдегі» қалалар (Астана, Алматы, Шымкент және Ақтөбе қалаларында орталықтары бар агломерациялар), «екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары);

өңір ауқымында - «үшінші деңгейдегі» қалалар (перспективалы шағын және моноқалалар), аудан орталықтары, ауылдық елді мекендер (бұдан әрі - АЕМ), оның ішінде тірек ауылдық елді мекендер, шекара маңындағы аумақтар енгізілген;

7) «бірінші деңгейдегі» қалалар - Астана, Алматы, Шымкент және Ақтөбе қалаларында орталықтары бар агломерациялар;

8) «екінші деңгейдегі» қалалар - дамыған өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылымы бар, ірі экономикалық және мәдени орталық болып табылатын облыс орталықтары, сондай-ақ Семей және Түркістан қалалары;

9) «үшінші деңгейдегі» қалалар - экономикалық даму және халық санының өсу перспективалары бар шағын және моноқалалар;

10) депрессивті өңір - өндірістің ұзақ (бес және одан да көп жыл) құлдырауы, төмен инфрақұрылымдық қамтамасыз ету (жолдар, телефон байланысы, энергиямен жабдықтау, жылумен жабдықтау) салдарынан жұмыспен қамту, экология, әлеуметтік көрсетілетін қызметтер саласында жағымсыз үрдістердің болуымен сипатталатын әкімшілік-аумақтық бірлік;

11) уәкілетті орган - өңірлік даму саласында басшылықты, сондай-ақ салааралық үйлестіруді жүзеге асыратын Қазақстан Республикасының орталық атқарушы органы;

12) Бағдарламаның жергілікті деңгейдегі үйлестірушісі - Бағдарламаны жергілікті жерде іске асыру үшін жауапты облыстың, Астана және Алматы қалаларының әкімі айқындайтын, жергілікті бюджеттен қаржыландырылатын атқарушы орган;

13) өңірлік саясат мәселелері жөніндегі ведомстволық комиссия (бұдан әрі - ВАК) - Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы өңірлік саясат мәселелері жөніндегі консультативтік-кеңесші орган;

14) «зәкірлік» инвестициялық жоба - Қазақстан экономикасының шикізаттық емес салаларында іске асырылатын және шағын немесе моноқаланың экономикасын әртараптандыруға бағытталған, кемінде 50 тұрақты жұмыс орнын ашу көзделген орташа инвестициялық жоба.

3. Ағымдағы ахуалды талдау

Қазіргі кезеңде Қазақстанның өңірлік саясаты ұлттық экономиканың маңызды экономикалық өсу нүктелері болып табылатын урбандалу және агломерациялар процестерін ынталандыруды және реттелетін дамытуды, экономикалық және демографиялық әлеуеті бар перспективалы елді мекендерді дамытуды және қолдауды қамтитын ұтымды аумақтық ұйымдастыруды қалыптастыруды қамтамасыз етуге арналған, бұл урбандалу процестерін дамытудың және өңірлік дамудың әлемдік үрдістеріне сәйкес келеді.

Статистика комитетінің және Дүниежүзілік банктің деректері бойынша Қазақстанда урбандалу коэффициенті шамамен 54 - 55 %-ды құрайды, бұл Орта Азия елдері үшін ең жоғары болып табылады, алайда дамыған елдерден тым кейіндеп қалады. Аустралия, Канада және АҚШ сияқты елдердің осы әдістемені ескере отырып айқындалған урбандалу коэффициенттері 70 - 80 % аралығында.

Өсіп келе жатқан қалалар, халықтың артып келе жатқан ұтқырлығы және өндірісті мамандандыруды арттыру дамудың ажырамас серіктестері болып табылады. Бұл өзгерістер, әсіресе, Солтүстік Америкада, Батыс Еуропада және Солтүстік Шығыс Азияда да байқалады. Алайда Шығыс және Оңтүстік Азия және Шығыс Еуропа елдерінде де ауқымы мен қарқыны бойынша ұқсас өзгерістер орын алуда.

Қазіргі уақытта Қазақстанның аумақтық ұйымдастырылуы жетілдіріліп жатқандығын атап өткен жөн. Бұл, ең алдымен, ірі қалалар - агломерациялардың үдемелі өсуімен айқындалады.

Қазіргі заманғы Қазақстанда қалалық агломерацияларды қалыптастырудың негізгі үрдістерін қарай отырып, аумақтардың анық көрінетін табиғи аймақтарына және жоспарлы экономикадан қалған қоныстандыру ерекшеліктеріне байланысты олардың әрқелкі екендігін атап өткен жөн.

Экономикалық даму орталықтары арасында орналасқан, көліктік байланысты қамтамасыз ететін аумақтар жүк ағындарын көбейту, инновацияларды тарату, инфрақұрылымдарды дамыту арқасында қосымша серпін алады. Сондықтан олар «өсу полюстерімен» бірге тұтастай өңірдің немесе елдің экономикалық дамуының кеңістіктегі қаңқасын анықтайтын даму осьтеріне (дәлізге) айналады.

Екінші жағынан алғанда, жоспарлы экономикадағы қалыптасқан орталықтардың, мысалы перспективасыз монокалалардың, шағын қалалардың, АЕМ ыдырауы депрессивті аумақтардың пайда болуына әкелді және қоғамда күрделі әлеуметтік процестерді (көші-қон, инфрақұрылымның құлдырауы, жұмыссыздық, әлеуметтік маргиналану) туғызды.

Елдің аумақтық ұйымдастырылуындағы жүргізіліп жатқан процестерге қарамастан, өңірлік саясатта, әсіресе өңірлерді қаржыландыру мәселелерінде (бюджет саясаты) бұрынғы тәсілдер сақталуда. Осылайша, бюджет қаражатын экономикалық өсу перспективалары мен тиісті демографиялық әлеуеті жоқ жекелеген елді мекендерді дамытуға жұмсау практикасы жалғасуда.

Осыған байланысты, мемлекет ресурстарын өңірлердегі шын мәнінде қажетті және перспективалы жобаларға шоғырландыру қажет. Бұл түпкі нәтижесінде бюджет шығыстарының жоғары тиімділігіне әкеледі. Бұдан басқа, жобаларды айқындаған кезде инновациялық технологияларды қолданатын жобаларға басымдық берілетін болады.

Жаңа өңірлік саясатқа сәйкес экономикалық аумақтарды санаттарға жіктеу - «бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар), «екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары), «үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және монокалалар), тірек ауылдық елді мекендер, шекара маңындағы аумақтар.

«Бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)

Қалалық агломерациялар әлемнің көптеген елдерінде қазіргі заманауи қоныстанудың объективті түрде басты нысандары болуда, олардың қалыптасуы жаңа урбанистік өткелді білдіреді.

АҚШ-та бүкіл халықтың 76 %-дан астамы агломерацияларда тұрып жатыр, олардың ең ірісі Нью-Йорк (11,3 мың шаршы км, 23,3 млн. адам) және Лос-Анджелес (5,8 мың шаршы км, 18,6 млн. адам) агломерациялары.

Еуропада әлемдік деңгейдегі агломерациялар Лондон (11 мың шаршы км, 13,4 млн. адам) және Париж (12 мың шаршы км, 12 млн. адамнан астам) агломерациялары.

Қытайда - Шанхай (7,1 мың шаршы км, 18,6 млн. адам), Бразилияда - Рио-де-Жанейро (4,6 мың шаршы км, 12,1 млн. адам), Аргентинада - Буэнос-Айрес (2,7 мың шаршы км, 14,6 млн. адам), Үндістанда - Колката (1,8 мың шаршы км, 15,6 млн. адам) және басқа дамып келе жатқан елдерде урбандалған аумақтар жылдам қарқынмен қалыптасып жатыр.

Дамып келе жатқан елдерде агломерациялардың дамуы өзіндік ерекшелікке ие. Оларға кейбір жетекші және ірі орталықтарда халық пен экономиканың барлық салаларының өсіп келе жатқан шоғырлану үлгісі тән. Халықтың ауылдық жерден ірі және аса ірі орталықтарға келуі жоғары қарқынмен жалғасатын болады.

Егер қалалық орталықтардың дамуы «өз бетінше» жүзеге асырылса, ауылдық жерден халықтың бақыланбайтын көші-қон процестері тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымға шамадан тыс жүктемені қалыптастыруға, шеткері қала қоныстарында әлеуметтік-экономикалық маргиналану аймақтарының пайда болуына әкеп соғуы мүмкін, өңіраралық үйлеспешіліктен одан әрі нығайтуға ықпал етуі және экономиканы әртараптандыруға кедергі болуы мүмкін.

Экономикалық артта қалушылық пен теңдессіздікті консервациялауға және әлеуметтік тұрақсыздыққа ықпал ете отырып, осындай үрдістер Латын Америкасы мен Африка елдеріндегі көптеген қалалық агломерацияларға тән.

Олардың көбіндегі аяқталмаған демографиялық өткел агломерациялар халқының статистикалық белгіленген санының өсуі үшін қосымша жағдайлар жасайды. Ірі қалалық кезеңде осындай «жалған урбандалу» қаупі шамадан тыс жүктелген қалаларды және шын мәнінде нақты қалалық экономика болмағанда ауылдық тыныс-тіршілікті сақтайтын халқы көп қала маңы аймағын қалыптастыруға негізделген.

Қытай Халық Республикасы Ғылым академиясының География ғылымдары мен табиғи ресурстар институты ұсынған «Қытайдың қалалық агломерацияларын дамыту - 2010» баяндамасына сәйкес Қытай 23 қалалық агломерация құрады.

Қалалық агломерациялар Қытайдың экономикалық дамуының болашақ құрылымында ең перспективалық аудандары болып табылады. 10 - 20 жылдан кейін Қытай әлемдік деңгейдегі ең бәсекеге қабілетті және инновациялық ілгерілетілген агломерациялардың топтарын құруға тиіс, ал әрбіреуінің халқының саны кемінде 20 млн. адам болуға тиіс.

Қазіргі уақытта Қазақстанда бірінші деңгейдегі агломерацияларға жататын Астана, Алматы және Шымкент қалаларында орталықтары бар және екінші деңгейдегі агломерацияға (перспективалық агломерацияға) жататын Ақтөбе қаласында орталығы бар агломерациялар «бірінші деңгейдегі» қалалар болып белгіленді, себебі қалыптасып жатқан қалалық агломерациялар елдің барлық халқының үштен бір бөлігінен астамын шоғырландырады.

Олардың ішінде барынша ауқымдысы (халық санын және қала маңымен бірге орталық-қаланы қамтитын агломерациялар құрылымының күрделілігін ескере отырып) Алматы мен Шымкент айналасында дамып келеді. Қарқынды өсуі қоныстандыру жүйесіндегі жаңа елорданың рөлін арттыруға бағытталған мемлекеттің заманауи саясатына негізделген Астана әлі дамыған қала маңы аймағын қалыптастырып үлгерген жоқ. Республиканың батысында Ақтөбе қаласында орталығы бар агломерация перспективалы болып табылады.

Бұл ретте Астана агломерациясының құрамына бірыңғай агломерациялық құрылым жасауға қабілетті Қарағанды қаласы және оның маңындағы елді мекендер (серіктес қалалар, кенттер) тартылады.

Екінші деңгейдегі (Ақтөбе) агломерациялардың толыққанды дамуы тек ұзақ мерзімді перспективада, шамамен 2017 жылдан кейінгі мерзімде болжанады.

Қазақстанда агломерациялар қалалық агломерацияларды қалыптастыру және дамытудың негізгі критерийлері бойынша айқындалады:

1) демографиялық сыйымдылық, өңір халқының жоғары тығыздығын, көші-қон ағынын, ресурстық базаны (жер, су, азық-түлік ресурстарын) қамтиды (1-кесте).

1-кесте. Агломерациялардың 2012 жылдың басындағы саны мен демографиялық сыйымдылығы бойынша ақпарат

Р/с №	Атауы	Халық саны		Демографиялық сыйымдылық (орталықтың)
		агломерациялар	қалалар	

		мың адам	үлесі, %	мың адам	үлесі, %	халық тығыздығы), мың адам
1.	Астана	859,2	5,2	742,9	8,2	2 460
2.	Алматы	2500	15	1450,3	15,9	10 087
3.	Шымкент	1400	8,4	1025,5	11,3	4 074
4.	Ақтөбе	525,8	3,2	415,8	4,6	1 331
	Барлығы	5285	31,7	3634,5	39,9	
	Қазақстан Республикасы бойынша	16675,4	100	9114,6	100	

2012 жылы «бірінші деңгейдегі» қалалар халқының саны 5554,5 мың адамды құрады, бұл Қазақстан Республикасы жалпы халқы санының 33,3 %-ын немесе елдің қала халқының санынан 41,8 %-дан астамын құрайды. Бұл ретте Астана, Алматы және Шымкент қалалары халқының саны Қазақстанның жағдайында агломерациялық әсер (500 мың адам) іске асырылатын деңгейден жоғары, ал Ақтөбе қаласы халқының саны осы деңгейге әзірше жеткен жоқ.

Қазақстан Республикасында агломерациялық даму проблемасына қатысты орталық қалаларда халық санының бақылаусыз өсуін шектеу мәселесі маңызды болып табылады, бұл қалалық инфрақұрылымға ауыртпалық салады;

2) логистикалық әлеует, бұл ыңғайлы географиялық орналасуды, халықаралық көліктік дәліздердің өтуін, көлік торабы мен инфрақұрылымның болуын білдіреді;

қазіргі уақытта агломерациялардың және агломерациялардың ықпал ету аймағына кіретін (серіктес қалаларды, көршілес қалаларды, кенттерді, ауылдарды қоса алғанда) елді мекендердің шекаралары белгіленді. Агломерация ареалын делимитациялау (шекара белгілеу) үшін изохрон әдісі пайдаланылды, ол агломерация орталығына бару үшін қажет уақыт шығыны негізінде агломерация шекарасын анықтаудан тұрады. Агломерация шекарасы ретінде бірінші деңгейдегі агломерациялар үшін 1,5 сағаттық изохрона және екінші деңгейдегі агломерациялар үшін 1,0 сағаттық изохрона қабылданды. Аталған әдістің көмегімен агломерация аумағының шегінде елді мекендер сәйкестендірілген:

Астана агломерациясының көлік жетімділігінің 1,5-сағаттық изохронасына Ақмола облысының Аршалы, Целиноград және Шортанды аудандары кіреді;

Алматы агломерациясының ықпал ету аймағына: орталық - Алматы қаласы, Алматы облысының бес әкімшілік ауданы: Қарасай, Талғар, Іле, Еңбекшіқазақ, Жамбыл, сондай-ақ Қапшағай қалалық әкімшілік аумағы жатады. Ықпал ету аймағы қала мен қала маңының тығыз байланысының негізінде (күнделікті еңбек мятниктік көші-қоны шамамен 250 мың адамды құрайды¹) анықталды және Қапшағай, Қаскелең, Талғар, Есік қалыптасқан серіктес қалаларының, Ұзынағаш ауылының және Gate City (қаржы орталығы), Golden City (мәдени орталық), Growing City (өнеркәсіптік орталық), Green City (туристік орталық) төрт жаңа серіктес қалалардың орналасуын ескереді;

Шымкент агломерациясының ықпал ету аймағына: орталық - Шымкент қаласы, Арыс қаласы, Бәйдібек, Түлкібас, Қазығұрт, Төлеби, Ордабасы және Сайрам аудандары кіреді;

перспективалы Ақтөбе агломерациясының көліктік қолжетімділігінің 1,0 сағаттық изохронасына орталық - Ақтөбе қаласы, Хромтау, Алға, Қандыағаш қалалары, Алға, Қарғалы, Мартөк, Мұғалжар, Қобда мен Хромтау аудандарының бірқатар ауылдық елді мекендері кіреді;

Алматы, Шымкент, Ақтөбе², Астана қалалары арқылы өтетін халықаралық көлік дәліздерін салуға байланысты агломерациялардағы логистикалық әлеуетті ұлғайту ұсынылып отыр.

Сонымен бірге, бүгінгі күні жолаушылар айналымы бойынша статистикалық деректердің болмауы орталық қала мен серіктес қалалардың арасындағы көліктік қолжетімділікті анықтауды қиындатады;

3) экономикалық әлеует, яғни орталық қаланың дамығандығы (өнеркәсіптік, сервистік, еңбек, қаржылық, ғылыми әлеует).

Астана - республиканың астанасы, елді әлеуметтік-экономика дамыту көшбасшыларының бірі болып табылатын қала. Астананы көшіру туралы шешім қаланың, жақын орналасқан облыстардың және жалпы елдің кеңістік құрылымының серпінді дамуына бірден-бір ықпалын тигізді. Тиімді экономикалық-географиялық орналасу мен көп көлемді материалдық, қаржылық және еңбек ресурстарының агломерациялық даму әлеуеті әлі іске асырылмаған Астана қаласын агломерация орталығы ретінде қалыптастыру үшін зор маңызы бар.

Республикалық көлемдегі қаланың жалпы өңірлік өнімінің (бұдан әрі - ЖӨӨ) үлесі 8,5 %-ды құрайды (2012 жылғы деректер). Қала экономикасының негізін мыналар құрайды: өзге қызметтер (26,9 %), көтерме және бөлшек сауда (22,7 %), көлік және байланыс (14,7 %), құрылыс (12,3 %).

Астана қаласы халқының өмір сүру деңгейін талдау барлық қарастырылатын көрсеткіштер бойынша оң серпінді анықтады. Астана қаласының экономикалық тұрғыдан белсенді халқының саны 2012 жылы 417,6 мың адамды құрады және 2000 - 2012 жылдар аралығында 2,3 есе өсті.

Алматы - агломерациялық орталық ретінде белсенді қалыптасып келе жатқан елдің ең ірі мегаполисі. Алматы қаласының тартылыс аймағына Талғар, Есік, Қаскелең, Қапшағай қалалары және тығыз экономикалық, еңбек және әлеуметтік байланыстары бар жанында орналасқан кенттер мен ауылдар жатады. Алматы қаласы ұлттық және әлемдік нарықтармен байланысты қамтамасыз ететін адами, қаржылық ресурстардың, білім беру және ғылыми әлеуеттің, дамыған инфрақұрылымның жоғары шоғырлануымен ерекшеленеді.

Алматы қаласы ЖӨӨ-сінің салалық құрылымын талдау ол қаланың экономикалық базасын көрсетілетін қызметтер секторы құрайтынын көрсетеді (жылжымайтын мүлікпен жасалатын операцияларды, қаржыны, білімді, денсаулық сақтауды және сауда мен жөндеуден басқа өзге қызметтерді қоса алғанда - 45,5 %). Үлестік салмақ бойынша екінші позиция бөлшек/көтерме саудаға тиесілі - 33,9 %, одан кейін көлік пен байланыс - 15,0 %, өнеркәсіп - 5,6 %, құрылыс - 3,2 %.

Қаланың экономикалық белсенді халқы 2012 жылы 774,7 мың адамды құрады және 2008 - 2012 жылдар кезеңінде 9,8 %-ға өсті.

Қазіргі уақытта Алматы қаласының қала маңындағы аймағын дамыту Алматы қаласының қала маңындағы аймағының аумақтарын дамытудың қала құрылысы жоспарлаудың қабылданған кешенді жобасы шеңберінде жүзеге асырылады.

Шымкент - Оңтүстік Қазақстан облысының әкімшілік, әлеуметтік-экономикалық, ғылыми, білім беру және мәдени орталығы. Бұл ретте экономикалық әлеуеті бар қала елдің оңтүстігінің агломерациялық орталығы бола алады. Сонымен қатар, оның «жалған урбанизация» үлгісінде дамуына жол бермеу мақсатында аталған процесті реттеу қажет.

2008 - 2012 жылдар аралығында Шымкент қаласы халқының саны орта есеппен 2,1 %-ға артып отырғаны байқалған.

Ақтөбе қаласы Ақтөбе облысының әкімшілік орталығы болып табылады. Ақтөбе қаласының аумағы, әкімшілік тұрғыдан бағынысты бес ауылдық округті қоса алғанда (Благодарный, Қарғалы, Құрайлы, Новый, Сазды) 2,3 мың шаршы км тең. Облыстық көлемдегі өнеркәсіптік өндірістің үлесі 17,7 пайызды, яғни 232,7 млрд. теңгені құрайды (2012 жылғы деректер бойынша). Негізгі үлестік салмақ өңдеу өнеркәсібіне тиесілі - 77 пайыз;

4) орталық қаланың (астана, республикалық маңызы бар қала) әкімшілік мәртебесі, бұл Қазақстанның жағдайында маңызды, себебі бюджеттік ресурстарды бақылауды көздейді.

Қазіргі уақытта республикада өңірлерді қаржыландыру қалыптасқан бюджетаралық қатынастар жүйесі шеңберінде іске асырылады, ол донор өңірлерден реципиент өңірлерге (экономикалық тұрғыдан артта қалушы облыстарға бюджеттік субвенциялар беру) бюджет қаражатын қайта бөлуге негізделген. Республикадағы осындай бюджетаралық қатынастар жүйесі өздерінің аумақтарының әлеуметтік-экономикалық дамуының өсу қарқынын ұлғайтуға жергілікті атқарушы органдарды (донор өңірлерді де, сондай-ақ реципиент өңірлерді де) қажетті жағдайда ынталандырмайды.

Қазақстанда агломерациялар дамуының SWOT-талдауы

Мықты тұстары	Әлсіз тұстары
білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет және бос уақыт салаларында қызмет көрсетудің жоғары деңгейі (елдің басқа өңірлерімен салыстырғанда); халықтың табиғи және көші-қон арқылы өсуінің оң көрсеткіштері; шағын және орта бизнесті дамыту үшін қолайлы жағдайлар; кадрлық базаның болуы	қоныстанудың төмен тығыздығы, 2 млн. адамнан астам халқы бар орталық-қалалардың болмауы; орталық қалалардың және іргелес аумақтардың (елді мекен жүйелерінің) ортақ жүйелі инфрақұрылымының болмауы; орталық-қалалар ішінде тиімсіз көліктік инфрақұрылым (көлік кептелістері); ірі қалалардағы жағымсыз экологиялық жағдай (газдану, «жасыл экономиканың» смарт-технологияларын қолданбау, қоғамдық көліктің дамымауы, қалалардың ішінде экологиялық емес және энергияны қажетсінетін өндірістердің болуы); қалаларда рекреация және жасыл аймақтардың жеткіліксіз дамуы; елдің ірі қалаларында тартымды брендтердің (танымал халықаралық имидждің) болмауы; елдің ірі қалаларының жаһандық және өңірлік нарықтардағы төмен бәсекеге қабілеттілігі; орталық қала мен қала маңындағы елді мекендердің бірыңғай заманауи қала құрылысы құжаттамасының болмауы
Мүмкіндіктер	Қатерлер
экономиканың толық қайта құрылуы (индустрияланудан кейінгі даму); көптеген және әртараптандырылған еңбек нарығының қалыптасуы; тауарлар мен көрсетілетін қызметтерді өткізудің сыйымды нарығының тартымдылығын арттыру; «инфрақұрылымдық әсер» құру (қуатты көлік кешендері, мультимодальды тораптар, ақпараттық коммуникациялар); ірі орталықпен көрші болу әсері, яғни барлық агломерация тұрғындарының агломерациялардың әртүрлі аймақтарының еңбек, білім беру, сауда, мәдени және басқа да мүмкіндіктерге толық көлемде қол жеткізуі	біліктілігі төмен еңбек ресурстарының бақылаусыз жаппай келуінің салдарынан «жалған урбанизация»; тұрғын үй тапшылығы; жоғары жұмыссыздық; қалалық әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымға шамадан тыс салмақ салу; қала шетінде ретсіз құрылыс салу; келетін халықтың маргиналдануы мен асоциализациясы (қылмыстың көбеюі)

¹ Дереккөз: «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ және жергілікті атқарушы органдар.

² «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» жобасы.

«Екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)

Қазіргі уақытта Қазақстанда «екінші деңгейдегі» қалаларға 14 қала жатады, оның ішінде қала 12 облыстың әкімшілік орталықтары болып табылады (Көкшетау, Талдықорған, Атырау, Орал, Тараз, Қарағанды, Қостанай, Қызылорда, Павлодар, Петропавл, Өскемен, Ақтау), 2-еуі облыстық маңызы бар қала (Семей, Түркістан) болып табылады.

«Екінші деңгейдегі» қалалардағы халық саны 2013 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 3594,4 мың адамды құрады, бұл республикада жалпы халық санының 21,3 %-ын немесе елдің қала халқы санының шамамен 40 %-ын құрайды. Қаралып отырған кезеңде барлық екінші деңгейдегі қалаларда халық санының өсуі байқалады, бұл халықтың табиғи өсуінің оң мәндерімен және қалыптасқан халық көші-қонының оң сальдосымен байланысты.

Осы қалалардың әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі көрсеткіштерін салыстырмалы талдау көптеген қалалар өз өңірлерінде өндірістік, қаржылық және еңбек ресурстарының тартылыс және шоғырлану орталықтары болып табылатынын көрсетті.

2-кесте. «Екінші деңгейдегі» қалалардың 2012 жылғы негізгі әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштері

Р/с №	Қалалық әкімшіліктің атауы	Халық саны (жыл соңында)		Нақты жалақы		Өнеркәсіптік өнімнің көлемі	
		мың адам	үлес, %	мың тг	облыс бойынша орташа, мың тг.	млн. тг.	үлес, %
1.	Көкшетау	152,0	20,7	79,7	67,8	55 751,2	20,6
2.	Талдықорған	156,2	8,0	77,1	77,3	40 203,5	7,8
3.	Атырау	272,1	49,0	200,1	180,4	134 031,0	3,2
4.	Орал	265,9	43,4	73,5	87,5	89 321,7	5,5
5.	Тараз	343,3	32,1	76,3	72,3	131 018,4	63,3
6.	Қарағанды	479,2	35,2	96,3	92,4	259 481,2	19,4
7.	Қостанай	219,2	24,9	81,2	76,6	117 589,0	23,4
8.	Қызылорда	254,0	35,0	103,4	93,4	1 048 776,0	94,5
9.	Павлодар	345,8	46,2	88,0	85,8	627 740,0	52,2
10.	Петропавл	206,0	35,5	82,9	68,9	82 467,3	65,5
11.	Өскемен	321,2	23,0	96,2	84,9	620 125,9	64,2
12.	Семей	335,4	24,1	78,3	84,8	126 873,4	13,1
13.	Түркістан	244,1	9,1	68,8	75,5	7 153,1	1,4

Р/с №	Қалалық әкімшіліктің атауы	Бөлшек сауда		Негізгі капиталға инвестиция		Тұрғын үйлердің жалпы алаңын пайдалануға беру	
		млн. тг.	үлес, %	млн. тг.	үлес, %	шаршы метр	үлес, %
1.	Көкшетау	65 223,5	51,1	33 154,6	23,1	60 576,0	24,3
2.	Талдықорған	29 472,3	13,4	30 375,0	7,9	36 733,0	4,3
3.	Атырау	136 968,0	83,8	675 130,0	65,3	301230,0	58,8
4.	Орал	115 463,5	84,7	42 761,5	26,0	169 397,0	69,4
5.	Тараз	95 016,3	79,4	52 569,0	34,5	79 666,0	35,3
6.	Қарағанды	341 128,3	76,6	69 331,0	21,4	124 471,0	46,2
7.	Қостанай	97 999,1	61,3	42 774,0	26,1	119 137,0	58,2
8.	Қызылорда	94 845,3	79,5	195 144,0	76,2	174 052,0	59,3
9.	Павлодар	131 104,3	66,1	73 634,0	27,9	78 141,0	63,2
10.	Петропавл	72 447,2	59,4	32 378,7	33,0	54 261,0	53,9
11.	Өскемен	215 439,8	51,6	94 154,0	35,4	91 612,0	37,5
12.	Семей	99 893,7	23,9	39 524,0	14,8	75 679,0	31,0
13.	Түркістан	12 285,3	5,2	31 282,0	9,8	32 254,0	9,2

«Екінші деңгейдегі» қалалардағы өнеркәсіптік өндірістің көлемі 2012 жылы 3,33 трлн. теңгені құрады, бұл өнеркәсіптік өндірістің жалпы республикалық көлемінің шамамен 20 %-ын құрайды. 2008 - 2012 жылдары екінші деңгейдегі қалалардағы өнеркәсіптік өндірістің жалпы көлемі 30,5 %-ға ұлғайды.

Екінші деңгейдегі қалаларда өңдеуші өнеркәсіп салалары жақсы дамыған. Айталық, осы қалалардың өнеркәсіптік өндірістің құрылымын талдау көбінесе өңдеуші өнеркәсіптің үлесі өнеркәсіптік өндірістің жалпы көлемінде 70 %-дан артатындығын көрсетті. Атырау, Қарағанды және Ақтау қалаларында 2012 жылы өнеркәсіптік өндірістің жалпы көлемінде өңдеуші саланың үлестік салмағы 46 - 50 %-ды құрады.

Су құбыры, кәріз, жылу және электр желілерінің, автомобиль жолдарының тозу дәрежесінің жоғары болуы «екінші деңгейдегі» қалалардың инженерлік инфрақұрылымының негізгі проблемалары болып табылады.

3-кесте. Коммуналдық инфрақұрылымның тозу дәрежесі

Р/с №	Қалалардың атауы	Су құбыры желісі, %	Кәріз желілері, %	Жылу желілері, %	Электр желілері, %	Автомобиль жолдары (қанағаттанарлықсыз жағдайда), %
1.	Көкшетау	45	15	53	62	31
2.	Талдықорған	60	72	65	60	50
3.	Атырау	31	38,5	74	30	28,1
4.	Орал	69	67	55	95	41
5.	Тараз	68	74	70,9	72	25
6.	Қарағанды	78	74	75	60	73

7.	Қостанай	63,3	73,2	51	73	42
8.	Қызылорда	54	60	62	70	68
9.	Павлодар	46,4	41,6	71,2	53	29
10.	Петропавл	81,3	63,6	71	68,5	48
11.	Өскемен	72	75	59	61	27
12.	Семей	77	75	77	66	47
13.	Түркістан	92	40	75	61	67,4

«Үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)

Қазіргі уақытта Қазақстанда 41 шағын қала бар, олардағы халық саны 2013 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 904,2 мың адамды құрайды. 33 шағын қала тиісті ауылдық аудандардың әкімшілік орталықтары болып табылады. 8 шағын қала ауылдық аудандардың орталықтары болып табылмайды. Географиялық орналасу бойынша қалалардың мынадай типтерін бөліп көрсетуге болады:

- 1) агломерациялардың ықпал ету аймағында - Ақкөл, Алға, Қандыағаш, Есік, Қапшағай, Қаскелең, Талғар, Леңгір;
- 2) республикалық және халықаралық маңызы бар автомобиль және теміржол магистральдары бойында - Ақкөл, Атбасар, Ерейментау, Есіл, Макинск, Щучинск, Алға, Қандыағаш, Шалқар, Жаркент, Қапшағай, Қаскелең, Сарқанд, Аягөз, Шу, Приозерск, Арал, Ембі, Үшарал, Үштөбе, Зайсан, Шар, Шемонаиха, Арыс, Сарыағаш, Булаево, Мамлютка, Тайынша;
- 3) шекара маңындағы аумақтарда Жаркент, Үшарал, Зайсан, Сарыағаш, Шардара, Шар, Шемонаиха, Мамлютка, Булаево.

Моноқалалардың тізбесіне 27 қала енгізілген, олардағы халық саны 1,53 млн. адамды немесе елдің қала халқының 16,8 %-ын құрайды, оның ішінде 16 қала тиісті аудандардың әкімшілік орталығы болып табылады. Моноқалаларда Қазақстанның өнеркәсіптік әлеуетінің³ басым бөлігі шоғырланған.

Көліктік орналасу бойынша моноқалаларды екі топқа бөлуге болады: теміржол желілерінің бойында орналасқан қалалар (20 қала) және теміржолдан алыс не теміржол тұйығында орналасқан қалалар (7 қала).

Елдің 27 моноқаласының ішінде 7 қала - халықаралық маңызы бар автомобиль жолдары бойында, 14 қала - республикалық маңызы бар, 7 қала - жергілікті маңызы бар жолдардың бойында орналасқан.

1999 жылғы көрсеткіштермен салыстырғанда 41 шағын қаладағы халықтың жалпы санының өсуіне қарамастан (14,3 %-ға), көптеген шағын қалаларда халық саны азайды. Сондай-ақ, он жылдық кезеңде моноқалалардағы халықтың жалпы өсуіне (4 %-ға) қарамастан, олардың 11-інде халық санының 11,8 %-ға⁴ қысқаруы болды.

Шағын қалалар халқының жан басына шаққандағы ақшалай табысы орташа республикалық деңгейдің 65 %-ын ғана құрайды, ал көптеген моноқалалардың жан басына шаққандағы кірістері орташа облыстық деңгейге жетпейді. Айталық, Арқалық, Кентау, Балқаш, Саран қалаларында жан басына шаққандағы орташа ақшалай кірісі орташа облыстық деңгейдің 80-85 %-ын құрады. Моноқала халқы кірістерінің негізгі көзі кәсіпорындар мен ұйымдардағы (негізінен бюджеттік) жалақы болып табылады, олардың үлесі кірістердің жалпы сомасының 50 - 60 %-ы, кірістердің 20 - 30 %-ы зейнетақылар, стипендиялар, әртүрлі жәрдемақылар, 10 - 15 %-ы қосалқы шаруашылықтан түсетін түсім, қалғаны - жақындар мен достарының көмегі құрайды.

Шағын қалалардың өнеркәсіптік өндірісінің жалпы көлемі 2012 жылы 719 311 млн. теңге болды, бұл өнеркәсіптік өндірістің жалпы республикалық көлемінің 4,26 %-ын құрады. Шағын және моноқалалардағы өнеркәсіптік өндіріс бір-екі саланың ерекше мамандандырылуымен сипатталады, ал басқа салалар шамалы дамыған немесе өнеркәсіптік кәсіпорындар мүлде жоқ.

Елдің көптеген шағын және моноқалаларында негізінен бұрынғы қала құраушы кәсіпорындардың немесе басым саланың жағдайына байланысты проблемалар кешені пайда болды.

Проблемалардың бірі - инженерлік және әлеуметтік инфрақұрылымның қанағаттанарлықсыз жағдайы. Су құбыры, кәріз, жылу және электр желілерінің жоғары дәрежеде тозуы айтарлықтай қаржылық салымды қажет етеді. Мәселен, моноқалалардың жартысында (14 қалада) электр желілерінің тозуы 70 %-ға дейін жетті.

Шағын және моноқалалардың дамуын тежейтін негізгі проблемалардың бірі - өндірістік инфрақұрылымның қанағаттанғысыз жағдайы болып табылады. Әсіресе көлік алыстығы және автомобиль жолдарының нашар жағдайының проблемасы өте өзекті.

4-кесте. Шағын/моноқалалар арасындағы аса сыни көрсеткіштер бойынша ақпарат

	Шағын қалалар	Моноқалалар
Электр желілерінің тозуы, %	Степногорск (85), Шемонаиха (87), Приозерск (82)	Ақсай (94), Риддер (82), Жігітқара (81,3), Зыряновск (82)
Жылу желілерінің тозуы, %	Степногорск (80), Приозерск (80), Лисаковск (70,6), Текелі (80)	Ақсай (95), Текелі (80), Зыряновск (80), Серебрянск (78), Курчатов (68)
Су құбыры желілерінің тозуы, %	Атбасар (82), Макинск (80), Щучинск (64), Талғар (75), Қарқаралы (50), Приозерск (79), Леңгір (70)	Жаңатас (95 %), Зыряновск (82 %), Серебрянск (75 %), Курчатов (74 %), Қаратау (60 %), Кентау (60 %)
Үйлердің авариялылығы, %	Қазалы (21), Зайсан (19), Приозерск (10,8), Шар (9), Есіл (6)	Арқалық (84,7), Абай (36,7), Жаңаөзен (10,9), Қаратау (8,4), Жаңатас (7,1)
Халық санының азаюы, %	Ерейментау (28,3), Степняк (24), Державинск (20,6), Сергеевка (22,5), Мамлютка (19,3), Булаево (18,9), Шар (16,7)	Арқалық (33,5), Қаражал (19,5), Абай (19,3), Жаңатас (18,2), Серебрянск (16,3)

Қазақстанның шағын және моноқалаларын дамыту бойынша тиімді шараларды әзірлеу үшін ұқсас елді мекендерді дамытуда шет елдердің табысты мысалдары зерттелді.

Шағын қалаларда қалыптасқан жағдайдың сипаты мен ерекшеліктерін ескере отырып, Қазақстан үшін АҚШ, Швеция, сондай-ақ тұтас Еуропалық одақ (бұдан әрі - ЕО) тәжірибелерін бейімдеуге және қолдануға болады.

Мысалға, көмірді өндіруді және тоқыма өнеркәсібі өндірісінің көлемін төмендету нәтижесінде БигСтоунГэп (АҚШ) қаласы күрделі әлеуметтік-экономикалық жағдайға тап болды. Қала экономикасын қайта құру және табиғат пен рекреациялық орындарға жақындығы артықшылықтарын пайдалану арқасында, жұмыссыздық деңгейін тұрақтандыруға және қала халқының санын ұлғайтуға қол жеткізілді.

Тағы бір мысал: Фармвилль қаласының темекі саласына тәуелділігі шағын және орта бизнесті (бұдан әрі - ШОБ) белсенді қолдау жолымен қаланың экономикасын әртараптандыру және «бизнесті» үлкен қаладан «тарту» арқылы жойылған болатын. Бұл жерде үлкен қаланың, 2 теміржол желісі мен тас жолға жақындығының артықшылықтары пайдаланылды.

Кемшіліктерді артықшылықтарға айналдырудың табысты мысалдарының бірі Кируна (Швеция) қаласы болды. Темір өндіру көлемін азайту және жұмыспен қамтылғандарды қысқарту нәтижесінде қала банкротқа ұшырау алдында тұрды. Қала экономикасын әртараптандыру үшін қала құраушы кәсіпорын ғылыми-зерттеу тәжірибе-конструкторлық жаңалықтарды (бұдан әрі - ҒЗТКЖ), аэроғарыштық саланы және туристік индустрияны дамытуға ауқымды инвестициялар салды.

Технологиялық құрылыстың ауысуы өнеркәсіптің дәстүрлі салаларында жұмыспен қамтылғандарды жаппай қысқартуға (тоқыма өнеркәсібінде - жартысынан көбін, металл өңдеу саласында - үштен бірін) және Хелмонд (Нидерланды) қаласында жұмыссыздықтың 27 %-на әкеп соқты. Билік қабылдаған шаралардың нәтижесінде «пулмен», халықаралық нарықта белсенді жұмыс істейтін ғылыми-техникалық прогресті кеңінен қолдануға және кәсіпкерлікке бағдарланған технологиялық жаңалықтармен сипатталатын көптеген отандық және шетелдік компаниялар тартылды. Қала саны 48-ден 70 мың адамға дейін өсті, ал жұмыссыздық 27-ден 6,8%-ға дейін қысқарды.

Польшада шағын қалаларды дамыту саясаты халық сауаттылығын жоғарылату және адами капиталды дамыту мақсатын көздеген. Осыған байланысты көлік инфрақұрылымын дамыту, энергияның балама көздерін, ақпараттық қоғамды дамыту, қоршаған ортаны жақсарту, білім беруді жақсарту жөніндегі жобалар іске асырылды.

Әртүрлі елдер өздерінің моноқалаларының проблемаларын шешу үшін әртүрлі жолдарды таңдады. Германия, Аустралия, Жапония және АҚШ сияқты елдер моноқалаларының проблемалары біздің проблемаларға аса жақын.

Мысалы, Германияда Рур бассейнінің көмір өнеркәсібіндегі құлдырауға байланысты пайда болған проблемаларды шешу үшін мемлекет көмір саласын субсидиялауға «көмір пфенингі» салығын енгізді.

Моноқалаларды дамытудың әлемдік тәжірибесінде Теннант-Крик қаласы (Аустралия) тәжірибесінің орны ерекше. Қаланың көмір шахталары сарқылғаннан кейін жұмыспен қамту деңгейін сақтау үшін мемлекет және қала құраушы кәсіпорын мамандар мен шахтерларды басқа кен орындарына көшіруді ұйымдастырды, бұл жұмыс орындарын және кадр әлеуетін сақтап қалуға да мүмкіндік берді.

Жапонияда да моноқалалардың проблемаларын шешуді мемлекет пен қалақұраушы кәсіпорын бірлесіп жүзеге асырды. Бұл жерде қызметкерлердің бір бөлігін компанияның басқа қалалардағы өндірістік қуаттарына ауыстыру ұйымдастырылды. Бұл ретте қала құраушы кәсіпорын экономиканың әртүрлі салаларында жаңа шағын кәсіпорындар құрды (электроника және ақпараттық жүйелер, өмірге қажетті тауарлар мен азық-түлік өндіру, технопарк құру).

Бирмингем қаласының (АҚШ) тәжірибесі моноқаланың экономикасын әртараптандырудың табысты мысалдарының бірі ретінде саналады. Қаланың табиғи артықшылықтарын және инвестициялар тарту бойынша үкіметтің ойластырылған саясатын (мысалы, шағын өндірушілерге бос өндіріс алаңдарын беру, жоғары білім инфрақұрылымын дамыту және басқа шаралар) пайдалана отырып, қала металлургиялық қала құраушы кәсіпорындарының жабылуына байланысты проблемаларды шеше алды.

Әлемдік тәжірибе көрсеткеніндей, мемлекет тарапынан да, қала құраушы кәсіпорын тарапынан да бірлескен жоғары мүдделілік болған қалалар өздерінің проблемаларын шешуде неғұрлым табысты болды.

Қайта даярлау курстарын, бизнес-инкубаторларды ұйымдастыру, қалақұраушы кәсіпорынның жаңа өндірістерді құруы, салық жеңілдіктері сияқты негізгі күштер кәсіпкерлікті ынталандыруға бағытталған моноқалаларда едәуір алға басу байқалады.

Қазақстандағы шағын және моноқалалар дамуының SWOT-талдауы

Мықты тұстары	Әлсіз тұстары
<p>өндіріс және көлік инфрақұрылымының болуы; перспективалы қалалардағы халықтың табиғи өсуінің оң көрсеткіштері; шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту үшін қолайлы жағдай; кадр базасының болуы; жаңа өндірістік қуаттарды орналастыру үшін бос аумақтардың болуы</p>	<p>өнеркәсіпті әртараптандырудың төмен деңгейі; шығарылатын өнімдер бәсекеге қабілетті болмауына байланысты қолда бар өндірістік қуаттарды жүктеудің толық болмауы; өнеркәсіптік кәсіпорындардағы (моноқалаларда - шикізат нарықтарындағы жағдайға байланысты) өндірістің төмендеуі, шығарылған өнімдердің сұранысқа ие болмауы; экономикалық жағынан белсенді халық үлесінің төмен болуы; еңбек ету орындарының болмауы; халықты қолайлы өңірлерге кетуі; халықтың өмір сүру деңгейі көрсеткіштерінің төмен болуы; халықтың әлеуметтік мекемелер қызметтерімен әлсіз қамтамасыз етілуі; инженерлік, әлеуметтік және тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымның, қалаішілік жолдардың жоғары дәрежеде тозуы</p>
Мүмкіндіктер	Қатерлер

экономиканы толық қайта құру, маркетинг және қалалардың әлеуетті брендтерін табу;
 экономиканы әртараптандыру және жаңа мамандықтарды меңгеру;
 жұмыс істейтін кәсіпорындарды жаңғырту, жаңаларын (стратегиялық, «зәкірлі» инвесторларды) тарту, аутсорсинг;
 білікті мамандарды тарту, жергілікті кадрларды даярлау және қайта даярлау;
 халықтың өмір сүру деңгейін арттыру;
 өнеркәсіп, құрылыс, ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу, көлік, туризм және рекреация саласындағы шағын және орта бизнесті дамыту;
 мемлекеттік-жекешелік әріптестікті (бұдан әрі -МЖӨ) дамыту

қала құраушы кәсіпорындардың тоқтауына байланысты жаппай жұмыссыздық;
 өнеркәсіптік кәсіпорындардың технологиялық артта қалуы, бұл шығарылатын өнімдердің бәсекеге қабілеттілігін азайтады;
 қалалардың депопуляциясы;
 инвестициялық тартымдылықтың төмендеуі

³ Ақтөбе облысы Хромтау қаласының аумағында Қазақстандағы хром кенінің барлық көлемі және ТМД-дағы хром кенінің 95 %-ы өндіріледі, Степногорск қаласы Ақмола облысының өнеркәсіптік өндірісі жалпы көлемінің қомақты үлесін алатын өнеркәсіптік өндірісінің орталығы болып табылады.

⁴ Дереккөз: шағын және моноқалалар бойынша деректерді «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ және жергілікті атқарушы органдар ұсынған.

Ауылдық аумақтар

Әлеуметтік-экономикалық даму мониторингінің қорытындылары бойынша 6838 АЕМ бар, онда 7,7 млн. адам тұрады. АЕМ жалпы санының 1080 - жоғары, 5293 - орташа, ал 465 - төмен даму әлеуетіне сәйкес келеді. Бұл ретте АЕМ-нің жартысынан көбінде халық саны аз және онда ауыл халқының небәрі 9,3 % тұрады.

Орталықтандырылған сумен қамтамасыз етуге ауыл халқының 74 %-ы қол жеткізген, ал жергілікті маңызы бар автомобиль жолдарының 23 %-ы күрделі жөндеуді қажет етеді.

Ауылдық аумақтарды дамыту мәселелерін шешу әртүрлі бағдарламалық құжаттарда көзделген, алайда осы бағытта кешенді тәсілдің болмауы күтілетін нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік бермейді.

Сонымен, мемлекеттік қолдауға қарамастан, ауыл халқы көші-қонының оң сальдосы тек қана Алматы мен Маңғыстау екі облыста ғана бар, бұл ауылдық елді мекендер бойынша өңірлік саясатта жеткілікті жұмыстың болмауына байланысты.

Ауылдардан халықтың кетуі негізінен аграрлық өңірлерде (Батыс Қазақстан, Шығыс Қазақстан, Солтүстік Қазақстан, Оңтүстік Қазақстан, Қостанай облыстарында) байқалады.

Көші-қон арқылы ауыл тұрғындары санының өсуі/азаяуы (2011 - 2013 жылдары)

Осыған байланысты, ауылдық аумақтарды дамытудың ортақ проблемаларын шешумен қатар, ауыл халқының анағұрлым жоғары өмір сүру деңгейін қамтамасыз ете отырып, тірек АЕМ-ді кешенді дамытудың жаңа кезеңін бастау қажет.

Тірек ауылдарды дамыту үшін Беларусь Республикасының ауылдық аумақтарының даму тәжірибесі зерделенді.

Беларусь Республикасында Ауылды жаңғырту мен дамытудың 2005 - 2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы іске асырылды, ол ауылды басым әлеуметтік-экономикалық дамыту және агроөнеркәсіптік кешен жұмысының тиімділігін арттыру үшін жағдай жасауға бағытталған.

Осы Мемлекеттік бағдарламаның басты мақсаттары мен міндеттері мыналар болды:

1) Беларусь ауылдарының әлеуметтік және өндірістік саласын жаңғырту және дамыту, ауыл шаруашылығы өндірісін орнықты жүргізу үшін жағдайларды қамтамасыз ету;

2) ауыл халқының табысын жоғарылату, ауылдық жерде тұру беделдігі және ауылда демографиялық жағдайды жақсарту үшін негіздер құру;

3) ауыл шаруашылығы өнімін және азық-түлігін ішкі нарыққа және экспорттық ресурстарды қалыптастыру үшін жеткілікті көлемде тиімді өндіруді қамтамасыз ету.

Агроқалашықтар ауылдағы әлеуметтік стандарттардың жүргізушілері болып айқындалды.

Осы құжатта агроқалашық ауыл кенттерінің сапалы түрде жаңа түрі ретінде айқындалған: агроқалашық - халқының саны, әдетте, мың адамнан аз абаттандырылған елді мекен, онда тұрып жатқан халықты және іргелес аумақтардың тұрғындарын әлеуметтік стандарттармен қамтамасыз ету үшін өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылым құралатын болады.

Агроқалашықтар аумағы тарихи қалыптасқан әкімшілік құрылым болып табылатын базалық деңгейдегі әкімшілік-аумақтық бірліктердің негізінде құралады. Бағдарламаны іске асыру барысында агроқалашықтар екі топқа бөлінген. Біріншісі - толыққанды қонысты құру бағыты алынып, бұрыннан және жүйелі түрде іске асырылып жатқан қоныстар. Бұл жерде әртүрлі түрлендіру мен жетілдіру жоспарлы сипатқа ие және төтенше, радикалды болып қабылданбайды. Агроқалашық мәртебесіне ие болу үшін басқа қоныстар көптеген тұрғыдан айтарлықтай өзгеруі тиіс. Бұл жағдайда елеулі қаржылай салымды талап ететін айқын көрінетін және түбегейлі жаңалықтар қажет.

Беларусь Республикасында қол жеткізілген оң нәтижелер Қазақстан Республикасының жаңа өңірлік саясатын іске асыру шеңберінде тірек АЕМ-ді дамытуда ұқсас тәсілдер мен құралдарды қолдануды өзекті етеді.

Шекара маңындағы аумақтар

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекарасының құрлықтағы жалпы ұзақтығы 13394 км құрайды. Республикада 12 шекара маңындағы облыс, 62 шекара маңындағы аудан және олардың аумақтарында орналасқан 1297 елді мекен бар.

Бұл мән-жайлар даму және осындай жағдайға байланысты барлық артықшылықтарды пайдалану өзектілігінің жоғары деңгейін және осыдан туындайтын кемшіліктерді ескеру және нивелирлеу қажеттілігін болжайды.

Еліміздің оңтүстік өңірлерінде іргелес елдердің шекара маңы аумақтарының қалың қоныстануына, сондай-ақ дамыған инфрақұрылымның көліктік қолжетімділік пен шекара маңы саудасының болуына байланысты елді мекендердің әлеуметтік-экономикалық әлеуетінің серпінді өсуі үшін барлық алғышарттар бар.

Экономикасы өтпелі елдер үшін олардың шекара маңында орналасуы «әлеуеттер әртүрлілігі» жағдайында - ең арзан жұмыс күші және көліктік шығындары төмен кезінде инфрақұрылым сияқты бәсекелі артықшылықтары бар аумаққа өндірісті көшіруге мүдделі анағұрлым дамыған көршімен шекаралас орналасуы (мысалы, АҚШ шекарасындағы Мексиканың Сонора штаты, Чехия, Мажарстан шекаралары ЕО ескі елдерімен) экономикалық тұрғыдан өте тиімді. Алайда дамыған елдермен шекаралас болғанның өзінде егер институционалдық орта инвестициялар үшін қолайсыз болса, шекара маңы әсері нашар болады (мысалы, Ресейдің солтүстік-батыс шекарасы және ЕО).

Қазақстан мен Ресей шекарасында «әлеуеттің әртүрлілігі» жоқ, Ресейдің көршілес өңірлерінде де Қазақстан өңірлері сияқты дамудың анық артықшылығы жоқ. Қазақстанның батыс облыстарында және Тюмень облысында жан басына шаққандағы жоғары ЖӨӨ статистикалық көлем болып қалуға, мұнай-газ табыстарының басым бөлігі орталық бюджетке орталықтандырылады, бұл жылдам дамуға және өңірлерде жаңа жұмыс орындарын құруға кедергі жасайды. Орташа немесе нашар дамыған өңірлердің шекара маңы өзара іс-қимылы көп емес немесе алмасудың аз номенклатурасына, көлеңкелі сауданың қомақты үлесіне ие.

Еліміздің оңтүстік-шығысындағы шекара маңындағы өңірлерінде көршілес мемлекеттер экономикасының қарқынды өсуі, халықтың қалаларға кетуі және елеулі аумақтардың депопуляциясы, көршілес мемлекеттердің тарапынан шекара маңындағы өңірлерге демографиялық қысым сияқты жағымсыз факторларды күшейтті.

Айталық, 2000 жылы Қытайда «Батысты кең ауқымды дамыту стратегиясы» бағдарламасы қабылданды. Қытайдың алдағы жылдарға экономикалық дамуының ресми ұраны «Тұрақты Шығыс, дамып келе жатқан Батыс» деп жария етілді. 2000 - 2009 жылдары Батыс Қытайда жалпы ішкі өнім (бұдан әрі - ЖІӨ) жыл сайын орташа есеппен 11,9 %-ға өсті, бұл ел бойынша орташа деңгейден артты. 2009 жылы ел әлемдік қаржылық дағдарыс кезінде қиын кезеңдерді бастан өткізгеннің өзінде мемлекетте қарқынды даму үрдісі сақталды. Батыс Қытайда елдің шығыс бөлігіне⁵ қарағанда, ЖІӨ 2,8 %-ға жоғары болды. Бұл ретте, Шығыс Қазақстан облысында халық санының депопуляциясы байқалады, 2003 жылы 1466 мың адамды құраса, 2013 жылы халық саны 1394 мыңға дейін төмендеді.

Сонымен қатар, Қытаймен серпінді дамып келе жатқан тауар айналымы, халықаралық шекара маңындағы сауда орталықтарын құру, басқа елдерге шығумен республика аумақтарының ішіне қарай көлік байланыстарын дамыту жөнінде қабылданған шаралар, үлкен туристік әлеует осы өңірлердің экономикасын дамыту үшін алғышарттар жасайды.

Көліктік қолжетімділік жоғары болғандықтан, Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясының 12 ресейлік және 7 қазақстандық өңір орналасқан шекара маңындағы аумақтарының жоғары ықпалдасуы байқалады.

Әлеуметтік-экономикалық даму деңгейі бойынша даму деңгейі жоғары шекара маңындағы өңірлерге Шығыс Қазақстан (шекара маңындағы ресейлік аймақ) және Атырау облыстары, дамыған өңірлерге - Оңтүстік Қазақстан облысы, орташа дамыған өңірлерге - Ақтөбе, Алматы, Шығыс Қазақстан (шекара маңындағы қытайлық аймақ), Жамбыл, Батыс Қазақстан, Солтүстік Қазақстан, Қостанай, Павлодар облыстары, даму деңгейі төмен өңірлерге - Қызылорда облысы жатады.

Осыған байланысты, ауылдық аумақтарды дамытудың жалпы проблемаларын шешумен қатар, әлеуметтік-экономикалық дамудың кешенділігі мен үйлесімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін шекара маңындағы аумақтарды кешенді дамытудың жаңа кезеңін бастау қажет.

⁵ Елдің батысын игеру стратегиясы шегінде мына мегажобалар ең маңызды болып саналады: су ресурстарын оңтүстіктен солтүстікке қарай бұру; Цинхай-Тибет теміржолы; «Батыс-Шығыс» газ құбыры; батыс және шығыс өңірлері арасындағы электр беру желісі. Сондай-ақ Қытайдың батыс өңірлерінің топырақ құнарлығы қалпына келтіріліп жатқан егін егетін жерлерінің орман-шөп жамылғысын қалпына келтіруді көздейтін кең ауқымды және қымбат тұратын экологиялық жоба жүзеге асырылып жатыр.

4. Бағдарламаны іске асыру мақсаты, міндеттері, нысаналы индикаторлары мен іске асыру нәтижелерінің көрсеткіштері

4.1. Бағдарламаның мақсаты

Елдің ұтымды аумақтық ұйымдастырылуын қалыптастыру, экономикалық өсу орталықтарында халықтың және капиталдың шоғырлануын ынталандыру арқылы өңірлердің әлеуметтік-экономикалық әлеуетін дамыту үшін жағдайлар жасау.

4.2. Бағдарламаның нысаналы индикаторлары

Индикатор атауы	2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
1. Агломерациялар халқының саны, мың адам					
Барлығы	5 894,6	5 999,1	6 106,2	6 215,8	6 328,2
Астана	964,2	992,6	1 021,9	1 052,1	1 083,2
Алматы	2 763,9	2 820,8	2 879,3	2 939,2	3 000,8
Шымкент	1 567,8	1 581,1	1 594,4	1 607,9	1 621,5
Ақтөбе	598,7	604,6	610,6	616,6	622,7
2. Жан басына шаққанда негізгі капиталға инвестициялар (Бағдарлама шеңберінде), мың тенге					
«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)	20,7	22,7	25,2	30,2	30,9
«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)	32,4	37,1	36,9	43,0	45,5
«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)	21,9	23,4	30,3	31,6	33,0
тірек АЕМ және шекара маңындағы аумақтарды қоса алғанда, ауылдық аумақтар	24,0	24,2	27,2	30,2	31,2
3. Жаңғыртылған желілердің үлесі, оның ішінде, жылумен, электрмен және газбен жабдықтау (%), оның ішінде:					
«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)					
Астана	19,94	20,0	21,05	22,0	22,5
Алматы	0,33	0,45	0,5	0,6	0,7
Шымкент	11,8	12,2	12,9	13,1	14
Ақтөбе	10,1	11	11,9	12,4	13,2
«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)	7,8	8,4	9,05	9,9	10,5
«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)	5,5	6,1	6,9	7,3	7,9
ауылдық аумақтар, оның ішінде шекара маңындағы аумақтар	4,9	5,2	6	6,7	7,15
4. Орталықтандырылған сумен жабдықтауға және су бұруға қолжетімділік (%)					
«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар), оның ішінде:					
сумен жабдықтау	81	85	87	91	94
қалалар	85	88	92	96	100
АЕМ	51,5	55,5	69	75	80
су бұру	52	57	64	70	77
қалалар	77	82	87	94	100
АЕМ	12	13	15	18	20
«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					
сумен жабдықтау	90	92	94	96	100
су бұру	77	82	87	94	100
«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)					
сумен жабдықтау	87	92	94	96	100
су бұру	77	82	87	94	100
Тірек АЕМ және шекара маңындағы аумақтарды қоса алғанда, ауылдық аумақтар					
сумен жабдықтау	51,5	55,5	69	75	80
су бұру	12	13	15	18	20

4.3. Міндеттер

Бағдарламаның 2020 жылға дейінгі алдағы кезеңге арналған мақсаттарына қол жеткізу мынадай міндеттерді шешу арқылы жүзеге асырылатын болады:

- 1) елдің аумақтық дамуын жетілдіру;
- 2) қоршаған ортаның жай-күйін, тұрғын үй қорын, коммуналдық және көлік инфрақұрылымын жақсартуды қоса алғанда, халықтың тұруына қолайлы жағдайларды қамтамасыз ету;
- 3) халықты ауыз сумен және су бұру қызметтерімен тиімді және ұтымды қамтамасыз ету;
- 4) халық үшін тұрғын үй қолжетімділігін одан әрі арттыруды қамтамасыз ететін тұрғын үй құрылысын дамыту проблемаларын кешенді шешу.

4.4. Бағдарламаны іске асыру нәтижелерінің көрсеткіштері

Бағдарламаны іске асыру нәтижесінде өңірлік дамуға және әлеуетті өсуді жандандыру бойынша өңірлік бастамаларды ілгерілетуді қаржылай қолдауды ұлғайту көзделіп отыр.

«Бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)

Көрсеткіштің атауы	2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
1. Жаңғыртылған желілердің ұзындығы (км), оның ішінде					
1) жылуден жабдықтау, барлығы	161,2	98,1	18,1	19,2	21,5
Астана	77,2	1,3	3,5	3,7	4
Алматы	75,93	84,22	5,7	6,1	6,7
Шымкент	5,2	5,1	5	5,3	6,5
Ақтөбе	2,91	7,48	3,9	4,1	4,3
2) электрмен жабдықтау, барлығы	1345,3	1128,1	1185,3	1199,0	1080,0
Астана	125	129	212	200	150
Алматы	320	350	382	320	320
Шымкент	631,3	297,12	195,3	269	200
Ақтөбе	269	352	396	410	410
3) газбен жабдықтау, барлығы	2165,0	1365,0	1422,0	1421,0	1405,0
Астана	-	-	-	-	-
Алматы	425	365	315	400	400
Шымкент	1115	468	849	700	700
Ақтөбе	625	532	258	321	305
4) сумен жабдықтау, барлығы	399,0	428,0	548,0	605,0	591,0
Астана	102	95	138	162	164
Алматы	219	230	284	248	264
Шымкент	0	0	0	80	46
Ақтөбе	78	103	126	115	117
5) су бұру, барлығы	127,0	137,0	155,0	177,0	176,0
Астана	42	27	45	59	68
Алматы	48	51	63	74	72
Шымкент	0	16	20	16	12
Ақтөбе	37	43	27	28	24
2. Қалалық сумен жабдықтау және су бұру желілеріндегі авариялықты азайту, желілердің 1 километріне есептегенде авариялар саны, оның ішінде:					
1) сумен жабдықтау, барлығы	0,39	0,35	0,31	0,28	0,24
Астана	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4
Алматы	0,24	0,22	0,21	0,2	0,2
Шымкент	0,17	0,17	0,16	0,15	0,15
Ақтөбе	0,35	0,3	0,275	0,25	0,2
2) су бұру, барлығы	0,21	0,20	0,19	0,17	0,16
Астана	0,16	0,15	0,14	0,13	0,12
Алматы	0,14	0,13	0,13	0,12	0,11
Шымкент	0,14	0,13	0,12	0,11	0,11
Ақтөбе	0,40	0,38	0,35	0,33	0,30
3. Қалаларда су қоймаларына ағызу кезінде нормативтік тазартылған ағын судың үлесі (%), оның ішінде:					
Астана	100	100	100	100	100
Алматы	71,4	73,95	76,5	79,05	81,65
Шымкент	89	89	89,5	92	92
Ақтөбе	76,5	79	80	82,5	84,5
4. Агломерацияларда тұрғын үйді іске қосу (оның қала маңындағы аймағын қоса алғанда)*, (мың шаршы м.)					
барлығы, оның ішінде:	3 238,5	3 275,8	3 118,4	3 084,1	3 322,4
Астана	1 294,4	1 310,1	1 285,7	1 310,7	1 329,4

Алматы	981,0	988,4	938,7	904,3	1 011,7
Шымкент	449,0	463,3	425,1	414,9	436,1
Ақтөбе	514,2	514,0	468,9	454,2	545,2
*тұрғын үй-құрылыс бағыты бөлігінде тұрғын үйді іске қосу көрсеткіштері осы Бағдарламаға 3-қосымшада көрсетілген					
5. Агломерацияларда күрделі жөндеуді қажет ететін кондоминиум объектілерінің үлесін азайту (%), оның ішінде:	13,5	13,5	12,5	10,5	9
Астана	6	6	4	1	0
Алматы	56	56	54	50	47
Шымкент	49	49	47	43	40
Ақтөбе	28	28	26	22	20
6. Экономиканың әртүрлі салалары объектілерінің құрылысы үшін жаңа технологиялар және үлгілік жобаларға технологиялық карталарды, сметалық-нормативтік базаны, нормативтік-техникалық құжаттарды, қала құрылысы құжаттамасын жетілдіру (бірлік), оның ішінде:					
1) Қазақстан Республикасын аумақтық дамытудың өңіраралық схемалары		2	1		
2) агломерациялар аумағын дамытудың өңіраралық схемалары	2		2		
3) агломерациялардың орталық қалаларының бас жоспарлары	3	-	-	1	-
4) шағын қалалардың бас жоспарлары	-	3	2	4	-
5) АЕМ бас жоспарлары мен құрылыс салу схемалары	116	65	66	69	55
6) сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы сметалық-нормативтік құжаттарды әзірлеу*	45	48	45	42	42
7) құрылыс өндірісінің жаңа технологиялары бойынша технологиялық карталарды әзірлеу*	20	40	40	40	40
8) үлгілік жобаларды әзірлеу*	83	49	-	-	-
9) нормативтік-техникалық құжаттамаларды әзірлеу және қайта өңдеу*	49	-	-	-	-
*әзірленген құжаттамалар бойынша көрсеткіштер «екінші деңгейдегі», «үшінші деңгейдегі» қалаларға, ауылдық және шекара маңындағы аумақтарға бірыңғай					
7. Аумақтарды дамыту және ұтымды жайластыру					
Жобаларды әзірлеу және іске асыру (бірлік)	8	11	11	25	21

«Екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)

Көрсеткіштің атауы	2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
1. Жаңғыртылған желілердің ұзындығы (км), оның ішінде:					
1) жылумен жабдықтау	95,5	101,7	72,2	67	67
2) электрмен жабдықтау	854,4	873,1	774,4	228,0	230,0
3) газбен жабдықтау	216,4	172,2	45	45	45
4) сумен жабдықтау	371	334	346	352	355
5) су бұру	67	103	127	234	236
2. Қалалық сумен жабдықтау және су бұру желілеріндегі авариялықты азайту, желілердің 1 километріне авариялар саны (коэффициент), оның ішінде:					
1) сумен жабдықтау	0,475	0,45	0,425	0,40	0,375
2) су бұру	0,32	0,30	0,275	0,235	0,20
3. Қалаларда су қоймаларына ағызу кезінде нормативтік тазартылған ағын сулардың үлесі, %	57	68	75	85	93
4. Тұрғын үйді іске қосу, барлығы (мың шаршы м.), барлығы:	2404,6	2532,0	2873,8	3060,4	3489,1
*тұрғын үй-құрылыс бағыты бөлігінде тұрғын үйді іске қосу көрсеткіштері осы Бағдарламаға 3-қосымшада көрсетілген					
5. Күрделі жөндеуді қажет ететін кондоминиум объектілерінің үлесін азайту (%)	7,6	7,6	7	5,9	5
6. Экономиканың әртүрлі салалары объектілерінің құрылысы үшін жаңа технологиялар және үлгілік жобаларға технологиялық карталарды, сметалық-нормативтік базаны, нормативтік-техникалық құжаттарды, қала құрылысы					

құжаттамасын жетілдіру (бірлік), оның ішінде:					
1) облыс аумақтарының қала құрылысын жоспарлаудың кешенді схемалары	-	3	7	3	1
2) екінші деңгейдегі қалалардың бас жоспарлары	3	1	3	3	2
7. Аумақтарды дамыту және ұтымды жайластыру					
Жобаларды әзірлеу және іске асыру (бірлік)	21	12	15	34	34

«Үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)

Көрсеткіш атауы	2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
1. Жаңғыртылған желілердің ұзындығы (км), оның ішінде:					
1) жылумен жабдықтау	138,53	93,1	110,4	68	68
2) электрмен жабдықтау	504,7	522,0	377,0	173,6	181,0
3) газбен жабдықтау	126,7	177,0	433,0	126,0	126,0
4) сумен жабдықтау	208	225	230	236	239 239239
5) су бұру	45	71	83	113	159 159
2. Қалалық сумен жабдықтау және су бұру желілеріндегі авариялықты азайту, желілердің 1 километріне авариялар саны (коэффициент), оның ішінде:					
1) сумен жабдықтау	0,4	0,375	0,35	0,325	0,3
2) су бұру	0,45	0,4	0,35	0,3	0,25
3. Қалаларда су қоймаларына ағызу кезінде нормативтік тазартылған ағын сулардың үлесі (%)	75	79	83	87	94
4. Тұрғын үйді іске қосу, барлығы (мың шаршы м.), барлығы:	1158	1190	1203	1244	1344
*тұрғын үй-құрылыс бағыты бөлігінде тұрғын үйді іске қосу көрсеткіштері осы Бағдарламаға 3-қосымшада көрсетілген					
5. Күрделі жөндеуді қажет ететін кондоминиум объектілерінің үлесін азайту (%)	4,6	4,6	4,2	3,6	3,1
6. Экономиканың әртүрлі салалары объектілерінің құрылысы үшін жаңа технологиялар және үлгілік жобаларға технологиялық карталарды, сметалық-нормативтік базаны, нормативтік-техникалық құжаттарды, қала құрылысы құжаттамасын жетілдіру (бірлік), оның ішінде:					
1) шағын қалалар	-	3	2	4	-
2) моноқалалар	-	-	-	-	-
7. Аумақтарды дамыту және ұтымды жайластыру					
Жобаларды әзірлеу және іске асыру (бірлік)	72	52	10	56	56

Ауылдық аумақтар

Көрсеткіш атауы	2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
1. Тірек АЕМ халық саны, мың адам	952,8	971,5	990,2	1008,9	1027,5
2. Жаңғыртылған желілердің ұзындығы (км), оның ішінде:					
1) жылумен жабдықтау	21,65	56,2	35,1	11	11
2) электрмен жабдықтау	1232,3	1309,1	1278,1	990,0	1000
3) газбен жабдықтау	656,3	1004,0	487,4	200	200
4) сумен жабдықтау	3354	3200	3200	3200	3200
5) су бұру	31	45	60	45	45
3. Тұрғын үйді пайдалануға беру (мың шаршы м.), барлығы:	299	303	305	312	344
*тұрғын үй-құрылыс бағыты бөлігінде тұрғын үйді іске қосу көрсеткіштері осы Бағдарламаға 3-қосымшада көрсетілген					
4. Күрделі жөндеуді қажет ететін кондоминиум объектілерінің үлесін азайту (%)	1,4	1,4	1,3	1,1	0,9
5. Аумақтарды дамыту және ұтымды жайластыру					
Жобаларды әзірлеу және іске асыру (бірлік)	6	9	1	10	10

Шекара маңындағы аумақтар

2020 жылға қарай шекара маңындағы аумақтарда орналасқан тірек АЕМ-дегі халық санының өсуі 5 %-ға артады (2013 жылғы факті - 175,2 мың адам)

2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
177,0	178,7	180,5	182,2	184,0

Мақсаттарға, нысаналы индикаторларға, міндеттерге, нәтижелер көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін жауапты мемлекеттік органдар: ҰЭМ, Қаржымині, ИДМ, АШМ, облыстардың, Алматы және Астана қалаларының ЖАО.

ҚР Үкіметінің 2015.05.02. № 42 Қаулысымен 5-бөлім өзгертілді (бұр.ред.қара)

5. Бағдарламаны іске асыру кезеңдері

Бағдарлама кезеңдерге бөлінбей 2015 - 2019 жылдары іске асырылатын болады. Бағдарлама шеңберінде:

- 1) елдің аумақтық дамуын жетілдіру;
- 2) қоршаған ортаның жай-күйін, тұрғын үй қорын, коммуналдық және көлік инфрақұрылымын жақсартуды қоса алғанда, халықтың тұруына қолайлы жағдайларды қамтамасыз ету;
- 3) халықты ауыз сумен және су бұру қызметтерімен тиімді және ұтымды қамтамасыз ету;
- 4) халық үшін тұрғын үй қолжетімділігін одан әрі арттыруды қамтамасыз ететін тұрғын үй құрылысын дамыту проблемаларын кешенді шешу бойынша міндеттерді шешу көзделген.

Өңірлердің әлеуметтік-экономикалық әлеуетін дамытуды қамтамасыз ететін жағдайларды жасауға бағытталған осы міндеттер жоғары деңгейде урбандалған аймақтарды қарқынды дамытудың, халықтың тіршілігі үшін қолайлы ортаны қамтамасыз етудің, экономиканың әртүрлі салалары объектілерінің құрылысы үшін жаңа технологиялар және үлгілік жобаларға нормативтік-техникалық құжаттарды, сметалық-нормативтік базаны, технологиялық карталарды әзірлеудің адамдар мен капиталдың перспективалық аудандар мен:

- 1) «бірінші деңгейдегі» қалалардың (орталықтары Астана, Алматы, Шымкент және Ақтөбе қалаларындағы агломерациялардың);
- 2) «екінші деңгейдегі» қалалардың (облыс орталықтарының, Семей және Түркістан қалаларының);
- 3) «үшінші деңгейдегі» қалалардың (шағын және моноқалалардың);
- 4) тірек ауылдық елді мекендерді қоса алғанда, ауылдық аумақтардың;
- 5) шекара маңындағы аумақтардың экономикалық өсу орталықтарында аумақтық шоғырлануын қамтамасыз ету негізінде жүзеге асырылатын болады.

Бағдарламада көзделген міндеттерді шешуге бағытталған жобаларды іске асыру үшін жобаларды қайтарымды қаржыландыру, оның ішінде қолданыстағы заңнамаға сәйкес «Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын дамыту қоры» акционерлік қоғамы арқылы қайтарымды қаржыландыру тетіктері қолданылатын болады.

1. «Бірінші деңгейдегі» қалаларды (орталықтары Астана, Алматы, Шымкент және Ақтөбе қалаларындағы агломерацияларды) дамыту

Қалалық агломерацияларды дамыту бойынша міндеттерді іске асыру:

- 1) республикалық және өңірлік нарықтарда қалалық агломерацияларды экономикалық позициялау;
- 2) инновациялық технологияларды пайдалана отырып, қалалық агломерациялар инфрақұрылымдарын үйлестіре дамыту;
- 3) қалалық агломерацияларды дамытудың аумақтық, қала құрылысы және институционалдық саясатын жетілдіру бағыттары бойынша жүзеге асырылады.

1. Республикалық және өңірлік нарықтарда қалалық агломерацияларды экономикалық позициялау.

Осы бағыт шеңберінде әлемдік бизнес үшін олардың тартымдылығын қамтамасыз ету мақсатында Астана, Алматы, Шымкент және Ақтөбе қалаларының кәсіпкерлік ахуалын жақсартудың және имиджін жаңартудың нысаналы саясаты жүзеге асырылатын болады.

Осы агломерациялардың жоғары ұйымдастырылған шоғырлану ортасын құру және олардың жаңа рөлде қалыптасуы үшін:

- 1) агломерацияларда және оларға жақын аумақтарда:
 - жалпыұлттық және перспективада, Орталық Азиялық дистрибуцияның (сауда және көрсетілетін қызметтер);
 - перспективада өңірдегі ең ірі сауда-логистикалық орталықтарды (мысалы, Сингапур, Гонконг), авиатранзит орталықтарын («хабтар») қалыптастыра отырып, көлік-логистикалық және процессинг қызметтерінің;
 - технологиялық трансферттер: жалпы стандартты технологиялардың импорты, ішкі және сыртқы нарықтарға бағдарланған жетекші шетел компанияларының процессинг орталықтарын ашудың (филиалдар, бірлескен ұйымдар);
 - инновациялық дамудың (Алматы қаласындағы «Инновациялық технологиялар паркі» мысалында), яғни қалалық агломерациялардың белгілі бір экономикалық мамандандырылуы шеңберінде арнайы экономикалық аймақтарды, индустриялық паркттерді, инновациялық өсу аймақтарын, өнеркәсіптік алаңдарды, технологияларды коммерциаландыру орталықтарын қалыптастырудың;
 - туристік, рекреациялық және спорттық қызмет көрсету, ойын-сауық және бос уақыт қызметін көрсету орталығының;

азық-түліктік мамандандырылудың (азық-түлік белдеуі);

халықаралық қаржы орталығының көп функционалдық аймақтарын қалыптастыру көзделген;

- 2) ірі мемлекеттік жобаларды, оның ішінде қалалық агломерациялардың белгілі бір экономикалық мамандандырылуы шеңберінде мемлекеттік-жекешелік әріптестік (бұдан әрі - МЖӘ) тетігі арқылы (мысалы, «Назарбаев

Университетінің», «Қорғас» шекара маңы ынтымақтастығы халықаралық орталығының, G4 City серіктес қалаларының, «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» автомобиль жолының құрылысы сияқты және басқа да жобалар) іске асыру;

3) халықаралық ұйымдардың өкілдіктері мен кеңселерін, ең ірі трансұлттық компаниялардың филиалдарын қалалық агломерациялар орталықтарында орналастыруды ынталандыру;

4) мемлекеттік және салалық бағдарламаларда көзделген құралдарды қолдану («Бизнестің жол картасы 2020», туризмді, көлік пен коммуникацияларды және басқаларды дамыту).

Белгіленген іс-шараларды іске асыру агломерациялар аймағына кіретін әкімшілік аумақтарды қамтуды көздейді, ол бір жағынан оларды дамытуға импульс болады, екінші жағынан басқаруды үйлестіру (өңірліктен жоғары реттеу), сабақтас өңірлердің біріккен іс-шараларын өткізу (кооперативтік жобалар) қажеттілігіне алып келеді.

2. Инновациялық технологияларды пайдалана отырып, қалалық агломерациялар инфрақұрылымдарын үйлестіре отырып дамыту

Осы бағыт шеңберінде оларды дамытудың негізгі тетіктерінің бірі ретінде агломерацияларды инфрақұрылымдық қамтамасыз ету жөніндегі шаралар қабылданатын болады.

Қалалық агломерациялардың инфрақұрылымын (ұзақ мерзімді жоспарлау арқылы) үйлестіре отырып дамытуда:

1) мыналарды:

көліктің жаңа жүрдек түрлерін (жүрдек рельсті көлік) енгізу;

қоғамдық көлікті басымдық дамыта отырып, агломерациялар шегінде қаламаңы және қалаішілік қатынас жүйелерін реконструкциялау арқылы ықпалдастырылған көлік жүйесі;

2) өндірістік, энергетикалық, инженерлік-коммуналдық, су шарушылық және озық инновациялық және технологиялық шешімдерді қолдана отырып (әлемдік үрдістерді ескере отырып) әлеуметтік инфрақұрылымды дамыту арқылы ықпалдастырылған көлік жүйесі;

3) мыналарды:

кең жолақты (цифрлық тепе-теңдік) қолжетімділіктің енгізілуін жоғары дәрежеде қамтамасыз ету;

желілердің (сымсыз технологиялар) таратылу және ауысуы мүмкіндігін қамтамасыз ету арқылы ақпараттық коммуникацияны;

4) мыналарды:

энергия және ресурстарды үнемдеуді қамтамасыз ету;

«жасыл белдеулер» және саябақ аймақтарын дамыту;

экологиялық таза көлікті пайдалану;

өндірістерді қаладан тыс жерлерге шығару арқылы «жасыл экономиканы» құру;

5) тасқындарға, селдерге, көшкіндерге, жер сілкіністеріне қарсы әрекет ету инфрақұрылымын сондай-ақ агломерациялардың өртке қарсы қорғанысын дамыту көзделетін болады.

3. Қалалық агломерацияларды дамытудың аумақтық, қала құрылысы және институционалдық саясатын жетілдіру.

Агломерацияларды үйлесімді дамыту үшін агломерациялық дамытуды әкімшілік-аумақтық басқару құралдарын жетілдіру жөніндегі шаралар қабылданатын болады.

Қазақстан Республикасының агломерациялық құрылымдарының әртүрлі әкімшілік-аумақтық ұйымдастырылуына байланысты, олар мемлекеттік басқару субъектілері арасындағы қатынастарды құрудың сараланған моделін талап етеді. Бұл ретте агломерацияны басқару модельдерін қалыптастырудың маңызы зор. Осыған байланысты:

1) Астана және Алматы агломерацияларына қатысты Астана, Алматы қалалары, Ақмола және Алматы облыстары әкімдіктерінің арасындағы шарттық қатынастардың негізінде, сондай-ақ Үкімет жанынан осы агломерациялардың дамуына жауапты комиссия құру арқылы басқаруды жүзеге асыру;

2) Шымкент, Ақтөбе агломерацияларына қатысты облыс әкімдіктері деңгейінде, сондай-ақ арнайы облыстық комиссия құру арқылы басқаруды жүзеге асыру көзделеді.

Агломерацияларды дамыту үшін:

1) тұжырымдамалық-әдіснамалық негіздерін әзірлей отырып, өңірлердің біріктірілген үш орталығы бойынша (орталық, оңтүстік, батыс) Қазақстан Республикасын аумақтық дамытудың өңіраралық схемаларын;

2) мыналарды:

агломерацияны дамытуда өңіраралық және салааралық мүдделерді үйлестіруді (өйткені, бұл бірнеше әкімшілік-аумақтық бірлікке қатысты);

агломерация аумағын неғұрлым нақты функционалдық аймақтарға бөлуді;

жерлерге түгендеу жүргізу, агломерацияны дамыту мақсатында аумақтарды резервте қалдыру арқылы ерекше қала құрылысын реттеу аймақтарын белгілеуді (тұрғын үй құрылысы, өнеркәсіптік алаңдар, магистральді инфрақұрылым, рекреация аймақтары, жасыл белдеулер және басқалар);

орталық-қаланың, қала маңының, тартылу аймақтарының инфрақұрылымдарын дамытуды үйлестіруді қамтамасыз етеді;

3) Қазақстан Республикасының мемлекеттік қала құрылысы кадастрының бірыңғай жүйесін;

4) Үкіметтің қаулыларымен (Астана және Алматы агломерациялары бойынша) және облыстық мәслихаттардың шешімдерімен (Шымкент, Ақтөбе агломерациялары бойынша) бекітілетін агломерацияларды дамыту жөніндегі ұзақ мерзімді іс-шаралар жоспарларын әзірлеу көзделіп отыр.

Қала құрылысы саясатын жетілдіру бос аумақтарды игеру, сондай-ақ қазіргі алғышарттар (экономикалық-географиялық жағдай және табиғи-ресурстық әлеует) негізінде агломерациялардың тірек қаңқасын айқындау есебінен агломерациялар өзегінің аумақтық кеңістігінің өзгеруін ескере отырып, қалалардың және оның маңындағы елді мекендердің бас жоспарларын қайта қарауды көздейді.

2. «Екінші деңгейдегі» қалаларды (облыс орталықтарын, Семей және Түркістан қалаларын) дамыту

«Екінші деңгейдегі» қалаларды (облыс орталықтарын, Семей және Түркістан қалаларын) дамыту оларды дамыту бағдарламалары шеңберінде мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылады:

- 1) Кеден одағы мен Орталық Азия нарықтарында экономикалық позициялау;
- 2) инженерлік және әлеуметтік инфрақұрылымын тиімді дамыту;
- 3) аумағын тиімді қала құрылыстық жоспарлау.

1. «Екінші деңгейдегі» қалаларды (облыс орталықтарын, Семей мен Түркістан қалаларын) Кеден одағы мен Орталық Азия нарықтарында экономикалық позициялау.

Жергілікті атқарушы органдар облыстардың ғылыми қоғамдастығымен бірлесіп, шеңберінде перспективалы экономикалық мамандандырулар анықталатын екінші деңгейдегі қалаларды брендингтеу бойынша маркетингтік зерттеулер жүргізетін болады.

«Екінші деңгейдегі» қалаларда жоғары ұйымдастырылған урбанистік өмір сүру ортасын құру және оларды жаңа рөлде қалыптастыру үшін:

- 1) екінші деңгейдегі қалаларда және оларға жақын аумақтарда:
өңіраралық дистрибуцияның (сауда және қызмет көрсету);

өңіраралық сауда-логистикалық орталықтарды қалыптастыра отырып, сауда-логистикалық және процессингтік қызметтердің;

инновациялық даму, яғни арнайы экономикалық аймақтарды, индустриялық парктерді, инновациялық өсу аймақтарын, өнеркәсіптік алаңдарды, «екінші деңгейдегі» қалаларды арнайы экономикалық мамандандыру аясында технологияларды коммерцияландыру орталықтарының;

туристік, рекреациялық және спорттық қызмет көрсету, ойын сауық және бос уақытқа қызмет көрсету орталықтарының («екінші деңгейдегі» қалалардың брендингі бойынша маркетингтік зерттеулер қорытындылары және жергілікті шарттарға байланысты);

азық-түліктік мамандандырудың (азық-түліктік белдеу) көп функционалды аумақтарын құру;

2) «екінші деңгейдегі» қалаларды белгілі экономикалық мамандандыру аясында мемлекеттік-жекешелік әріптестік тетігі арқылы жобаларды іске асыру;

3) салалық және мемлекеттік бағдарламаларда көзделген құралдарды қолдану («Бизнестің жол картасы 2020», «Жұмыспен қамту 2020», туризмді, көлік пен коммуникацияларды және басқаларды дамыту) көзделетін болады.

2. «Екінші деңгейдегі» қалалардың (облыс орталықтарының, Семей және Түркістан қалаларының) инженерлік және әлеуметтік инфрақұрылымын кешенді дамыту.

«Екінші деңгейдегі» қалалардың инфрақұрылымын кешенді дамыту:

1) Қазақстан Республикасы көлік жүйесінің инфрақұрылымын дамытудың және ықпалдастырудың 2020 жылға дейінгі мемлекеттік бағдарламасын іске асыру аясында тиімді көлік жүйесін;

2) озық инновациялық және технологиялық шешімдерді (озық үрдістерді ескере отырып) қолдана отырып өндірістік, энергетикалық, инженерлік-коммуникациялық, су шаруашылығы және әлеуметтік инфрақұрылымдарды дамытуды;

3) энергия тиімді экономиканы:

энергия және ресурстарды үнемдеуді қамтамасыз ету;

«жасыл белдеулер» мен орман-саябақ аймақтарын дамыту;

экологиялық таза көліктерді пайдалану;

экологиялық зиянды өндірістерді қала сыртына шығару арқылы құруды;

4) агломерацияларды тасқындарға, селдерге, көшкіндерге, қар көшкіндеріне, жер сілкіністеріне, сондай-ақ өртке қарсы қорғау инфрақұрылымдарын дамытуды көздейтін болады.

3. «Екінші деңгейдегі» қалалардың (облыс орталықтарының, Семей және Түркістан қалаларының) аумақтарын тиімді қала құрылыстық жоспарлау.

«Екінші деңгейдегі» қалаларды әлеуметтік-экономикалық дамыту оларға іргелес елді мекендерді дамытумен үйлестірілетін болады.

«Екінші деңгейдегі» қалаларды дамыту үшін:

1) облыстардың аумақтарын қала құрылыстық жоспарлаудың кешенді схемаларын әзірлеу;

2) Қазақстан Республикасының мемлекеттік қала құрылысы кадастрының бірыңғай жүйесінің облыстық және базалық деңгейлерін әзірлеу;

3) Семей және Түркістан қалаларын дамыту бойынша бағдарламалық шараларды тиісті облыстардың бесжылдық кезеңге арналған даму бағдарламаларына енгізу көзделеді.

3. «Үшінші деңгейдегі» қалаларды (шағын және моноқалаларды) дамыту

Бағдарлама шеңберінде шағын және моноқалаларды дамыту бойынша міндетті шешу үш бағыт:

1) шағын және моноқалалардың брендингі, олардың кешенді дамыту жоспарларын әзірлеу;

2) шағын және моноқалаларда экономиканы әртараптандыру және кәсіпкерлікті дамыту бағдарламалары аясында шағын және орта бизнесті дамыту;

3) шағын және моноқалалардың инфрақұрылымын дамыту бойынша жүзеге асырылатын болады.

Осы бағыттарды іске асыру үшін уәкілетті орган нормативтік құқықтық актілерді жетілдіру, орталық мемлекеттік органдар мен басқа ұйымдар тарапынан шағын және моноқалаларды дамытуды қолдауды үйлестіру бойынша шаралар қабылдайтын болады.

Уәкілетті орган мен облыс әкімдерінің арасында Бағдарламада айқындалған шағын және моноқалаларды дамыту бойынша бірлескен шаралар туралы келісімдер жасалады.

Бағдарламаны іске асыру шеңберінде жергілікті атқарушы органдар уәкілетті органның ұсынымдарына сәйкес шағын және моноқалаларды экономикалық әлеуеті жоғары, орташа және төмен қалаларға топтастыруды жүргізетін болады («Қазақстан Республикасының шағын және моноқалаларының тізбесі» деген [1-қосымша](#)).

Бұл ретте мемлекеттік қолдау саясатының тетіктері моноқаланың әлеуетіне қарай әртараптандырылатын болады.

Экономикалық әлеуеті төмен шағын және моноқалаларға инфрақұрылымды өмір сүру сапасының ең аз қажетті деңгейінде ұстау үшін Бағдарламаның ағымдағы бюджеті шеңберінде қолдау көрсетіледі.

Әлеуеті орташа және жоғары шағын және моноқалаларға олардың әлеуетін жоғарылату мақсатында даму Бағдарламаның даму бюджеті аясында нысаналы қолдау көрсетілетін болады.

Бұдан басқа, агломерациялардың ықпал ету аймағына кіретін шағын және моноқалаларға, сондай-ақ шекара маңындағы аумақта орналасқандарға әлеуметтік-экономикалық әлеуетті дамыту бойынша ерекше қолдау көрсетілетін болады.

1. Шағын және моноқалалардың брендингі, олардың кешенді даму жоспарларын (бұдан әрі - ҚДЖ) әзірлеу.

Осы Бағдарламада «шағын және моноқала брендингі» деген шағын және моноқаланың аумағында қалыптастыру үшін әлеуетті ықтимал табысты және тиімді қызмет түрлерін анықтау құралдарын білдіреді.

Аталған бағыт шеңберінде жергілікті атқарушы органдар университеттерді не өзге ғылыми-зерттеу институттарын және орталықтарды тарта отырып, әрбір шағын қаланың даму перспективалары бойынша жүйелі диагностика мен маркетингтік зерттеулер жүргізеді, оның аясында экономиканың перспективалы жаңа мамандануы анықталады, имиджді жақсарту бойынша шаралар белгіленеді, экономикалық проблемаларды шешуде жеке және қоғамдық секторлардың күштері үйлестіріледі, қала брендинің тұтынушылардың аса маңызды нысаналы топтары және сыртқы нарықтары және басқалар бағаланады.

Жүргізілген маркетингтік зерттеулер және қалалардың жүйелі диагностикалары негізінде жергілікті атқарушы органдар шағын және моноқалалардың ҚДЖ әзірлейтін болады.

ҚДЖ шағын қалалардың даму перспективаларын, халықтың болжамды санын және жаңа мамандануын (брендтерін) анықтаумен ұзақ мерзімде кезеңге әзірленеді.

ҚДЖ жоспарлы кезеңде республикалық және жергілікті бюджеттерден әрбір шағын және моноқаланы қаржыландыру көлемін анықтау үшін негіз болып табылады.

Шағын және моноқалалардың әлеуметтік, тұрғын үй және инфрақұрылымын дамыту бойынша ҚДЖ іс-шаралары халықтың перспективалы санына сүйене отырып және тұрақты жұмыс істейтін кәсіпорындардың өндірістік сыйымдылығына байланысты әзірленуі тиіс.

Шағын қалалардың ҚДЖ-ын әзірлеу мынадай алгоритм бойынша жүргізіледі:

1) облыстардың әкімдіктері университеттерді немесе басқа да ғылыми-зерттеу институттары мен орталықтарын тартумен шағын қала брендингінің перспективалары бойынша (әлеуметтік сауалнаманы өткізу арқылы) жүйелі диагностика мен маркетингтік зерттеу жүргізеді, олардың шеңберінде экономикалық әлеует, оның дамуына оң және кері әсерін тигізетін факторлар, сондай-ақ перспективалық жаңа мамандану анықталатын болады;

2) облыстардың әкімдіктері уәкілетті орган ұсынысының, брендинг перспективалары бойынша жүргізілген жүйелі диагностикасы мен маркетингтік зерттеулердің негізінде ұзақ мерзімді кезеңге әрбір шағын қаланың ҚДЖ-сын әзірлейді.

Шағын және моноқалалардың ҚДЖ-сын әзірлеу мерзімі - ҚДЖ-ны іске асырудың жоспарланған кезеңінің алдындағы жылдың 1 шілдесіне дейін;

3) ҚДЖ-ды уәкілетті орган жанынан құрылған жұмыс тобы қарайды.

Жұмыс тобы әрбір ҚДЖ-ды егжей-тегжейлі зерделейді, пысықтау бойынша ұсынымдар береді және мемлекеттік қолдау шараларын көрсету және кейін ВАК-тың қарауына енгізу үшін инвестициялық жобаларды іріктейді;

4) ВАК жұмыс тобының ұсыныстарын ескере отырып, ДБЖ-ды, сондай-ақ республикалық бюджет, даму институттары мен ұлттық компаниялар есебінен іске асыру үшін инвестициялық жобаларды мақұлдайды;

5) ВАК мақұлдаған ҚДЖ облыстық мәслихаттардың шешімдерімен бекітіледі.

2. Кәсіпкерлікті дамыту бағдарламалары шеңберінде шағын қалалар мен моноқалаларда экономиканы әртараптандыру және шағын және орта бизнесті дамыту.

Осы бағыт шеңберінде шағын және моноқалалардың экономикасын ұзақ мерзімді әртараптандыру үшін «зәкірлі» инвестициялық жобалар (индустрияландыру бағдарламалары құралдарын қоса алғанда) іске асырылатын болады.

Жергілікті атқарушы органдар индустриялық-инновациялық қызметті мемлекеттік қолдау саласындағы уәкілетті органмен бірлесіп әрбір шағын және моноқалада іске асыру үшін 1-3 «зәкірлі» инвестициялық жобаларды іріктейді.

Шағын және моноқалалардың экономикалық әлеуетін дамыту мынадай бағыттар бойынша іске асырылатын болады:

1) шағын және моноқалаларда олардың ерекшелігін ескере отырып, ұлттық холдингтердің қосалқы және қызмет көрсететін өндірістерін, тапсырыстарын орналастыруы.

«Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ, «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ жобаның қаржылық-экономикалық және өндірістік орындылығын, компанияның ерекшелігін ескере отырып, инвестициялық жобаларды шағын және моноқалаларда ықтимал іске асыру бойынша шаралар қабылдайды;

2) шағын және моноқалалардың ерекшеліктерін ескере отырып, қала құраушы кәсіпорындардың қосалқы және қызмет көрсету өндірістерін, тапсырыстарын орналастыруы.

Жергілікті атқарушы органдар қала құраушы кәсіпорындармен бірлесіп, әрбір шағын және моноқалада оның мамандануына сәйкес кемінде бір инвестициялық жобаны іске асыру бойынша шаралар қабылдайды;

3) мына:

қолданыстағы мамандандыруды жаңғырту не жаңа мамандандыруды құру үшін стратегиялық инвесторды тарту арқылы шағын және моноқалаларда бұрынғы мамандандыруды қалпына келтіру.

Бағдарлама шеңберінде стратегиялық инвесторды тарту үшін индустриялық-инновациялық қызметті мемлекеттік қолдау саласындағы уәкілетті орган Инвестицияларды тарту жөніндегі ұлттық жоспар шеңберінде мемлекеттік қолдау көрсету шараларын қабылдайтын болады.

Бұдан басқа, әлеуеті төмен және орташа шағын және моноқалаларда инвестициялық стратегиялық жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға газға, электр энергиясына, жер учаскесін сатып алуға және ғимараттарды, құрылыстарды сатып алуға (салуға) жұмсалатын шығындардың орнын толтыру немесе бір бөлігін төлеу арқылы өнеркәсіптік жеңілдіктер ұсынылатын болады.

Сондай-ақ, жер қойнауын пайдалану саласындағы уәкілетті органмен тікелей келіссөздер жүргізудің негізінде пайдалы қазбалардың игерілетін кен орнын пайдалану мерзімі шектеулі кәсіпорындарға жер қойнауын пайдалану құқығын беру:

1) шағын және монокалаларға жақын орналасқан пайдалы қазбалардың перспективалы кен орындарын «Қазгеология» ҰК» АҚ-ның немесе кәсіпорынның шикізат базасын кеңейтуге мүдделі жеке инвесторлардың қатысуымен жете барлау бойынша шараларды айқындай отырып анықтау;

2) «тұйыққа тірелу» проблемаларын шешу, шағын және монокалалардың транзиттік әлеуетін дамыту мүмкіндіктері қаралатын болады.

Жергілікті атқарушы органдар, көлік саласындағы уәкілетті орган «Самұрық-Қазына» ҰӘК» АҚ-мен бірлесе отырып, тұйыққа тірелу проблемасын шешу үшін көлік инфрақұрылымын дамыту бойынша шаралар қабылдайтын болады.

3. Шағын және монокалалардың инфрақұрылымын дамыту

Бюджет шығыстарының тиімділігін арттыру мақсатында шағын және монокалалардың инфрақұрылымын дамыту қалаларды дамыту әлеуетінің дәрежесіне байланысты оларды дамытудың ұзақ мерзімді перспективалары ескеріле отырып жүзеге асырылады.

Осы бағыт шеңберінде агломерациялардың ықпал ету аймағындағы, сондай-ақ өңдеу өнеркәсібінің орталықтары, көліктік-өнеркәсіптік орталықтар (тораптар) болып табылатын немесе туристік-рекреациялық әлеуеті бар әлеуеті жоғары және орташа шағын және монокалалар халқының оңтайландырылған санына шаққанда тыныс-тіршілікті қамтамасыз ету инфрақұрылымын салуды және (немесе) реконструкциялауды басым қаржыландыру жүзеге асырылатын болады.

ВАК одан әрі дамыту бойынша шешім қабылдаған әлеуеті жоғары және орташа шағын және монокалалар бойынша инвестициялық жобалар бюджет заңнамасында бекітілген тәртіппен қаржыландырылады.

Бұл ретте, бірінші кезекте қала тыныс-тіршілігінің неғұрлым өткір мәселелері шешіледі (жылумен, сумен, электрмен, газбен жабдықтау, жолдар, авариялық және тозығы жеткен тұрғын үйлерді бұзу, абаттандыру және экология).

Монокалаларда мемлекеттің мұқтаждықтары үшін жер учаскелерінің алып қойылуына байланысты, жер учаскелері мен өзге де жылжымайтын мүліктер мәжбүрлеп алынған жағдайларда, Өңірлік саясат мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссияның шешімі бойынша қоныс аударуға жататын азаматтар үшін тұрғын үй салу көзделеді.

Бұдан басқа, осы бағыт шеңберінде республикалық бюджеттен ағымдағы нысаналы трансферттер есебінен мынадай іс-шаралар қаржыландырылатын болады:

1) көлік инфрақұрылымын жөндеу (қалаішілік жолдар, бөгеттер, дамбалар мен көпірлер);

2) коммуналдық шаруашылық: тұрғын үйлер қорын сақтау және қоқыс шығару, рұқсат етілмеген қоқыс тастайтын жерлерді жою, иесіз қалған объектілерді бұзу, қатты тұрмыстық қалдықтар және мал қорымдары полигондарын жайластыру, жылыту жүйелерін жөндеу, балалардың аула ойын алаңдарын орнату;

3) елді мекендерді абаттандыру жөніндегі іс-шаралар.

4. Тірек ауылдық елді мекендерді қоса алғанда, ауылдық аумақтарды дамыту

Ауылдық аумақтарды дамыту бойынша қойылған міндетке қол жеткізу мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылады:

1) аудан орталықтары мен тірек АЕМ-ді дамыту;

2) ауылдық округтердің орталықтарын, ауылдар мен кенттерді дамыту;

3) даму әлеуеті жоғарғы және орташа басқа АЕМ-ді дамыту;

4) ауылдық жердің кадрлық әлеуетін арттыру;

5) жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылай қолдау.

Өңірлік даму саласындағы уәкілетті орган әзірлеген және бекіткен әлеуметтік-экономикалық даму әлеуеті төмен, орташа және жоғары елді мекендерді айқындау критерийлеріне сәйкес ауылдық аумақтардың ағымдағы жағдайын бағалау үшін жергілікті атқарушы органдар АЕМ-нің өндірістік, әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымына мониторингті жүзеге асырады және оның негізінде олардың даму әлеуеті айқындалатын болады.

Тірек АЕМ тізбесін өңірлік даму мәселелері жөніндегі орталық уәкілетті орган бекіткен тірек ауылдық елді мекендерді айқындау әдістемесіне сәйкес жергілікті атқарушы органдар айқындайды.

1. Тірек АЕМ-ді және аудан орталықтарын дамыту жеке кешенді даму жоспарларының негізінде жүзеге асырылады, оларда мынадай құрамдауыштар ескеріледі:

1) тірек АЕМ-дегі экономикалық қызметті дамыту.

Бұл құрамдауыш тірек АЕМ-де өндірістік саланы дамытуға, ауыл шаруашылығы және өнеркәсіптік өндірісті тұрақты жүргізу үшін жағдайлар жасауды қамтамасыз етуге, ауыл халқының табысын арттыруға бағытталған.

Бірінші құрамдауыш шеңберінде міндеттерді шешу қала құраушы кәсіпорындарды қалыптастыру, жұмыс істеп тұрған өндірісті кеңейту және жаңғырту, шағын және орта бизнесті дамыту үшін инвестициялық жобаларды іске асыру есебінен жүзеге асырылады.

Инвестициялық жобаларды енгізу базалық қала құраушы өндірісті құруға мүмкіндік береді, ол тірек АЕМ-нің өндірістік әлеуетін дамытудың негізгі тетігі болып табылады, экономиканы көтеруге, экспорттық әлеуетті ұлғайтуға, қосымша жұмыс орындарын құруға ықпал етеді.

Шағын және орта бизнесті дамыту үшін тірек АЕМ-де ісін жаңадан бастайтын кәсіпкерлерге құқықтық, қаржылық және басқа да қызметтерді көрсету үшін кәсіпкерлікті қолдау орталықтары ашылатын болады;

2) тірек АЕМ-нің әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымын дамыту.

Бұл құрамдауыш тұтастай алғанда, тірек АЕМ-де инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру арқылы ауылдық жерлерде тұратын халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған.

Инфрақұрылымдық жобалар мыналарды қамтиды:

тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық объектілерін (сумен жабдықтау, кәріз, газбен, жылумен, электрмен жабдықтау жүйелерінің объектілері) салу, күрделі, орташа және ағымдағы жөндеу;
инженерлік-көліктік инфрақұрылымды (кентшілік және ауылшілік жолдар, кіреберіс жолдар, бөгеттер, тоғандар және көпірлер) салу, күрделі, орташа және ағымдағы жөндеу;

тұрғын үйлер салу және күрделі жөндеу, авариялық үйлерді бұзу;

елді мекендерді абаттандыру (көшелерді, саябақтарды, гүлзарларды жарықтандыру мен көгалдандыру, несіз объектілерді бұзу, қатты тұрмыстық қалдықтар полигондарын, шағын сәулет нысандарын, қоршауларды, балалардың ойын алаңдары мен спорт алаңдарын жайластыру);

3) тірек АЕМ-де көліктік қолжетімділікті дамыту.

Үшінші құрамдауыш өткізу және жабдықтау нарықтарына көліктік қолжетімділікті қамтамасыз ететін облыстық және аудандық маңызы бар, тірек ауылдар мен тірек АЕМ-нің тартылыс аймағына кіретін басқа да елді мекендердің арасындағы жолдарды дамытуға бағытталған.

Жергілікті маңызы бар автомобиль жолдарының желісін дамыту халықтың ұтқырлығы мен материалдық ресурстарға қолжетімділікті қамтамасыз етеді, көліктік шығындарды төмендету мен тасымалдауға кететін уақытты азайту есебінен ауыл экономикасының өндірістік мүмкіндіктерін кеңейтуге мүмкіндік береді.

Облыстық және аудандық маңызы бар автомобиль жолдарын дамыту және олардың техникалық жағдайын нормативтік талаптарға сәйкес келетін деңгейге жеткізу мақсатында мынадай жұмыс түрлері іске асырылатын болады:

салу және реконструкциялау;

күрделі, орташа және ағымдағы жөндеу.

Бұл құрамдауыш іске асырылған жағдайда, инфрақұрылымдық жобаларды жүзеге асыру тірек АЕМ-нің қызмет көрсету аясының оңтайлы шеңберінің аймағына кіретін елді мекендердің көліктік қолжетімділігін жақсартуға ғана бағытталатын болады;

4) мемлекеттік және коммерциялық қызмет көрсету орталықтарын дамыту және құру.

Бүгінгі күні мемлекеттік және коммерциялық қызмет көрсету орталықтары негізінен аудан орталықтары мен қалаларда орналасқан, бұл ауыл халқына, әсіресе шалғай аумақтарда қажетті көрсетілетін қызметтерді алуда қиындықтар туғызуда.

Бұл құрамдауышты іске асыру республикалық және жергілікті бюджеттерде көзделген қаражат шегінде, сондай-ақ басқа да көздердің есебінен тірек АЕМ-де кепілдендірілген мемлекеттік, әлеуметтік және коммерциялық қызметтерге қолжетімділік мәселесін шешуге мүмкіндік береді, олар өз кезегінде ауылдық елді мекендердің белгілі бір тобына қызмет көрсететін болады.

Бұл құрауышты іске асыру:

1) халыққа қызмет көрсету орталықтарының бөлімдерін, полицияның, азаматтық хал актілерін тіркеудің тірек пункттерін және басқаларын ашу арқылы мемлекеттік қызметтерді көрсету орталықтарын дамыту және құру;

2) екінші деңгейдегі банктердің, микрокредиттік ұйымдардың, ауылдық кредиттік серіктестіктердің, сақтандыру компанияларының, нотариустардың, сервистік-дайындау орталықтарының, техникалық қызмет станцияларының және басқалардың бөлімшелерін ашу есебінен қаржыландыру жеке инвесторлардың және басқа да көздердің есебінен жүзеге асырылатын коммерциялық қызметтерді көрсету орталықтарын дамыту және құру арқылы жүзеге асырылатын болады.

2. Ауылдық округтердің орталықтарын, ауылдарды және кенттерді дамыту.

Осы бағытты іске асыру үшін облыстық іс-шаралар жоспарлары әзірленеді, оларда жұмыс істейтін кәсіпорындарды қолдау және кеңейту, орта және ірі ауыл шаруашылығы кәсіпорындарын құру, шағын және орта бизнесті, ауылдық инфрақұрылымдарды дамыту, тұрғын үй салу бойынша шаралар көзделетін болады.

Ауылдық округтердің орталықтарын, ауылдар мен кенттерді дамыту бойынша облыстық іс-шаралар жоспарын әзірлеу кезінде табиғи-климаттық жағдайлар, АЕМ экономикалық бағыты, ауыл шаруашылығы өндірісінің мамандандырылуы, ауылдық инфрақұрылымның дамығандығы және басқалары ескерілетін болады.

Бұдан басқа, жергілікті бюджеттер қаражаты есебінен бас жоспарларды әзірлеу немесе түзету қажет, олардың стратегиясы орта және ұзақ мерзімді перспективада болжанатын халық санын ескере отырып, әлеуметтік, тұрғын үй және инженерлік инфрақұрылымды дамытуға бағытталатын болады.

Агломерацияның аймағына кіретін АЕМ-нің бас жоспарларын және құрылыс салу схемаларын әзірлеу және түзету міндеттерін іске асыру оның стратегиясына сәйкес Қазақстан Республикасын аумақтық дамытудың өңіраралық схемаларын әзірлеумен қатар жүзеге асырылатын болады.

3. Даму әлеуеті жоғары және орташа басқа АЕМ-ді дамыту үшін аудандық іс-шаралар жоспарлары әзірленеді, оларда жұмыс істейтін кәсіпорындарды қолдау және дамыту, ұсақ тауарлы өндірістерді орта және ірі ауыл шаруашылығы кәсіпорындарына біріктіру, шағын және орта бизнесті дамыту, әлеуметтік инфрақұрылымның объектілерін нормативтік қамтамасыз етілуге жеткізу, ауылдық инфрақұрылымды қалыпты жағдайда ұстап тұру бойынша шаралар көзделетін болады.

Тірек АЕМ-ді және аудан орталықтарын кешенді дамыту жоспарларын өңірлік даму саласындағы уәкілетті органмен және басқа да мүдделі орталық мемлекеттік органдармен келіскеннен кейін облыстық мәслихаттар бекітетін болады.

Ауылдық округтердің орталықтарын, ауылдар мен кенттерді дамыту жөніндегі облыстық іс-шаралар жоспарларын облыстық мәслихаттар бекітеді, ал даму әлеуеті жоғары және орташа басқа АЕМ-ді дамыту жөніндегі аудандық іс-шаралар жоспарларын облыстардың және аудандардың аумақтарын дамыту бағдарламаларына өзгерістер енгізу арқылы аудандық (қалалық) мәслихаттар бекітетін болады.

4. Ауылдық жерлердің кадрлық әлеуетін жоғарылату ауылдық жерлердің кадрлық әлеуетін дамытуға бағдарланған және ауылдық жерлерге жұмыс істеуге және тұруға келген әлеуметтік сала агроөнеркәсіптік кешен мамандарына көтерме жәрдемақы төлеу және тұрғын үймен қамтамасыз ету түрінде мемлекеттік қолдауды көздейді.

Осы бағытты мемлекеттік қолдау «Дипломмен ауылға» жобасының және облыстардың аумақтарын дамыту бағдарламаларының шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

5. Жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылай қолдау АЕМ-ді дамытуға және ауыл халқының тыныс-тіршілігін жақсартуға бағытталған іс-шараларды айқындау бойынша ұсыныстар әзірлеуге халықтың өзін тартуға бағытталған.

Іс-шараларды іске асыру жергілікті өзін-өзі басқарудың қаржылық қолдауы шеңберінде әлеуметтік-экономикалық дамудың экономикалық әлеуеті жоғары және орташа АЕМ-де ғана жүзеге асырылады.

Ауылдың, кенттің, ауылдық округтің әкімдері жергілікті қоғамдастықтың жиналыстарын ұйымдастыруды қамтамасыз етеді, онда бірінші кезектілігі мен өзектілігі негізге алына отырып (іс-шараларды «төменнен жоғары қарай» іріктеу қағидаты), іс-шараларды іріктеу бойынша ұсыныстар талқыланады және шешімдер қабылданады.

Жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылық қолдау мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылатын болады:

1) білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет, спорт, сумен жабдықтау, газбен жабдықтау объектілерін күрделі және ағымдағы жөндеу;

2) коммуналдық шаруашылық: көшелерді жарықтандыру және көгалдандыру, иесіз қалған объектілерді бұзу, қатты тұрмыстық қалдықтар және мал қорымдары полигондарын жайластыру, жылу жүйелерін жөндеу, балалардың аула ойын алаңдарын орнату;

3) көлік коммуникациялары: кентішілік жолдарды және көпірлерді күрделі, орташа және ағымдағы жөндеу, бағдарламалар орнату;

4) ауыл шаруашылығы: су қоймаларын тазарту, иесіз қалған су техникалық құрылыстарын қалпына келтіру.

5) елді мекендерді абаттандыру жөніндегі іс-шаралар.

Ауылдық аумақтарды дамыту жөніндегі іс-шаралар жоспарларын қаржыландыру кезінде қолданыстағы мемлекеттік және салалық бағдарламаларды, облыстар мен аудандардың аумақтарын дамыту бағдарламаларын қаржыландыру тетіктері пайдаланылатын болады. Бұл ретте ауылдық аумақтарды дамыту бойынша барлық бюджеттік инвестициялық жобалар (бұдан әрі - БИЖ) кешенді дамыту жоспарлары мен іс-шаралар жоспарларына сәйкестігі тұрғысынан өңірлік даму саласындағы орталық уәкілетті органмен және басқа мүдделі орталық мемлекеттік органдармен келісілуі тиіс.

5. Шекара маңындағы аумақтарды дамыту

Қойылған міндетке қол жеткізу мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылады:

1) шекара маңындағы аудандардың ірі қоныстарының әкімшілік маңыздылығын арттыру;

2) перспективалы елді мекендерді - шекара маңы ынтымақтастығының тораптық нүктелерін және оларды дамыту бойынша шараларды айқындау;

3) шекара маңы ынтымақтастығы елді мекендерінің инфрақұрылымын дамыту және жайластыру;

4) шекара маңындағы аумақтардың экономикасын әртараптандыру және шағын және орта бизнесті дамыту.

Аталған бағыттарды іске асыру республикалық және жергілікті бюджеттердің қаражаты есебінен шекара маңындағы ынтымақтастықтың инфрақұрылымын дамыту, өндірісті әртараптандыруды жүзеге асыру, шағын бизнестің қалыптасуын ынталандыру, жергілікті инвестициялық климатты жақсарту және әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымды дамыту арқылы бекітілген мемлекеттік және салалық бағдарламаларға, облыстардың аумақтарын дамыту бағдарламаларына сәйкес жүзеге асырылады.

1. Шекара маңындағы аудандардың ірі қоныстарының әкімшілік маңыздылығын арттыру.

Шекара маңындағы аумақтардың ірі қоныстарының әкімшілік маңыздылығын арттыру мақсатында:

1) көліктік-логистикалық инфрақұрылымды дамыту, бар көліктік және транзиттік дәліздер арқылы жүк ағындарын ұлғайту;

2) туристік-рекреациялық объектілерді туристік инфрақұрылымды салу (реконструкциялау) және пайдалану бойынша бірлескен кәсіпорындарды құру, туризм саласындағы өңірлік және шекара маңындағы ақпараттық жүйелерді дамыту және өзара іс-қимыл жасау;

3) өнеркәсіпті, жаңа технологияларға негізделген экспортқа бағдарланған және импорт алмастырушы өндірістерді дамыту, сауда және экспорт көлемдерін ұлғайту, озық басқарушылық тәжірибені енгізу бойынша шаралар қабылданатын болады.

2. Перспективалы елді мекендерді - шекара маңы ынтымақтастығының тораптық нүктелерін және оларды дамыту бойынша шараларды айқындау.

Осы елді мекендерде жаңа өндірістерді, тиісті көліктік инфрақұрылымды құру, әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымды дамыту үшін жағдайлар жасалады.

Перспективалы елді мекендердің - шекара маңы ынтымақтастығының тораптық нүктелерінің тізбесін облыс әкімдіктері айқындайды және өңірлік даму саласындағы уәкілетті органмен келіскеннен кейін жергілікті атқарушы орган бекітеді.

Перспективалы елді мекендерді дамыту бойынша шаралар экономикалық белсенділіктің өсуін және инвестициялық тартымдылықты ынталандырудың әртүрлі тетіктері арқылы, оның ішінде қамтамасыз ететін инфрақұрылымды дамытуға арналған мемлекеттік инвестициялар есебінен жүзеге асырылатын болады.

Перспективалы елді мекендерді - шекара маңы ынтымақтастығының тораптық нүктелерін дамыту мақсатында:

1) Мемлекеттік шекара арқылы өткізу пункттеріне және басқа елді мекендерге еркін және жылдам жүруге мүмкіндік беретін шекара маңындағы жолдар торабын құру;

2) пайдалы қазбалардың трансшекаралық кен орындарын бірлесіп пайдалану, халықты жұмыспен қамту үшін жұмыс істеп тұрған кәсіпорындардың бар өндірістік қуаттарының жүктемесін арттыру;

3) перспективалы елді мекендердің - шекара маңы ынтымақтастығының тораптық нүктелерінің осы елді мекендердің әлеуметтік сыйымдылығын арттыру мақсатында әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымын дамыту бойынша шаралар қабылданатын болады.

3. Шекара маңы ынтымақтастығы пункттерінің инфрақұрылымын дамыту және жайластыру.

Осы бағыт шеңберінде дамыту көршілес мемлекеттермен шекара маңы ынтымақтастығының инфрақұрылымын бірлесіп салу және пайдалану жөніндегі шараларды қоса алғанда, оларды дамыту (шекарадан өту орындарын, бақылау-өткізу және кеден бекеттері және басқалар) жөніндегі шаралар қабылданатын болады.

Шекара маңы ынтымақтастығы пункттерінің инфрақұрылымын дамыту және жайластыру мақсатында:

1) кедендік және шекаралық инфрақұрылымды дамыту, шекарадан өту орындарын, бақылау-өткізу және кедендік бекеттерді, санитариялық-карантиндік, ветеринариялық, фитосанитариялық және басқа бақылау органдарын материалдық-техникалық жаратқандыру деңгейін арттыру;

2) шекаралық, кедендік, иммиграциялық, экологиялық, фитосанитариялық және бақылаудың өзге түрлерінің рәсімдерін жетілдіру;

3) өткізу қабілетін арттыру мақсатында Мемлекеттік шекарадан өткізуді ұйымдастырудың технологиялық схемасын жетілдіру;

4) экспорттық және импорттық операцияларды рәсімдеу мерзімдерін қысқартуға ықпал ететін жағдайлар жасау, Мемлекеттік шекара арқылы өткізу пункттерін электрондық құжат айналымы жүйесімен және автоматты сәйкестендіру жүйесімен жайластыру, кеден қоймалары мен терминалдарын жаңғырту бойынша шаралар қабылданатын болады.

4. Шекара маңындағы аумақтардың экономикасын әртараптандыру және шағын және орта бизнесті дамыту.

Шекара маңындағы аумақтардың экономикасын әртараптандыру мақсатында:

1) шекара маңындағы аумақтарда бар резервтер мен пайдаланылмайтын шаруашылық активтерді (айналымнан шығарылған тоқтап тұрған өндірістерді және басқаларды), пайдалы қазбаларды экономикалық айналымға тарту және бар инженерлік және көліктік инфрақұрылымды тиімді пайдалану;

2) өңірлерде бар ауыл шаруашылығы мақсатындағы пайдаланылмайтын жерлерді (егістіктер, оның ішінде суармалы, жайылымдар, шабындық, көпжылдық екпелер, тыңайған жерлер) экономикалық айналымға тарту;

3) мал шаруашылығы және өсімдік шаруашылығы саласындағы ауыл шаруашылығы өнімдері өндірісінің өсуіне, оны дайындауды және сақтауды ұйымдастыруға бағытталған нақты жобаларды іске асыру;

4) халықты жұмыспен қамту үшін жұмыс істеп тұрған кәсіпорындардың бар өндірістік қуаттарының жүктемесін арттыру;

5) шекара маңындағы аумақтардың шаруашылық субъектілері арасындағы өңіраралық өзара тиімді байланыстарды белгілеу, өнеркәсіптік және ауыл шаруашылығы кооперациясы, құрылыс, қаржы, технологиялармен алмасу салаларына және заңнамаға және іргелес мемлекеттердің шекара маңындағы аумақтарының режимдеріне қайшы келмейтін басқа салаларға инвестициялар тарту мақсатында шарттар жасасу;

6) іргелес елдердің озық технологияларын, заманауи машиналары мен жабдықтарын пайдалану арқылы шекара маңындағы сауданы, шағын және орта бизнесті дамыту бойынша шаралар қабылданатын болады.

Іс-шараларды қаржыландыру көзделген бағдарламалық құжаттар шеңберінде республикалық және жергілікті бюджеттер қаражаты есебінен, сондай-ақ жеке инвестицияларды тарту есебінен жүзеге асырылады.

Көрсетілген бағыттар бойынша шекара маңын дамытуды мемлекеттік қолдау мемлекеттік және салалық бағдарламалар, сондай-ақ облыс аумақтарын дамыту бағдарламалары шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

Экономикалық өсу орталықтарын дамыту жөніндегі іс-шараларды мемлекеттік қолдау басымдықтары

1-басымдық. Инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды дамыту (электрмен, жылумен, газбен, сумен жабдықтау және су бұру жүйелері)

Қаржыландыру басымдығы уәкілетті органда іріктеуден өткен инженерлік инфрақұрылымдар объектілерін салу және реконструкциялау бойынша БИЖ Бағдарлама шеңберінде қаржыландыруға жатады.

Осы басымдық бойынша газбен, жылумен, электрмен, сумен жабдықтау және су бұру желілерін дамыту тетіктері осы Бағдарламаға **2-қосымшада** көрсетілген.

2-басымдық. Қолжетімді тұрғын үй салу

Бағдарлама шеңберінде мынадай негізгі бағыттар көзделген:

1) Жергілікті атқарушы органдарда кезекте тұрғандар үшін тұрғын үй.

2) ҚТҮҚЖБ желісі бойынша тұрғын үй:

халықтың барлық санаттары үшін;

жас отбасылар үшін.

3) «ҚИК» ИҰ» АҚ-ның тұрғын үйі.

4) «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ-ның тұрғын үйі.

5) Авариялық тұрғын үйлерді бұзу бойынша пилоттық жобалар шеңберіндегі тұрғын үй.

6) Инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылым салу.

Аталған басымдықтың тұрғын үй құрылысын жүзеге асыру тетіктері осы Бағдарламаға **3-қосымшада** көрсетілген.

3-басымдық. Тұрғын үй қорын жаңғырту (терможаңғырту)

Тұрғын үй қорын жаңғырту тетігі осы Бағдарламаға **4-қосымшада** көрсетілген.

4-басымдық. Ірі өңірлік индустрияландыру жобаларына, АӨК-ке, туризм саласының және энергияның балама көздеріне арналған инфрақұрылымды дамыту

Аталған басымдық шеңберінде Бағдарлама қаражаты есебінен қаржылық қолдау көрсетудегі артықшылық республика және өңірлер үшін ең жоғарғы мультипликативтік әсерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін БИЖ-ге беріледі.

Ірі бизнес-жобаларды іске асыру үшін инженерлік-көліктік инфрақұрылымды (жолдарды, кәріздерді, газдандыру, жылумен жабдықтау, су құбырларын, теміржол түйығын, қосалқы электр станцияларын, электр желілерін, жер суландыру жүйелерін) салу және жеткізу бойынша БИЖ-дер қаржыландыруға жатады.

Инфрақұрылымды салу және жеткізу бірнеше бизнес-жобаны қамтамасыз етуге бағытталуы мүмкін.

Бағдарлама шеңберінде балама энергия көздерінің инфрақұрылымын дамытуға қаржы бөлу электр және/немесе жылу энергиясын жаңғыртылатын энергия көздерінен (су ағыны, жел, күн энергиясы және басқалар) гибридіті қондырғыларды қоса алғанда, өндіру үшін қондырғылар алуға және құруға бағытталатын болады, олар:

1) шаруа қожалықтарына - коммуналдық және өндірістік мақсаттар үшін электр және жылу энергиясымен қамтамасыз ету мақсатында;

2) агломерация аймағындағы АЕМ-ге негізгі және/немесе резервтік энергия көзі ретінде;

3) вахталық (уақытша) кенттерге;

4) туристік-рекреациялық әлеуеті бар жерлерге арналған.

5-басымдық. Қоршаған ортаның жай-күйін жақсарту

Аталған басымдық бойынша қаржы бөлу қоршаған ортаның жағдайын жақсартуға және энергия тиімділігін арттыруға арналған, оның ішінде:

- 1) қалдықтарды тиімді кәдеге жарату бойынша;
- 2) атмосфералық ауаның жағдайын жақсарту бойынша;
- 3) энергия үнемдеу және экологиялық (жасыл) кешенді технологияларды салынып жатқан және қолданыстағы коммуналдық тұрғын үй қорына енгізу бойынша БИЖ-ге бағытталатын болады.

Бұл ретте БИЖ-ді іріктеу осы Бағдарламаның, сондай-ақ қолданыстағы үдемелі индустриялық-инновациялық даму, су ресурстарын дамыту бағдарламаларының, Индустрияландыру картасының, қалалар мен елді мекендердің бас жоспарларының, «жасыл экономика» Тұжырымдамасының ережелеріне сәйкес жүзеге асырылады.

6-басымдық. Көлікке қолжетімділікті арттыру және агломерацияларда тиімді жұмыспен қамтуды қамтамасыз ету үшін жағдай жасау

Агломерацияларда іске асырылатын мынадай:

- 1) агломерациялық құрылым ішіндегі жол торабын дамыту бойынша;
- 2) облысшілік көліктік коммуникацияны салу және жаңғырту бойынша БИЖ қаржыландыруға жатады.

Бұл ретте БИЖ-ді іріктеу осы Бағдарламаның, сондай-ақ қолданыстағы үдемелі индустриялық-инновациялық даму, су ресурстарын дамыту бағдарламаларының, Индустрияландыру картасының, қалалар мен елді мекендердің бас жоспарларының ережелеріне сәйкес жүзеге асырылады.

7-басымдық. Ауылдық жерлердің кадрлық әлеуетін дамыту

Ауылдық жерлердің кадрлық әлеуетін дамыту жөніндегі іс-шараларды қаржыландыру ауылдық елді мекендерге жұмыс істеу және түру үшін келген денсаулық сақтау, білім беру, әлеуметтік қамсыздандыру, мәдениет, спорт және агроөнеркәсіптік кешен мамандарына әлеуметтік қолдау шараларын ұсыну қағидаларына сәйкес жүзеге асырылады.

8-басымдық. Жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылай қолдау

Жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту жөніндегі іс-шараларды қаржыландыру Қазақстан Республикасының бюджет заңнамасының негізінде жергілікті бюджеттің шығыстар базасына енгізілген жалпы сипаттағы трансферттер шеңберінде жүзеге асырылады.

Осы басымдық бойынша қаржыландыру тетігі мен қатысушылардың өзара іс-қимылы осы Бағдарламаға [5-қосымшада](#) көрсетілген.

Жергілікті атқарушы органдар ұсынған жоғарыда көрсетілген басымдықтар шеңберінде іс-шараларды іске асыру бойынша БИЖ-ді жұмыс органы қараған кезде артықшылық жобаға мынадай критерийлер негізінде беріледі:

1) БИЖ-ді іске асырудан бюджеттік инвестициялар бірлігіне шаққандағы жиынтық әлеуметтік-экономикалық тиімділіктің мыналарда көрсетілген мөлшері:

- өңірде құрылған уақытша/тұрақты жұмыс орындарының саны;
- өндіріс көлемінің өсуі (өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, көрсетілетін қызметтер);
- өңірлік бюджетке салықтық түсімдердің ұлғаюы;
- БИЖ-ді іске асырудан пайда алушылардың саны;
- коммуналдық, инженерлік және рекреациялық инфрақұрылыммен қамтамасыз етілу деңгейінің артуы;
- қозғалыс жылдамдығының ұлғаюы және жол жүру уақытының азаюы;

2) жобаны іске асырудан жиынтық экологиялық тиімділіктің мыналарда көрсетілген мөлшері:

- зиянды заттарды атмосфераға шығаруды азайту;
- ластағыш заттарды төгу деңгейін азайту;
- өңделетін қалдықтардың үлесін арттыру;
- энергия үнемдейтін технологияларды енгізу;

3) БИЖ-ді іске асыруға бағытталған бөлінетін бюджет қаражаты көлемінің коммерциялық жобаны іске асыруға бағытталған жеке инвестициялар көлеміне қатынасы;

4) жергілікті бюджеттен қоса қаржыландыру үлестері.

6. Қажетті ресурстар және оларды қаржыландыру көздері

Бағдарламаны қаржыландыру республикалық және жергілікті бюджеттер қаражаттары, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған басқа да көздер есебінен және олардың шегінде жүзеге асырылатын болады.

млн. теңге

	2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
РБ*	367 234	345 469	418 771	494 268	489 014
ЖБ*	17 219	17 552	18 383	19 006	19 806
Бюджеттен тыс қаражат	199 561	201 839	64 883	68 717	59 599
Барлық қаражат	584 014	564 860	502 037	581 991	568 419

Ескертпе:

*Қаражат көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті қаржы жылдарына арналған республикалық және жергілікті бюджеттердің бекітілуі мен нақтылануына қарай нақтыланатын болды.

Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары

Р /	Атауы	Өлшем	Орындау	Аяқтау нысаны	Орындауға жауаптыла	Оның ішінде жылдар бойынша					Қаржыландыр
						2015	201	201	201	201	

с №		бірлігі	мерзімі		р	жыл	6 жы	7 жы	8 жы	9 жы	ы	у көздері
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<p>Мақсаты: Елдің ұтымды аумақтық ұйымдастырылуын қалыптастыру, экономикалық өсу орталықтарында халықтың және капиталдың шоғырлануын ынталандыру арқылы өңірлердің әлеуметтік-экономикалық әлеуетін дамыту үшін жағдайлар жасау</p>												
Нысаналы индикатор:												
1)	Агломерациялар халқының саны	мың адам	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, Шымкент, Ақтөбе облыстарының, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	5 894,6	5 999,1	6 106,2	6 215,8	6 328,2		
2)	Жан басына шаққанда негізгі капиталға инвестициялар (Бағдарлама шеңберінде)	мың теңге	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО							
	«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)					20,7	22,7	25,2	30,2	30,9		
	«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					32,4	37,1	36,9	43,0	45,5		
	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)					21,9	23,4	30,3	31,6	33,0		
	тірек АЕМ және шекара маңындағы аумақтарды қоса алғанда, ауылдық аумақтар					24,0	24,2	27,2	30,2	31,2		
3)	Жаңғыртылған желілердің, оның ішінде, электрмен және газбен	%	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО							

	жабдықтау желілерінің үлесі											
	«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)											
	Астана					19,94	20,0	21,05	22,0	22,5		
	Алматы					0,33	0,45	0,5	0,6	0,7		
	Шымкент					11,8	12,2	12,9	13,1	14		
	Ақтөбе					10,1	11	11,9	12,4	13,2		
	«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					7,8	8,4	9,05	9,9	10,5		
	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)					5,5	6,1	6,9	7,3	7,9		
	ауылдық аумақтар, оның ішінде шекара маңындағы аумақтар					4,9	5,2	6	6,7	7,15		
4)	Орталықтандырылған сумен жабдықтауға және су бұруға қолжетімділік	%	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО							
	«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)											
	сумен жабдықтау					81	85	87	91	94		
	су бұру					52	57	64	70	77		
	«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)											
	сумен жабдықтау					90	92	94	96	100		
	су бұру					77	82	87	94	100		

	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)											
	сумен жабдықтау					87	92	94	96	100		
	су бұру					77	82	87	94	100		
	ауылдық аумақтар, оның ішінде шекара маңындағы аумақтар											
	сумен жабдықтау					51,5	55,5	69	75	80		
	су бұру					12	13	15	18	20		
1-міндет: Елдің аумақтық дамуын жетілдіру												
1	Нәтижелер көрсеткіші** Аумақтарды ұтымды жайластыру және дамыту, оның ішінде:											
	«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)	бірлік	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, ИДМ, облыстардың, Астана және	8	11	11	25	21		
	«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					21	12	15	34	34		
	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)				Алматы қалаларының ЖАО	72	52	10	56	56		
	ауылдық аумақтар, оның ішінде шекара маңындағы аумақтар					6	9	1	10	10		
Іс-шаралар												
1)	Ірі инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру	млн.тенге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	15000,0	15000,0	15000,0	15000,0	15000,0	75000,0	РБ*
						1500,0	1500,0	1500,0	1500,0	1500,0	7500,0	ЖБ*
2)	Алматы қаласының серіктес қалалары	млн.тенге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	Алматы облысының ЖАО	9300,0	9100,0	9700,0	13700,0	11200,0	53000,0	РБ*

	ның инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымын салу жөніндегі жобаларды іске асыру (G4 City, «Алтын Сай»)											
3)	Қалалар мен елді мекендерді абаттандыру жөніндегі жобаларды іске асыру	млн. теңге	2015 - 2016 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	5000,0	500,0	-	-	-	10000,0	РБ*
4)	Монокалалардың инженерлік инфрақұрылымын халықтың оңтайлы санын есепке ала отырып дамыту	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	12583,0	12583,0	12583,0	12583,0	12583,0	62915,0	РБ*
						1258,3	1258,3	1258,3	1258,3	1258,3	6291,5	ЖБ*
5)	Монокалаларды жайластыру жөніндегі шараларды іске асыру	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	7000,0	7000,0	7000,0	7000,0	7000,0	35000,0	РБ*
						700,0	700,0	700,0	700,0	700,0	3500,0	ЖБ*
6)	Әлеуеті жоғары және орташа шағын қалалардың инженерлік инфрақұрылымын халықтың оңтайлы санын есепке ала отырып дамыту	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың ЖАО2	*	*	11844,9	11844,9	11844,9	35534,7	РБ*
7)	Шағын қалаларды жайластыру жөніндегі шаралар	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың ЖАО2	*	*	9000,0	9000,0	9000,0	27000,0	РБ*

	камтамасыз ету											
111)	Шымкент және Ақтөбе агломерацияларында ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіру және қайта өңдеу бойынша жобаларды іріктеу және іске асыру	-	2015 - 2019 жылдар *Қаражат көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкестігі қаржы жылдарына арналған республикалық және жергілікті бюджеттердің бекітілуімен нақтылануына қарай нақтыланады дағы қаңтар, шілде	ҰЭМ-ге ақпарат	Оңтүстік Қазақстан, Ақтөбе облыстарының ЖАО	-	-	-	-	-	жобалау құжаттамасында көзделген қаражат шегінде	кәсіпорындар мен ұйымдардың қаражаты
12)	Шымкент және Ақтөбе агломерацияларында инвесторларды тарту және перспективалық инвестициялық жобаларды іске асыру арқылы индустриялық аймақтарды, технологиялық парктерді одан әрі дамыту бойынша шаралар қабылдау	-	2015 - 2019 жылдар	ҰЭМ-ге ақпарат	Оңтүстік Қазақстан, Ақтөбе облыстарының ЖАО	-	-	-	-	-	-	талап етілмейді
13)	Қала құраушы	-	2015 - 2019	ҰЭМ-ге ақпарат	облыстардың ЖАО	-	-	-	-	-	-	талап етілме

)	кәсіпорындардың шағын және моноқалаларда қосалқы және қызмет көрсету өндірістерін, тапсырыстарды олардың өзіндік ерекшеліктерін ескере отырып орналастыру (кемінде 1 жобадан)		жылдар									йді
14)	Шағын және моноқалалардың экономикаларын ұзақ мерзімді әртараптандыру үшін «зәкірлі» инвестициялық жобаларды іске асыру (шикізаттық емес салаларда)	-	2015 - 2019 жылдар	ҰЭМ-ге ақпарат	ИДМ, облыстардың ЖАО	-	-	-	-	-	талап етіледі	бюджеттен тыс қаражат
15)	Шағын және моноқалаларда ұлттық холдингтер мен компаниялар үшін тауарларды, жұмыстарды және көрсетілетін қызметтерді сатып алуды көздейтін өндірістерді ұйымдастыру	-	2015 - 2019 жылдар	ҰЭМ-ге ақпарат	ИДМ, облыстардың ЖАО, «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ (келісім бойынша) «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ (келісім бойынша)	-	-	-	-	-	талап етілмейді	
16)	Шағын және	-	2015 - 2019	ҰЭМ-ге ақпарат	ИДМ, «Қазгеолог	-	-	-	-	-	талап етілме	

)	монокала лардың маңында орналасқа н пайдалы қазбалард ың перспекти валы кен орындары н «Қазгеоло гия» ҰК» АҚ немесе кәсіпорын дардың шикізат базасын кеңейтуге мүдделі жеке инвесторл ардың қатысуым ен жете барлау бойынша шаралард ы айқындай отырып анықтау		жылдар дағы қаңтар, шілде		ия» ҰК» АҚ (келісім бойынша, «Самұрық- Қазына» ҰӨК» АҚ (келісім бойынша)						йді
2	Нәтижелер көрсеткіші** Экономиканың әртүрлі салалары объектілерінің құрылысы үшін жаңа технологиялар мен үлгілік жобаларға қала құрылысы құжаттамасын, нормативтік-техникалық құжаттарды, технологиялық карталарды, сметалық-нормативтік базаны, жетілдіру, оның ішінде:										
«Бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)	бірлік	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО							
1) Қазақстан Республикасын аумақтық дамытудың өңіраралық схемалары						2	1				
2) агломерацияларды аумақтық дамытудың өңіраралық схемалары					2		2				
3) агломерациялардың орталық қалаларының бас					3	-	-	1	-		

жоспарлары													
4) шағын қалалардың бас жоспарлары					-	3	2	4	-				
5) АЕМ бас жоспарлары мен құрылыс салу схемалары					116	65	66	69	55				
6) сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы сметалық-нормативтік құжаттарды әзірлеу					45	48	45	42	42				
7) құрылыс өндірісін және жаңа технологиялары бойынша технологиялық карталарды әзірлеу					20	40	40	40	40				
8) үлгілік жобаларды әзірлеу					83	49	-	-	-				
9) нормативтік-техникалық құжаттарды әзірлеу және қайта өңдеу					49	**	**	**	**				
«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					3	4	10	6	3				
1) облыс аумақтарының қала құрылысын жоспарлаудың кешенді					-	3	7	3	1				

	схемалары											
	2) екінші деңгейдегі қалалардың бас жоспарлары					3	1	3	3	2		
	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)					-	3	2	4	-		
	1) шағын қалалар					-	3	2	4	-		
	2) моноқалалар					-	-	-	-	-		
Іс-шаралар												
1)	Астана, Алматы, агломерацияларының аумақтық дамытудың өңіраралық схемаларын әзірлеу	млн. теңге	2015 - 2017 жылдар	Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулылары	ҰЭМ, қалалардың және облыстардың ЖАО	*	*	*	-	-	*	РБ*
2)	Шымкент және Ақтөбе агломерацияларының аумақтық дамытудың өңіраралық схемаларын әзірлеу	млн. теңге	2015 - 2017 жылдар	мәслихаттар сессияларының шешімдері	ҰЭМ, қалалардың және облыстардың ЖАО	*	*	*	-	-	*	РБ*
3)	Жем, Темір, Шалқар, Талғар, Зайсан, Булаево, Мамлютқа, Сергеевка, Тайынша қалаларының қала құрылысы құжаттамасын олардың ұзақ мерзімді (25 - 30	млн. теңге	2015 - 2017 жылдар дағы қаңтар	мәслихаттар сессияларының шешімдері	облыстардың ЖАО2	-	-	-	-	-	жергілікті бюджеттерде көзделген қаражат шегінде	ЖБ*

	жыл) кезеңге арналған даму перспективаларын ескере отырып әзірлеу немесе түзету											
4)	Облыстар аумақтарының қала құрылысын жоспарлаудың кешенді схемаларын әзірлеу	млн. теңге	2015 - 2017 жылдар	мәслихаттар сессияларының шешімдері	облыстардың ЖАО	-	-	-	-	-	жергілікті бюджеттерде көзделген қаражат шегінде	ЖБ*
5)	Өңірлерді аумақтық дамытудың өңіраралық схемаларын әзірлеу (Орталық, Оңтүстік, Батыс)	млн. теңге	2015 - 2017 жылдар	Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулылары	ҰЭМ, қалалардың және облыстардың ЖАО	972,3	701,4	-	-	-	1 673,7	РБ*
6)	Қазақстан Республикасының аумағын ұйымдастырудың бас схемасын «Қазақстан - 2050» стратегиясын ескере отырып түзету (өзектілендіру)	млн. теңге	2015 - 2016 жылдар	ТКШЖЖ РБК бұйрығы	ҰЭМ, облыстардың, Астана қаласының ЖАО	*	*	-	-	-	*	РБ*
7)	Мемлекеттік қала құрылысы кадастрының бірінғай жүйесін құру және қалыптастыру	млн. теңге	2015 - 2017 жылдар	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ҰЭМ	*	*	*	-	-	*	РБ*
8)	Құрылыс өндірісінің жаңа технологиялары және материал	млн. теңге	2015 жыл	ТКШЖЖ РБК бұйрығы	ҰЭМ ТКШЖЖ РБК	*	-	-	-	-	*	РБ*

	ы бойынша технологиялық карталар әзірлеу											
9)	Үлгілік жобаларды әзірлеу	млн. теңге	2015 - 2016 жылдар	ТКШжЖ РБК бұйрығы	ҰЭМ ТКШжЖ РБК	*	*	-	-	-	*	РБ*
10)	Қазақстан Республикасының металық-нормативтік базасы, құрылыс саласындағы экономикалық нормативтер мен әдіснама	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	ТКШжЖ РБК бұйрығы	ҰЭМ ТКШжЖ РБК	395,7	362,5	*	*	*	758,2	РБ*
11)	Сәулет, қала құрлысы және құрылыс саласындағы нормативтік-техникалық құжаттады әзірлеу және қайта өңдеу	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	ТКШжЖ РБК бұйрығы	ҰЭМ ТКШжЖ РБК	*	*	*	*	*		
3	Нәтижелер көрсеткіші											
	Ауылдық және шекара маңындағы аумақтардағы халық санының өсуі, оның ішінде:											
	тірек АЕМ-де	мың адам	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстардың ЖАО	952,8	971,5	990,2	1008,9	1027,5		
	шекара маңындағы аумақтарда					177,0	178,7	180,5	182,2	184,0		
Іс-шаралар												
1)	Облыстық бюджетте рге «Диплом мен ауылға» жобасы шеңберінде ауылдық жерлерге келетін әлеуметтік сала және ветеринария мамандарына	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	бюджеттік кредиттер беру	ҰЭМ, облыстардың ЖАО	8558,1	8669,7	11473,2	12276,3	13135,7	54113,0	РБ*

	тұрғын үй салуға және сатып алуға кредит беру												
2)	Жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылық қолдау шеңберінде жобаларды (іс-шараларды) іске асыру	млн. теңге	жыл сайын ақпан, шілде	ҰЭМ-ге ақпарат	облыстардың ЖАО	6918,4	6918,4	-	-	-	13836,8	жалпы сипаттағы трансферттер	
3)	АЕМ-нің әлеуметтік-экономикалық дамуына мониторинг жүргізу	-	жыл сайын 1-тоқсан	ҰЭМ-ге ақпарат	облыстардың ЖАО	-	-	-	-	-	талап етілмейді		
4)	АЕМ-нің әлеуметтік-экономикалық даму әлеуетін айқындау	-	жыл сайын 2-тоқсан	ҰЭМ-ге ақпарат	облыстардың ЖАО	-	-	-	-	-	талап етілмейді		
5)	Аудан орталықтарының және тірек АЕМ-нің кешенді жоспарларын, ауылдық округтердің, ауылдар мен кенттердің орталықтарының дамытудың кешенді жоспарларын іске асыру	-	жыл сайын қаңтар	ҰЭМ-ге ақпарат	облыстардың ЖАО	-	-	-	-	-	талап етілмейді		
6)	Облыстардың шекара маңындағы аудандардың дамыту жөніндегі іс-шаралар	-	жыл сайын қаңтар	ҰЭМ-ге ақпарат	шекара маңындағы облыстардың ЖАОЗ	-	-	-	-	-	талап етілмейді		

	жоспарын іске асыру												
7)	*Қаражат көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкестігі қаржы жылдарына арналған республикалық және жергілікті бюджеттердің бекітілуі мен нақтылануына қарай нақтыланды.	-	жыл сайын 10 қаңтарға қарай	ҰЭМ-ге ақпарат	ИДМ, Қаржыминің МКК, ҰҚК (келісім бойынша), шекара маңындағы облыстардың әкімдіктері 3	-	-	-	-	-	талап етілмейді		
8)	Шекара маңындағы аумақтарға орналасқан тірек АЕМ-де халықты шоғырландыру бойынша шаралар қабылдау	-	жыл сайын ақпан	ҰЭМ-ге ақпарат	шекара маңындағы облыстардың ЖАОЗ	-	-	-	-	-	талап етілмейді		
9)	Шекара маңындағы аумақтарда орналасқан жер учаскелерін экономикалық айналымға тарту бойынша шаралар қабылдау	-	жыл сайын ақпан, шілде	ҰЭМ-ге ақпарат	шекара маңындағы облыстардың ЖАОЗ	-	-	-	-	-	талап етілмейді		
2-міндет: Қоршаған ортаның жай-күйін, тұрғын үй қорын, коммуналдық және көлік инфрақұрылымын жақсартуды қоса алғанда, халықтың тұруына қолайлы жағдайларды қамтамасыз ету													
1	Нәтижелер көрсеткіші** Жаңғыртылған желілердің ұзындығы, оның ішінде:												
	«Бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)	км	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстар, Астана және Алматы қалаларының ЖАО								
	1) жылумен					161,2	98,1	18,1	19,2	21,5			

	аумақтар											
	1) жылумен жабдықтау					21,7	56,2	35,1	11	11		
	2) электрмен жабдықтау					1232,3	1309,1	1278,1	990,0	1000		
	3) газбен жабдықтау					656,3	1004,0	487,4	200	200		
	4) сумен жабдықтау					3354	3200	3200	3200	3200		
	5) су бұру					31	45	60	45	45		
Іс-шаралар												
1)	Жылумен жабдықтау, газбен жабдықтау, электрмен жабдықтау жүйелерін жаңғырту және реконструкциялау жөніндегі жобаларды іске асыру	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар дағы желтоқсан	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	15000,1	15000,0	20100,1	21199,9	24299,9	95600,0	РБ*
						1500,0	1500,0	2010,0	2120,0	2430,0	9560,0	ЖБ*
						4930,0	6290,0	7750,0	9900,0	13200,0	42070,0	бюджеттен тыс қаражат
2)	100 Гкал /сағатқа дейін қазандықтар бойынша басқару компаниясын құру	-	2015 жыл	әкімдік ердің қаулылары	облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	-	-	-	-	-	талап етілмейді	
3)	Сумен жабдықтау және су бұру жүйелерін салу және реконструкциялау	млн. теңге	жыл сайын 2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО							
	қалалық жерде					50383,0	50383,0	50383,0	50383,1	50383,0	251915,1	РБ*
						7123,0	7022,0	7023,0	7023,0	7022,0	35213,0	ЖБ*
	ауылдық жерде					37000,0	37000,0	37932,0	37932,0	37932,0	187796,0	РБ*
						5238,0	5572,0	5892,0	6405,0	6896,0	30003,0	ЖБ*
4)	Бюджеттік кредиттеу тетігі арқылы жылумен, сумен жабдықтау және су	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, «ТКШ ҚазОрталығы» АҚ (келісім бойынша)	60000,0	100000,0	-	-	-	160000,0	ҰҚ қаражаты

	бұру жүйелерін жаңғырту												
2	Нәтижелер көрсеткіші ** Күрделі жөндеуді талап ететін кондоминиум объектілерінің үлесін азайту,оның ішінде:												
	«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)	%	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	13,5	13,5	12,5	10,5	9			
	«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					7,6	7,6	7	5,9	5			
	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)					4,6	4,6	4,2	3,6	3,1			
	ауылдық аумақтар, оның ішінде шекара маңындағы аумақтар					1,4	1,4	1,3	1,1	0,9			
Іс-шаралар													
1)	Кондоминиум объектілерінің ортақ мүлкін жөндеуді қамтамасыз ету	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	орында лған жұмыстар	облыстардың , Астана және Алматы қалаларының ЖАО	400,0	*	800,0	270,0	126,0	51610,0	РБ*	
2)	Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласын нормативтік реттеу	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар дағы желтоқсан	нормативтік-техникалық базаны жетілдіру	ҰЭМ	100,0	*	100,0	100,0	100,0	400,0	РБ*	
3)	Энергия үнемдеу саясатын насихаттау	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	халық арасында ақпараттық-түсіндіру жұмысы	ҰЭМ, «ТКШ ҚазОрталығы» АҚ (келісім бойынша)	150,0	150,0	150,0	150,0	150,0	750,0	РБ*	
4)	Көппәтерілі тұрғын үйлерге энергетикалық аудит жүргізу	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	тұрғын үйлердің энергетикалық аудитінің	облыстардың , Астана және Алматы қалаларының ЖАО	210,0	210,0	210,0	210,0	210,0	1050,0	РБ*	

				паспорт ы									
5)	Тұрғын үй шаруашы лығы саласы мамандар ының біліктілігі н жоғарлату	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	тұрғын үй шаруашы лығы саласы маманд арының кадрлы қ әлеуеті н жоғары лату	ҰЭМ	150, 0	150, 0	*	*	*	300,0	РБ*	
3-міндет: Халықты ауыз сумен және су бұру қызметтерімен тиімді және ұтымды қамтамасыз ету													
1 .	Нәтижелер көрсеткіші ** Қалалық желілердегі авариялықты азайту												
	сумен жабдықта у, оның ішінде:	желіл ердің 1 кило метрі не шаққ анда авари ялар саны	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстардың , Астана және Алматы қалаларыны ң ЖАО, ИДМ, АШМ								
	«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)					0,39	0,35	0,31	0,28	0,24			
	«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықта ры, Семей және Түркістан қалалары)					0,48	0,45	0,43	0,40	0,38			
	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқала лар)					0,40	0,37 5	0,35	0,32 5	0,3			
	Су бұру, оның ішінде:												
	«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)					0,21	0,20	0,19	0,17	0,16			
	«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықта ры, Семей және Түркістан қалалары)					0,32	0,30	0,28	0,24	0,20			
	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқала лар)					0,45	0,4	0,35	0,3	0,25			
2	Нәтижелер көрсеткіші **												

Қалаларда су қоймаларына ағызу кезінде нормативтік тазартылған ағын сулардың үлесі												
	«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)	%	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО, ИДМ, АШМ	84	85,4	86,5	88,3	89,5		
	«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					57	68	75	85	93		
	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын және моноқалалар)					75	79	83	87	94		
Іс-шаралар												
1)	Инженерлік желілердің техникалық жай-күйін бағалау	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	инженерлік желілердің техникалық жай-күйі туралы есеп	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО, «ТКШ ҚазОрталығы» АҚ (келісім бойынша)	*	*	250,0	250,0	250,0	750,0	РБ*
2)	ЖАО мәлімдеген жергілікті сумен жабдықтау және су бұру желілерін салу және реконструкциялау жобаларын басымдылығы және қаржыландырудың орындылығы турғысынан қарау	-	жыл сайын 1-тоқсан	ҰЭМ-детаныстыру	облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	-	-	-	-	-	талап етілмейді	
3)	Қазақстан Республикасы қалаларының сумен жабдықтау және су бұру жүйелерінің инвестици	-	2015 жыл	мемлекеттік сараптаманың қорытындысы	ҰЭМ, «Қазақ суарнажоба» АҚ (келісім бойынша)	*	-	-	-	-	*	РБ*

	ялық негіздеме лерін әзірлеу											
4)	Қалалық/а уылдық жерде сумен жабдықтау және су бұру жобаларының бірыңғай тізбесін қалыптастыру (инвестицияларды негіздеу бойынша жұмыстар аяқталғаннан кейін)	-	жыл сайын, жоспарланған қаржы жылының алдындағы жылдың 15 наурызына қарай	ВАК үшін жобалардың тізбесі	ҰЭМ, ИДМ, облыстардың ЖАО	-	-	-	-	-	талап етілмейді	
5)	Қалалық/а уылдық елді жерде, топтық су құбырлары, сумен жабдықтау және су бұру жүйелерін салу және реконструкциялау жобаларын ВАК-та қарау	-	жыл сайын, жоспарланған қаржы жылының алдындағы жылдың 15 мамырына қарай	ВАК хаттамасы	ҰЭМ, ИДМ, АШМ	-	-	-	-	-	талап етілмейді	
6)	Сумен жабдықтау және су бұру секторын дамытудың өңірлік іс-шаралар жоспарларының әзірлеу және бекіту	-	жыл сайын, 15 наурызға дейін	келісілген және бекітілген өңірлік жоспарлар	облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО, ҰЭМ, АШМ	-	-	-	-	-	талап етілмейді	
7)	Топтық су құбырларын салу және реконструкциялау	млн. теңге	2015 - 2019 жылдардағы желтоқсан	пайдалануға беру актісі	АШМ	14930,0	14993,0	7745,0	7745,0	7745,0	53158,0	РБ*
8)	2603 АЕМ-ді жерасты су қорымен қамтамасыз ету үшін	млн. теңге	2015 - 2019 жылдардағы желтоқсан	пайдалануға беру актісі	ИДМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	9877,0	8019,0	8000,0	7100,0	2600,0	35596,0	РБ*

	<p>іздістіру - барлау жұмыстарын жүргізу, оның ішінде 2015 жылы - 744; 2016 жылы - 480; 2017 жылы - 480; 2018 жылы - 480; 2019 жылы - 419; қалалар және ірі елді мекендер үшін қорды қайта бағалау мақсатында 115 жерасты суларының кен орнын жете барлау, оның ішінде: 2015 жылы - 40; 2016 жылы - 35; 2017 жылы - 35; 2018 жылы - 5</p>											
9)	<p>Энергия мен суды үнемдейтін технологияларды қолдануды көздейтін сумен жабдықтау және су бұру саласындағы нормативтік-техникалық</p>	млн. теңге	2015 - 2018 жылдар	мемлекеттік нормативтер	ҰЭМ	*	*	*	*	-	*	РБ*

	құжаттаманы әзірлеу және қайта өңдеу												
10)	Сумен жабдықтау және су бұру кәсіпорының дарында МЖӘ пилоттық жобаларын іске асыру	-	2016 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	-	-	-	-	-	талап етілмейді		
11)	Сумен жабдықтау және су бұру саласындағы МЖӘ пилоттық жобаларының тәжірибесін тарату	-	2015 жылғы 1-тоқсан	ҰЭМ-ге ақпарат	облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	-	-	-	-	-	талап етілмейді		
12)	Сумен жабдықтау және су бұру секторындағы мамандар үшін біліктілікті жоғарлату және кадрларды қайта даярлау бойынша ұсыныстар енгізу	-	2015 - 2019 жылдар	БҒМ-ге ұсыныстар	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	-	-	-	-	-	талап етілмейді		
4-міндет: Халық үшін тұрғын үйдің қолжетімділігін одан әрі арттыруды қамтамасыз ететін тұрғын үй құрылысын дамыту проблемаларын кешенді шешу													
1.	Нәтижелер көрсеткіші ** Тұрғын үйді пайдалануға беру												
	«бірінші деңгейдегі» қалалар (агломерациялар)	мың шаршы метр	2015 - 2019 жылдар		ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО, «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ, Жылжымайтын мүлік қоры	3238,5	3275,8	3118,4	3084,1	3322,4			
	«екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары)					2404,6	2532,0	2873,8	3060,4	3489,1			
	«үшінші деңгейдегі» қалалар (шағын)					1158,0	1190,0	1203,0	1244,0	1344,0			

	және моноқалалар)											
	ауылдық аумақтар, оның ішінде шекара маңындағы аумақтар					298,5	302,6	304,9	312,0	344,1		
Іс-шаралар												
1)	ҚТҚЖБ желісі бойынша азаматтардың барлық санаттары үшін тұрғын үй салу және (немесе) сатып алу	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	37 000,0	400 00,0	462 00,0	522 00,0	569 00,0	232300,0	РБ*
2)	ЖАО кезекте тұрған азаматтар үшін тұрғын үй салу және (немесе) сатып алу	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	27000,0	300 00,0	310 00,0	330 00,0	350 00,0	156000,0	РБ*
3)	ҚТҚЖБ желісі бойынша жас отбасылар үшін тұрғын үй салу және (немесе) сатып алу	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	23000,1	239 99,9	286 00,0	319 00,1	343 00,0	141800,1	РБ*
4)	Астана қаласында авариялық тұрғын үйді бұзу бойынша пилоттық жобаны іске асыру	млн. теңге	2015 жыл	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, Астана қаласының ЖАО	20000,0	-	-	-	-	20000,0	РБ*
5)	«ҚИК» ИҰ» АҚ тұрғын үйін салу және (немесе) сатып алу	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ, «ҚИК» ИҰ» АҚ	92500,0	525 00,0	300 00,0	300 00,0	158 00,0	220800,0	ҰҚ қарыз қаражаты және «ҚИК» ИҰ» АҚ қарыз қаражаты
6)	«Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	Жылжымайтын мүлік қоры	24631,0	255 49,0	271 33,0	288 17,0	305 99,0	136729,0	«Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ

	тұрғын үйін салу											меншікті каражаты және ҰҚ каражаты
7)	оның ішінде Астана мен Алматы серіктес қалаларында инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды жобалау, дамыту, жайластыру	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	62706,0	60229,2	103500,0	143694,0	146770,8	516900,0	РБ*
8)	«ҚИК» ИҮ» АҚ тұрғын үйін салу (сатып алу) аудандарында инженерлік желілерді жобалау және салу	млн. теңге	2015 - 2019 жылдар	пайдалануға беру актісі	ҰЭМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының ЖАО	17500,0	17500,0	-	-	-	35000,0	ҰҚ каражаты

Ескертпе:

*каражат көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті қаржы жылдарына арналған республикалық және жергілікті бюджеттерді бекіткен кезде айқындалады;

**көрсеткіштерді орындау Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті қаржы жылдарына қаржыландыру көлемінен шыға отырып айқындалады;

1 әзірленген құжаттама бойынша көрсеткіштер «екінші деңгейдегі», «үшінші деңгейдегі» қалаларға, ауылдық және шекара маңындағы аумақтарға бірыңғай;

2 облыстардың ЖАО - Ақмола, Ақтөбе, Алматы, Шығыс Қазақстан, Жамбыл, Қарағанды, Қызылорда, Маңғыстау, Солтүстік Қазақстан, Оңтүстік Қазақстан облыстарының әкімдіктері;

3 шекара маңындағы облыстардың ЖАО - Ақтөбе, Алматы, Атырау, Шығыс Қазақстан, Жамбыл, Батыс Қазақстан, Қостанай, Қызылорда, Маңғыстау, Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Оңтүстік Қазақстан облыстарының әкімдіктері.

Аббревиатуралардың толық жазылуы:

ҰЭМ	- Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі
ИДМ	- Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі
Қаржымині	- Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі
АШМ	- Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі
БҒМ	- Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
ҰҚК	- Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитеті
Қаржымині МКК	- Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитеті
ҚТҮКШ ж ЖРБҚ	- Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Құрылыс, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері және жер ресурстарын басқару комитеті
ЖАО	- жергілікті атқарушы органдар
«Бәйтерек» ҰБХ» АҚ	- «Бәйтерек» ұлттық басқарушы холдингі» акционерлік қоғамы
«ҚИК» ИҮ» АҚ	- «Қазақстан ипотекалық компаниясы» ипотекалық ұйымы» акционерлік қоғамы
«Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ	- «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» акционерлік қоғамы
«ҚазАгро»ҰБХ»АҚ	- «ҚазАгро» ұлттық басқарушы холдингі» акционерлік қоғамы
Жылжымайтын мүлік қоры	- «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» акционерлік қоғамы

«ТКШ Қазорталығы» АҚ	- «Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғырту мен дамытудың қазақстандық орталығы» акционерлік қоғамы
«ҚазақСуарнажоба» АҚ	- «ҚазақСуарнажоба» акционерлік қоғамы
ҚТҚЖБ	- «Қазақстанның тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» акционерлік қоғамы
ӘКК	- әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар
РБ	- республикалық бюджет
ЖБ	- жергілікті бюджет
ҰҚ	- Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры

Өңірлерді дамытудың
2020 дейінгі бағдарламасына
1-қосымша

Қазақстан Республикасы шағын және моноқалаларының тізбесі

Р/с №	Атауы	Мәртебесі	2014 жылғы 1 қаңтарға халық саны, мың адам	Мамандандыру (орналасуы)	Экономикалық даму әлеуеті
1	2	3	4	5	6
Ақмола облысы					
1	Ақкөл қ.	шағын қала	13,7	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (агломерация аймағы)	жоғары
2	Атбасар қ.		29,7	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (магистраль бойы)	орташа
3	Державинск қ.		6,3		төмен
4	Есіл қ.		10,9	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (магистраль бойы)	орташа
5	Ерейментау қ.		10,4	өңдеу өнеркәсібі (магистраль бойы)	орташа
6	Макинск қ.		17,1	өңдеу өнеркәсібі (магистраль бойы)	орташа
7	Степняк қ.		3,8		төмен
8	Щучинск қ.		45,9	туризм, рекреация (магистраль бойы)	жоғары
9	Степногорск қ.	моно қала	66,7	кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі	орташа
Ақтөбе облысы					
1	Алға қ.	шағын қала	19,9	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (агломерация аймағы)	орташа
2	Жем қ.		1,9		төмен
3	Қандыағаш қ.		31,9	көлік торабы	жоғары
4	Темір қ.		2,5		төмен
5	Шалқар қ.		27,7	көлік торабы	орташа
6	Ембі қ.		11,7	көлік торабы	орташа
7	Хромтау қ.	моно қала	25,2	кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі	жоғары
Алматы облысы					
1	Есік қ.	шағын қала	38,2	туризм (агломерация аймағы)	жоғары
2	Жаркент қ.		42,7	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (шекаралас)	орташа
3	Қаскелең қ.		64,4	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (агломерация аймағы)	жоғары
4	Қапшағай қ.		43,5	рекреация (агломерация аймағы)	жоғары
5	Саркент қ.		13,9	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (магистраль бойы)	орташа
6	Талғар қ.		48,1	ауыл шаруашылығы	жоғары

				өнімдерін қайта өңдеу (агломерация аймағы)	
7	Үшарал қ.		17,3	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (шекаралас)	орташа
8	Үштөбе қ.		24,8	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (магистраль бойы)	орташа
9	Текелі қ.	моно қала	30,8	кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі	орташа
Атырау облысы					
1	Құлсары қ.	моно қала	55,5	өңдеу өнеркәсібі	орташа
Шығыс Қазақстан облысы					
1	Аягөз қ.	шағын қала	37,3	көлік торабы	орташа
2	Зайсан қ.		15,6	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (шекаралас)	орташа
3	Шар қ.		7,7	көлік торабы	орташа
4	Шемонаиха қ.		18,2	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (шекаралас)	орташа
5	Зыряновск қ.	моно қала	37,9	кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі	орташа
6	Курчатов қ.		11,7		орташа
7	Риддер қ.		58,0		жоғары
8	Серебрянск қ.		9,1		орташа
Жамбыл облысы					
1	Шу қ.	шағын қала	35,9	көлік торабы	жоғары
2	Жаңатас қ.	моно қала	21,6	кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі	төмен
3	Қаратау қ.		27,6		орташа
Батыс Қазақстан облысы					
1	Ақсай қ.	моно қала	33,6	кен өндіру өнеркәсібі	орташа
Қарағанды облысы					
1	Қарқаралы қ.	шағын қала	8,7	рекреация (туризм)	орташа
2	Приозерск қ.		13,3	рекреация (магистраль бойы)	орташа
3	Балқаш қ.	моно қала	78,0	кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі	орташа
4	Жезқазған қ.		89,0		
5	Қаражал қ.		19,2		
6	Саран қ.		51,4		
7	Сәтпаев қ.		70,2		
8	Теміртау қ.		182,6		
9	Шахтинск қ.		57,3		орташа
10	Абай қ.		27,9		
Қостанай облысы					
1	Арқалық қ.	моно қала	41,7	кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі	төмен
2	Жітіқара қ.		35,2		орташа
3	Лисаковск қ.		41,2		орташа
4	Рудный қ.		128,3		жоғары
Қызылорда облысы					
1	Арал қ.	шағын қала	31,7	өңдеу өнеркәсібі (магистраль бойы)	орташа
2	Қазалы қ.		7,2	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (магистраль бойы)	орташа
Маңғыстау облысы					
1	Форт-Шевченко қ.	шағын қала	5,3	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (агломерация аймағы)	орташа
2	Жаңаөзен қ.	моно қала	130,6	кен өндіру өнеркәсібі	орташа
Павлодар облысы					
1	Ақсу қ.	моно қала	69,4	кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі	жоғары
2	Екібастұз қ.		149,1		
Солтүстік Қазақстан облысы					
1	Булаево қ.	шағын қала	7,8	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу	орташа
2	Мамлютка қ.		7,3		орташа

				(шекаралас)	
3	Сергеевка қ.		7,4	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу	төмен
4	Тайынша қ.		11,5	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (магистраль бойы)	орташа
Оңтүстік Қазақстан облысы					
1	Арыс қ.	шағын қала	41,9	көлік торабы	орташа
2	Жетісай қ.		29,9	ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (шекаралас)	орташа
3	Леңгір қ.		24,7	өңдеу өнеркәсібі (агломерация аймағы)	жоғары
4	Сарыағаш қ.		39,9	рекреация (шекаралас)	орташа
5	Шардара қ.		30,9	электр энергиясы өндірісі (шекаралас)	орташа
6	Кентау қ.	моно қала	90,7	кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі	орташа
			2548		

Әлеуметтік-экономикалық әлеуеті жоғары, орташа және төмен шағын және моноқалаларды айқындау критерийлері

Р/с №	Шағын және моноқала перспективалылығының критерийлері	Шағын және моноқала перспективасыздығының критерийлері
1.	Қаржылық-шаруашылық қызметінің оң көрсеткіші, тұрақты табиғи-шикізат факторы бар (кен базасының сарқылту қаупі жоқ, шығарылатын өнімге тұрақты сұраныс және т.б.) ірі немесе негізгі (қала құраушы) кәсіпорынның болуы; өндірудің ағымдағы деңгейінде келешекте 25-30 жылғы перспективада пайдалы қазбалар қорларының болуы; ірі не негізгі (қала құраушы) кәсіпорынның өніміне тұрақты сұраныстың болуы және өндіріс көлемін төмендететін факторлардың болмауы	Қаланың ірі не негізгі (қала құраушы) кәсіпорнында өндіріс көлемінің азаюы және оның өнімінің бәсекеге қабілетсіздігі; ірі немесе негізгі (қала құраушы) кәсіпорнында өндіріс көлемінің соңғы 10 жылда айтарлықтай азаюы
2.	Қаланың облыстық немесе республикалық маңызы бар ірі қалаға жақын, агломерация құрамында, сондай-ақ шекара маңындағы аумақта (мемлекеттік шекара сызығына тікелей жақын) орналасуы	Ірі қалалардан, агломерациялардың ықпал ететін аймағынан және халықаралық және республикалық деңгейдегі негізгі көліктік дәліздерден алыс орналасуы (радиусы 75 км алыс немесе 1-сағаттық қолжетімділікте); шағын қаланың тұйықта орналасуы (республикалық маңызы бар автомобиль жолдарының және темір жолдардың болмауы); қаланы басқа қалалармен және өңірлермен байланыстыратын көліктік инфрақұрылым өте тозған күйде
3.	Қаланың логистикалық инфрақұрылымды (теміржол станциялары, қоймалар) ұйымдастыру мүмкіндігі бар ірі көліктік дәліздердің қиылысында (республикалық маңызы бар темір және автомобиль жолдары бойында) орналасуы	
4.	Қалада бірегей әлеуеттің (табиғи-ресурсты, географиялық, тарихи): қалаға тікелей жақын орналасқан, игеру мен қайта өңдеуге перспективасы бар пайдалы қазбалар қорларының; басқа әлеуеттердің (туристік, рекреациялық, бірегей қорық аймақтарының), ғылыми және инновациялық әлеуеттің болуы	Қорлары сарқылған минералды-шикізаттық база: кенде пайдалы құрамдауыштың төмендеуі; соңғы 10 жылда қала құраушы кәсіпорындағы өндіріс көлемінің едәуір қысқаруы
5.	Дамыған әлеуметтік-инженерлік инфрақұрылым болған кезде қаланың мемлекеттік, білім беру, медициналық, инфрақұрылымдық, көліктік-логистикалық, қаржы-делдалдық, мәдени-бос уақыт, дене шынықтыру-спорттық және өзге сервистік қызметтерді, оның ішінде іргелес ауылдық аумақтарға көрсету қабілеті	Әлеуметтік-инженерлік инфрақұрылымның авариялық тозуы: авариялық тұрғын үйлердің жоғары үлесі; су, электр, жылу инфрақұрылымының тозуы 80 %-дан асады
6.	Белсенді жұмыс істейтін шағын кәсіпорындардың үлесі: қалада дамыған шағын және орта кәсіпкерліктің болуы (қызмет көрсету саласында, өңдеу өнеркәсібінде және басқалары)	
7.	Кадрлық әлеует: қалада жоғары білікті техникалық, оның ішінде қала құраушы	Қала халқының тұрақты кетуі (санының азаюы):

	кәсіпорында, оның ішінде ірі немесе негізгі (қала құраушы) кәсіпорында жұмыс істеп жатқан мамандардың болуы	соңғы 10 жылдағы көші-қон сальдосының теріс серпіні (халық санының азаюы негізінен жоғары білікті еңбекке қабілетті халық есебінен іске асады)
8.	Жағымды экологиялық жағдай: - экологиялық апат аймақтарынан тыс экологиялық нормалардан жоғары асатын ластану көздерінің болмауы	Қолайсыз экологиялық жағдай: қала аумағының экологиялық апат аймағында орналасуы және экологиялық нормалардан жоғары ластағыш көздердің болуы
9.	Қала халқының жалақысы республикалық деңгейден төмен емес	Халықтың жалақысы орташа облыстық көрсеткіштерден төмен

Өңірлерді дамытудың
2020 дейінгі **бағдарламасына**
2-қосымша

Электрмен, жылумен, газбен, сумен жабдықтау және су бұру желілерін дамыту тетіктері

1. Электрмен, жылумен, газбен жабдықтау желілерін және сағатына 100 Гкал дейінгі қазандықтарды қаржыландыру тетігі

Жылумен, электрмен, газбен жабдықтау желілерін және сағатына 100 Гкал дейінгі қазандықтарды салу және реконструкциялау бойынша жобаларды қаржыландыру басымдығы тұрғысынан іріктеу критерийлері.

1. Әлеуметтік фактор

Халықтың сапалы коммуналдық қызметтермен қамтамасыз етілуі (халықтың санына байланысты), халық көп қамтылатын жоба қаржыландырылады.

2. Заманауи энергия үнемдейтін материалдарды, жабдықтар мен технологияларды қолдану

Нұсқаларды салыстыру арқылы ең сапалы материалдарға басымдық беріледі. Көрсеткіштер бірдей болған жағдайда қазақстандық өндірушіге артықшылық беріледі.

3. Жылу көздері:

1) жылумен жабдықтау схемасының болуы;

2) блокты-модульді қазандықтарды пайдалану;

3) өз ресурсы сарқылған қазандықтарды пайдалы әрекет коэффициенті (бұдан әрі - ПӨК) жоғары жаңаларына ауыстыру;

4) когенерациялық жүйелерді қолдану;

5) химиялық су дайындауды міндетті енгізу;

6) калориялылығы кемінде 4 мың ккал көмір қазандықтарын сатып алуды және жеткізуді пайдалану.

4. Жылумен жабдықтау желілері

Қолданыстағы жылу магистральдарының жылу құбырларын жедел диспетчерлік басқаруға арналған мәліметтерді жинау және бақылау жүйелерімен жарактандырылған тиімділігі жоғары жылу оқшаулайтын құбырларға ғана ауыстыру; құбыр жолының мақсаты (магистральдық, орамшілік).

5. Газбен жабдықтау желілері

Құбыр жолының мақсаты (магистральдық, орамшілік).

6. Электрмен жабдықтау желілері

АОС қолдану.

7. ТКШ бағдарламасында көзделген нысаналы көрсеткіштерге қол жеткізу

Жаңғыртылған желілердің ұзақтық индикаторын барынша ұлғайтатын жобаларға басымдық беріледі (желілердің тозу деңгейін төмендету).

8. Ауыспалы жобаларды аяқтау.

Облыс бойынша бірінші кезекте ауыспалы жобалар қаржыландырылады.

9. Жоғарыда көрсетілген критерийлерге сәйкес келген жағдайда жоғары тұрған мемлекеттік органдардың тапсырмасы бойынша жобалар

Мемлекет басшысының, Қазақстан Республикасы Үкіметінің тапсырмалары, Парламент депутаттарының сауалдары.

10. Жобаның құны

Өңірлерде қаржылық мүмкіндіктердің жоқ екенін ескере отырып, неғұрлым ірі жобаға басымдық беріледі.

Жобаларды таңдаудың балдық жүйесі

Р/с №	Критерий атауы	Ескертпе	Балдар	Критерийлер
1	2	3	4	5
1.	Әлеуметтік фактор	халықтың сапалы коммуналдық қызметтермен қамтамасыз етілуі (халықтың санына байланысты), яғни халық көп қамтылатын жоба	1	20 мың адамнан астам
			0,75	5 мың адамнан 20 мыңға дейін
			0,5	5 мың адамнан аз

		қаржыландырылады			
2.	Заманауи энергия үнемдеу материалдарын, жабдықтар мен технологияларды қолдану	нұсқаларды салыстыру арқылы ең сапалы материалдарға басымдық беріледі. Көрсеткіштері бірдей болған жағдайда қазақстандық өндірушілерге артықшылық беріледі.	1 0,5	сапалы, қазақстандық өндіріс сапалы, импорттық өндіріс	
1)	жылумен жабдықтау бойынша:				
	Қазандықтар	жылумен жабдықтау схемасының болуы;	1 0	жылу көздері бойынша барлық жобалар үшін міндетті талаптар, схемасы болмаған жағдайда қаржыландырылмайды схема жоқ	
		блокты-модульді қазандықтарды қолдану;	1 0,5	жылу жүктемесі сағатына 5 Гкал дейін болған кезде қолданылады	
		өз ресурсы сарқылған қазандықтарды ПӘК-і жоғары жаңаларына ауыстыру	1 0,5	ПӘК 85 %-дан астам ПӘК 85 %-дан аз	
		когенерациялық жүйелерді пайдалану	1 0,5	когенерацияны енгізу жағдайында когенерация болмаған жағдайда	
		химиялық су дайындауды міндетті түрде енгізу	1 0,5	бар жоқ	
		калориялылығы кемінде 4 мың ккал көмір қазандықтарын сатып алуды және жеткізуді пайдалану	1 0,75 0,5	калориялылығы 4 мың ккал асатын көмір жоба бойынша 4 мың ккал төмен	
		жылу желілері	қолданыстағы жылу магистральдарының құбырларын жедел диспетчерлік басқаруға арналған мәліметтерді жинау және бақылау жүйелерімен жарақтандырылған тиімділігі жоғары жылу оқшаулайтын құбырларға ғана ауыстыру	1 0,5	алдын ала оқшауланған құбыр алдын ала оқшауланбаған құбыр
				құбырдың мақсаты	1 0,5
2)		газбен жабдықтау бойынша	-		
3)		электрмен жабдықтау бойынша	АОС-ті қолдану	1	АОС-ті қолдану кезінде
3.		ТКШ бағдарламасында көзделген нысаналы индикаторларға қол жеткізу	көрсеткіштерін ең көп ұлғайтатын жобаларға басымдық беріледі		жаңғыртылған желілердің ұзақтығы
				жылумен жабдықтау бойынша	1
			0,75		2-ден 5 км дейін
			газбен жабдықтау бойынша	0,5	2 км дейін
	1			15 км астам	
	0,75			5-тен 15 км дейін	
	электрмен жабдықтау бойынша		0,5	5 км дейін	
			1	15 км астам	
0,75		5-тен 15 км дейін			
4.	Ауыспалы жобаларды аяқтау	облыс бойынша бірінші кезекте ауыспалы	1	ауыспалы	
			0,75	жаңа	

		жобалар қаржыландырылады		
5.	Жоғарыда көрсетілген критерийлерге сәйкес келген жағдайда жоғары тұрған мемлекеттік органдардың тапсырмасы бойынша жобалар	Мемлекет басшысының,	1	тапсырмалар болған жағдайда
		Қазақстан Республикасы Үкіметінің, Парламент депутаттарының тапсырмалары	0,5	
6.	Жобаның құны	өңірлерде қаржылық мүмкіндіктердің жоқ екенін ескере отырып, неғұрлым ірі жобаға басымдық беріледі	1	2 млрд. теңгеден астам
			0,75	500 млрд. теңгеден 2 млрд. теңгеге дейін
			0,5	100 млн. теңгеден 500 млн. теңгеге дейін
			0 (жергілікті бюджет есебінен қаржыландырылады)	кемінде 100 млн. теңге

Жылумен, сумен жабдықтау және су бұру желілерін жылдам жаңғырту мақсатында жобаларды қаржыландыру 160 млрд. теңге, оның ішінде 2015 жылы - 60 млрд. теңге және 2016 жылы - 100 млрд. теңге көлемінде Ұлттық қордан бөлінетін нысаналы трансферт қаражаты есебінен республикалық бюджетке қосымша жүзеге асырылатын болады.

Халықаралық қаржы институттарының қаражатын тарту бойынша жергілікті атқарушы органдарды (бұдан әрі - ЖАО) ынталандыру, сондай-ақ бюджет қаражатын тиімді пайдалану үшін бюджеттік кредиттеу арқылы нысаналы трансферттер есебінен 2016 жылы іске асыру жоспарланған жаңа жобаларды қаржыландыру мүмкіндігі туралы мәселе пысықталатын болады.

Осы Бағдарлама шеңберінде жылудың ысырап болуын қысқарту мақсатында көппәтерлі тұрғын үйлерде термोजаңғырту жүргізу және автоматты жылу пункттерін, жылуды есептеу аспаптарын орнатуды уәкілетті ұйым «ТҚШ ҚазОрталығы» АҚ кең ауқымда жүргізу, сондай-ақ қуаты сағатына 100 Гкал дейінгі қазандықтар бойынша, оның ішінде әлеуметтік сала объектілері үшін өңірлерде басқарушы компаниялар (бірыңғай оператор) құру мәселесін пысықтау қажет.

2. Сумен жабдықтау және су бұру жүйесін дамыту тетіктері

Халықты сапалы ауыз сумен және су бұру қызметтерімен қамтамасыз ету өңірлердің негізгі даму факторларының бірі болып табылады.

Ауыз сумен қамтамасыз етудің белгілі бір дәрежеде жақсарғанына қарамастан, бүгінгі таңда республика халқының едәуір бөлігі әлі де тиісті сападағы сумен және толық көлемде қамтамасыз етілмей отыр. Көптеген тазарту құрылыстары өзінің пайдалану ресурстарын сарқыған және жөндеуді талап етеді, басқалары - артық жүктемемен жұмыс істейді, бұл сарқынды суларды тазалау технологияларының жобалық деректеріне сәйкес келмеуіне әкеп соқтырады.

Ауылдық елді мекендердегі сумен жабдықтау және су бұру секторы проблемалар кешенімен сипатталады.

Осыған орай сумен жабдықтау және су бұру секторында елді мекендерде сумен жабдықтау және су бұру жүйелерін пайдалану, жобалау, салу және реконструкциялау жөніндегі бірыңғай операторды құру мәселесі қаралатын болады.

Елді мекендерде сумен жабдықтау көздері жерүсті, жерасты сулары болып табылады.

Бағдарлама шеңберінде жерасты суларының әлеуетін барынша пайдалану үшін жоғары сапалы ауызсудың барынша қорғалған және сенімді көзі ретінде жерасты тұщы суларының кен орындарын шаруашылық айналымға тарту бойынша жұмыс жандандырылатын болады.

Геологиялық-барлау жұмыстарының талап етілетін көлемі сумен жабдықтау және су бұру жүйелерін дамыту мен жаңғырту бойынша талап етілетін жұмыс көлемін негізге ала отырып, жерасты сулары бөлігінде жер қойнауын пайдалануды мемлекеттік басқару саласындағы уәкілетті орган коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті органмен және су ресурстарын басқару саласындағы уәкілетті органымен бірлесіп жыл сайын айқындайтын болады.

Жер асты сулары бөлігінде жер қойнауын пайдалануды мемлекеттік басқару саласындағы уәкілетті орган пайдалану мерзімі аяқталған қолданыстағы су жинағыштар бойынша жер асты сулардың қорының болуы туралы уақытша қорытындылар беретін болады.

Сумен жабдықтаудың жерасты көздері жоқ жерлерде сумен жабдықтаудың жерүсті көздері пайдаланылатын болады.

Су ресурстарын басқару саласындағы уәкілетті орган топтық су құбырларын салу және реконструкциялау жөніндегі іс-шараларды жүргізетін болады.

Сондай-ақ, ауылдық сумен жабдықтау секторында жергілікті сумен жабдықтау көздерін барынша пайдалану, блокты тазарту құрылыстарын қолдана отырып, үлгі жобаларды әзірлеу және халық саны аз елді мекендерде қолдану қажет.

Бюджет қаражатын тиімсіз және ұтымсыз пайдалану фактілерін болдырмау, 2020 жылға дейінгі алдағы кезеңге арналған халықты ауызсумен және су бұрумен қамтамасыз ету бойынша баламалы және үнемді шешімдерді іздеуді кеңейту мақсатында сумен жабдықтау мен су бұру секторын дамыту мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылады:

1) сумен жабдықтау мен су бұрудың жаңа объектілерін салу және қолданыстағыларын реконструкциялау кезінде жүйелі тәсілді енгізу;

2) сумен жабдықтау және су бұру су шаруашылығы секторының инвестициялық тартымдылығын арттыру және сумен жабдықтау мен су бұру объектілерін қаржыландыруға жеке капиталды барынша тарту. Қалалық және ауылдық жерлердегі сумен жабдықтау және су бұру кәсіпорындарын мемлекеттік-жекеменшік әріптестік үлгісіне кезең-кезеңмен көшіру;

3) сумен жабдықтау мен су бұру саласында нормативтік құқықтық және нормативтік-техникалық базаны жетілдіру, үлгі жобаларды және үлгі жобалық шешімдерді әзірлеу, сумен жабдықтау мен су бұру жүйелерін құрудың және пайдаланудың бірыңғай техникалық саясатын енгізу;

4) халықты ауыз сумен қамтамасыз ету үшін жерасты суларының әлеуетін барынша пайдалану;

5) сумен жабдықтау мен су бұру жүйелерін жобалау сапасын арттыру және сумен жабдықтау мен су бұру саласында қазақстандық үлесті дамыту;

6) саланы кадрлық қамтамасыз ету.

Сумен жабдықтау және су бұру жүйелерін дамыту кезінде Бағдарламаның міндеттерінде көрсетілген басымдықтар (агломерацияларды, «екінші деңгейдегі» қалаларды, «үшінші деңгейдегі» қалаларды, ауылдық аумақтарды, шекара маңындағы аумақтарды дамыту) және Бағдарламаның негізгі ережелері қабылданады.

1. Қалалық жерлерде жүйелі тәсіл мынаны көздейді:

1) коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті органның сумен жабдықтау және су бұру желілерін салуды және реконструкциялауды қажет ететін елді мекендердің алдын ала тізімін қалыптастыруы;

2) 53 қалалық сумен жабдықтау және су бұру жүйелерінің инвестициялар негіздемелерін әзірлеуді аяқтау (басталуы 2011 жылдың екінші жарты жылдығында және аяқталуы 2014 жылы).

Қалаларды дамытудың перспективалық көрсеткіштері (халық саны, өнеркәсіп және т.б.) сумен жабдықтау және су бұру жүйелеріне инвестициялардың негіздемелерін әзірлеу үшін негіз болып табылады, олардың негізінде тиісті деректер қалыптастырылады (су тұтынудың және су бұрудың жалпы көлемі, сарқындының сапалық және сандық сипаттамалары болжанады және т.б.).

Жергілікті атқарушы органдар бекіткен бас жоспарлары жоқ қалалар бойынша инвестициялардың негіздемелерін бекіту кемінде 2020 жылға дейін есептелген мерзімге арналған қалаларды дамытудың перспективалық көрсеткіштерінің негізінде жүргізіледі;

3) ЖАО-ның жобалау-сметалық құжаттама (бұдан әрі - ЖСК) әзірлеу жоспарланып отырған объектілердің тізбесін Бағдарлама басымдықтарының деңгейлеріне сәйкес коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті органмен және су ресурстарын басқару саласындағы уәкілетті органмен келісуі;

4) коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті органның сумен жабдықтау және су бұру жобаларының бірыңғай тізбесін қалалық сумен жабдықтау және су бұру жүйелері инвестицияларының негіздемесіне сәйкес қалыптастыруы;

5) сумен жабдықтау және су бұру жобаларының алдын ала тізбесін өңірлік саясат мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссиямен (бұдан әрі - ВАК) келісу. ВАК келіскен сумен жабдықтау және су бұру жобаларының тізбесіне қаржы жылының ішінде өзгерістер мен толықтырулар енгізілген жағдайда, нақтыланған тізбені ВАК-ға келісуге енгізу қажет.

Сумен жабдықтау және су бұру жобаларының алдын ала тізбесін қалыптастыруды коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті орган ЖАО-ның жоспарланған қаржы жылының алдындағы жылдың бірінші тоқсанында алдағы қаржы жылына арналған бюджеттік өтінімдерінің негізінде жүзеге асырады.

Бұл ретте, Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен ЖАО тарапынан міндетті қоса қаржыландыру ескерілуі тиіс. ЖАО тарапынан қоса қаржыландыру деңгейі ВАК-та әрбір өңір бойынша жеке, оның ішінде алдағы жоспарланған бюджеттік кезеңге капиталды көп қажет ететін объектілер бойынша жыл сайын қаралатын болады.

Мынадай құжаттары бар жобаларды қаржыландыруға рұқсат етіледі:

1) электрондық және қағаз жеткізгіштерде ЖСК-ның болуы;

2) санитариялық-эпидемиологиялық және экологиялық сараптаманың болуы;

3) жерасты сулары бөлігінде жер қойнауын пайдалану жөніндегі мемлекеттік басқару саласындағы уәкілетті органның келісімі, оның ішінде пайдалану мерзімі аяқталған қолданыстағы сумен жабдықтау көздері бойынша уақытша қорытынды;

4) жоба ЖСК-сының мемлекеттік сараптамасының қорытындысы;

5) салалық мемлекеттік органның салалық сараптамасы;

6) түсіндірме жазба;

7) жобаны бекіту туралы бұйрық;

8) пайдаланушы кәсіпорынның болуы туралы кепіл хат.

Басым бюджеттік инвестициялық жобаларды (бұдан әрі - БИЖ) іріктеу мынадай критерийлер бойынша жүзеге асырылатын болады:

1) пайдалану кезінде сенімділік, жөндеуге жарамдылық, техникалық және экономикалық тиімділік талаптарына сәйкес келетін заманауи материалдарды, жабдықтарды және технологияларды қолдану көзделген жобалар;

2) аяқталмаған (ауыспалы) сумен жабдықтау және су бұру жобалары.

Уақтылы пайдалануға беру, сумен жабдықтау және су бұру жобаларының қымбаттауын болдырмау мақсатында аяқталмаған (ауыспалы) жобаларды міндетті қаржыландыруды қамтамасыз ету қажет;

3) Мемлекет басшысының және Үкіметтің тапсырмалары бар қалаларды және елді мекендерді дамытудың кешенді жоспарларына енгізілген жобалар;

4) жаңа сумен жабдықтау жүйелерін салуға бағытталған жобалар;

5) қалалық сумен жабдықтау және су бұру жүйелерінің аса авариялық учаскелерін реконструкциялау және жаңғырту жөніндегі жобалар;

6) құрылыс құны 100 млн. теңгеден аз, өңірдің жергілікті проблемаларын шешуге бағытталған, Бағдарламада көзделген жалпы өңір бойынша индикаторлар мен көрсеткіштерге қол жеткізуге елеулі әсер етпейтін жобалар жергілікті бюджеттердің есебінен қаржыландырылады.

Сумен жабдықтау және су бұру жүйелерінің инвестиция негіздемелерін әзірлеу кезеңінде (2011 - 2014 жылдар) қалалық жерлердегі сумен жабдықтау және су бұру жобаларының бірыңғай тізбесіне жобаларды іріктеу жоғарыда көрсетілген критерийлерге сәйкес жүзеге асырылатын болады.

Кейін қалалық жерлердегі сумен жабдықтау және су бұру жобаларының бірыңғай тізбесін қалыптастыру қалалық сумен жабдықтау және су бұру жүйелерінің инвестиция негіздемелеріне сәйкес жүзеге асырылатын болады.

2. Ауылдық сумен жабдықтау және су бұру объектілері үшін жүйелі тәсіл:

1) коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті органның Бағдарламаның басымдықтарына сәйкес сумен жабдықтау және су бұру желілерін салуды және реконструкциялауды талап ететін елді мекендердің алдын ала тізімін қалыптастыруы;

2) ЖАО-ның Бағдарлама басымдықтарының деңгейлеріне сәйкес ЖСҚ әзірлеу жоспарланып отырған объектілердің тізбесін коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті органмен және су ресурстарын басқару саласындағы уәкілетті органмен келісуі;

3) коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті органның мынадай критерийлер бойынша сумен жабдықтау және су бұру жобаларының бірыңғай тізбесін қалыптастыруы:

пайдалану кезеңінде сенімділік, жөндеуге жарамдылық, техникалық және экономикалық тиімділік талаптарына жауап беретін заманауи материалдар, жабдықтар және технологиялар салынған жобалар;

аяқталмаған сумен жабдықтау және су бұру (ауыспалы) жобалары;

уақтылы пайдалануға беру, сумен жабдықтау жобаларының қымбаттауына жол бермеу мақсатында аяқталмаған (ауыспалы) жобаларды міндетті қаржыландыруды қамтамасыз ету қажет;

ауылдық елді мекендерді, әсіресе суды шеттен тасып әкелетін елді мекендерді орталықтандырылған сумен жабдықтау және су бұрумен қамтамасыз етуге бағытталған жобалар;

бұл ретте, осы мақсатқа аса тиімді қол жеткізу үшін халықтың барынша көп санын орталықтандырылған сумен жабдықтауды қамтамасыз ету қажет. Осыған байланысты, халқының саны жоғары, орта деңгейдегі елді мекендердің әлеуметтік-экономикалық даму әлеуетіне ерекше мән беріледі;

аса авариялық учаскелерді реконструкциялауға бағытталған жобалар;

жалпы өңір бойынша жергілікті бюджеттер есебінен қаржыландырылатын Бағдарламада көзделген индикаторлар мен көрсеткіштерге қол жеткізуге елеулі әсер етпейтін өңірдің жергілікті проблемаларын шешуге бағытталған, құрылыс құны кемінде 100 млн. теңге болатын жобалар.

Бұл ретте Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен жергілікті атқарушы органдар тарапынан міндетті бірлесіп қаржыландыру ескерілуі тиіс. ЖАО тарапынан бірлесіп қаржыландыру деңгейі ВАК-та жыл сайын жеке әрбір өңір бойынша, оның ішінде капиталды көп қажет ететін объект бойынша қаралатын болады.

Жобаларды іріктеу кезінде мынадай құжаттардың болуы қажет:

- 1) электрондық және қағаз жеткізгіштердегі ЖСҚ;
- 2) экологиялық сараптама;
- 3) бекітілген сумен жабдықтау көзі не жер қойнауын мемлекеттік басқару саласындағы уәкілетті органның келісімі, оның ішінде пайдалану мерзімі аяқталған қолданыстағы сумен жабдықтау көздері бойынша уақытша қорытынды;
- 4) жоба ЖСҚ-сының мемлекеттік сараптамасының қорытындысы;
- 5) салалық мемлекеттік органның салалық сараптамасы;
- 6) түсіндірме жазба;
- 7) жобаны бекіту туралы бұйрық;
- 8) пайдаланушы кәсіпорынның болуы туралы кепіл хат.

Өңірлерді дамытудың
2020 дейінгі [бағдарламасына](#)
3-қосымша

Тұрғын үй құрылысын жүзеге асыру тетігі

1. Мемлекеттік қолдау шаралары

ҚР Үкіметінің 2015.24.04. № 284 [Қаулысымен кіші бөлім өзгертілді \(бұр.ред.қара\)](#)

Тұрғын үй құрылысы мемлекеттік қолдаудың мынадай шараларымен қамтамасыз етіледі:

1) елді мекендердің бас жоспарларына, егжей-тегжейлі жоспарлаудың жобалары мен құрылыс салу қағидаларына сәйкес дайындалған жер учаскелерін бөлу;

2) құрылыс салу жоспарланған учаскелерге мақсатты түрде жылумен, сумен, газбен және электрмен жабдықтаудың, телефондандырудың инженерлік желілерін, су бұруды (кәрізді), инженерлік құрылыстарды қамтитын инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды жеткізу;

3) озық технологияларды қолдану негізінде құрылыс көлемінің өсуін және мерзімін қысқартуды, өзіндік құнын төмендетуді қамтамасыз ететін құрылысты индустрияландыру.

Әлеуметтік инфрақұрылымды одан әрі дамыту мақсатында сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы белгіленген мемлекеттік нормативтерге сәйкес келетін жобалар бойынша бірінші қабаттарында әлеуметтік мақсаттағы объектілерді (балабақшаларды, балалардың шағынорталықтарын, емханаларды және басқаларды) орналастыра отырып, тұрғын үйлер салуға жол беріледі.

Жер ресурстарының қолжетімділігін қамтамасыз ету жөніндегі шаралар туралы

Тұрғын үй құрылысына бөлінген жер учаскелерінің болуы тұрғын үйдің қолжетімділігінің құрамдас бөліктерінің бірі болып табылады.

Осы мақсат үшін жергілікті атқарушы органдар (бұдан әрі - ЖАО):

- 1) жаппай құрылыс салуға жарамды жер учаскелеріне тексеру жүргізуі;
- 2) бекітілген бас жоспарларға, егжей-тегжейлі жоспарлау жобаларына және елді мекендерде құрылыс салу қағидаларына сәйкес жаппай тұрғын үйлер салынатын басым аудандарды айқындауы;
- 3) жер учаскелерін дайындау бойынша алдын ала жұмыстар жүргізуі;
- 4) бос жер учаскелерінің болуы туралы ақпаратқа еркін қол жеткізуді қамтамасыз етуі;
- 5) құрылыс салушыға жер учаскелерін қолданыстағы заңнамаға сәйкес беруді қамтамасыз етуі қажет.

Жаппай құрылыс салуға бөлінген алаптар тұрғын үй құрылысы басталғанға дейін жылумен, сумен, газбен және электрмен жабдықтаудың, телефондандырудың инженерлік желілерін, су бұруды (кәрізді), инженерлік құрылыстарды қамтитын инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылыммен (бұдан әрі - ИКИ) қамтамасыз етілуі тиіс.

Тұрғын үй құрылысы салынатын аудандарда инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылым салу жөніндегі шаралар туралы

Салынып жатқан тұрғын үйді уақтылы пайдалануға беру мақсатында тұрғын үй құрылысы салынатын аудандар ИКИ-мен қамтамасыз етілуі қажет.

ИКИ-ді жобалау, дамыту және салу, сондай-ақ жеке құрылыс салушылардан ИКИ-ді сатып алу (сыртқы, ішкі кварталдық және магистралдық желілерге қосылу нүктелеріне дейінгі тұрғын объектінің ішкі желілерінен тыс алаңишілік аумақтарды абаттандыруды қоспағанда) республикалық және жергілікті бюджет қаражатының есебінен жүзеге асырылады.

Бұл ретте жеке құрылыс салушылар ИКИ құрылысының сметалық құны бойынша тиісті мемлекеттік сараптаманың оң қорытындысын алуға тиіс.

ИКИ құрылысының іске асырылып жатқан ірі инвестициялық жобаларының бірі Алматы облысындағы ИКИ-ді дамытуды қолдау болып табылады, оның ішінде «G4 City» төрт серіктес қалалар мен «Алтын сай» серіктес қала. ИКИ салу жобаларын қаржыландыру Алматы облысының уәкілетті ұйымы «Алатау» акционерлік қоғамын капиталдандыру арқылы жүзеге асырылады.

Құрылыс индустриясын және индустриялық үй құрылысын дамыту жөніндегі шаралар туралы

Құрылыс материалдарының өнеркәсібі экономиканың ірі құрамдас бөлігі болып табылады және құрылыс үшін материалдық негіз бола отырып, экономиканың басқа салаларындағы өсу қарқынына және тұтастай алғанда, қоғамның әлеуметтік жағдайына айтарлықтай әсер етеді.

Құрылыс индустриясын дамыту жөніндегі бағдарламада жиналмалы-қаңқалы үй құрылысынан басқа тұрғын үй құрылысының мерзімдерін қысқарту және құнын төмендету мақсатында басымдық ретінде ірі панельді үй құрылысын дамыту көзделген.

Өңірлерде мемлекеттің қаражаты есебінен тұрғын үйлерді іске қосу көлемдерін негізге ала отырып, осы Бағдарламаны іске асыру шеңберінде үй салу комбинаттарының оңтайлы саны, өте тиімді технология, өндірістің қуаты, қаржыландыру схемасы мен құрылымы, оның ішінде «Өнімділік 2020» бағдарламасының құралдары немесе әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялардың (бұдан әрі - ӘКК) жарғылық капиталына кіру есебінен қаржыландыру айқындалатын болады.

Тұрғын үй құрылысының бағыттары

Бағдарлама аясында тұрғын үй құрылысының мынадай негізгі бағыттары көзделеді:

1. ЖАО-да кезекте тұрғандар үшін тұрғын үй
2. ҚТҚЖБ желісі бойынша тұрғын үй:
 - 1) халықтың барлық санаты үшін;
 - 2) жас отбасылар үшін.
3. «Қазақстан ипотекалық компаниясы» ипотекалық ұйымы» акционерлік қоғамы (бұдан әрі - «ҚИК» ИҰ» АҚ) тұрғын үйі:
 - 1) сатып алу құқығымен жалға берілетін тұрғын үй;
 - 2) сатып алу құқығынсыз жалға берілетін тұрғын үй.
4. «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» акционерлік қоғамы (бұдан әрі - «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ) тұрғын үйі.
5. Авариялық тұрғын үйді бұзу жөніндегі пилоттық жобалар шеңберіндегі тұрғын үй.
6. Жеке меншік тұрғын үй.

ҚР Үкіметінің 2015.17.06. № 451 Қаулысымен кесте жаңа редакцияда (бұр.ред.қара)

Бағыттар бойынша тұрғын үй құрылысын іске асыру нәтижелерінің көрсеткіштері

мың шаршы метр

	мың шаршы метр				
Көрсеткіштің атауы	2015 жыл	2016 жыл	2017 жыл	2018 жыл	2019 жыл
Республика бойынша тұрғын үйді пайдалануға беру, барлығы, оның ішінде:	7100	7300	7500	7700	8500

экономикалық өсу орталықтары бойынша					
1. «Бірінші деңгейдегі» қалаларда (агломерациялар, олардың қала маңындағы аймағын қоса алғанда), оның ішінде:	3 238,5	3 275,8	3 118,4	3 084,1	3 322,4
1) ҚТҚЖБ желісі бойынша халықтың барлық санаттарына арналған тұрғын үй	118	120,6	130,9	137,9	137,5
2) ҚТҚЖБ желісі бойынша жас отбасыларға арналған тұрғын үй	62,5	65,7	72,4	16,6	76,4
3) ЖАО-да кезекте тұрғандарға арналған тұрғын үй	77,8	86	84	82,7	81,5
4) «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның тұрғын үйі	246,4	154,0	203,0	82,0	91,0
5) «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ-ның тұрғын үйі	84,0	84,0	84,0	84,0	84,0
6) Астана қаласында авариялық тұрғын үйді бұзу жөніндегі пилоттық жобалар шеңберіндегі тұрғын үй	25,0	30,0	40,0	40,0	40,0
7) жеке меншіктегі тұрғын үй	2 624,8	2 735,5	2 504,0	2 640,9	2 812,0
2. «Екінші деңгейдегі» қалаларда (облыс орталықтары, Семей және Түркістан қалалары), оның ішінде:	2 404,6	2 532	2 873,8	3 060,4	3 489,1
1) ҚТҚЖБ желісі бойынша халықтың барлық санаттарына арналған тұрғын үй	183,1	192,1	214,4	234,4	250,8
2) ҚТҚЖБ желісі бойынша жас отбасыларға арналған тұрғын үй	91,9	86,9	101,4	157,8	112,5
3) ЖАО-да кезекте тұрғандарға арналған тұрғын үй	99,8	101,6	100,3	101,7	103,7
4) «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның тұрғын үйі	141,7	236,0	123,0	65,0	80,0
5) «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ-ның тұрғын үйі	66,0	66,0	66,0	66,0	66,0
6) жеке меншіктегі тұрғын үй	1 822,1	1 849,4	2 268,7	2 435,5	2 876,1
3. «Үшінші деңгейдегі» қалаларда (шағын және моноқалаларда), оның ішінде:	1 158	1 190	1 203	1 244	1 344
1) ЖАО-да кезекте тұрғандарға арналған тұрғын үй	59,8	66,9	66,0	66,5	67,6
2) ҚТҚЖБ желісі бойынша жас отбасыларға арналған тұрғын үй	37,3	37,6	43,3	68,1	48,2
3) «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның тұрғын үйі	10,0	17,0	9,0	6,0	7,0
4) жеке меншіктегі тұрғын үй	1 051	1 068	1 085	1 103	1 222
4. Тірек АЕМ мен шекара маңындағы аумақтарды қоса алғанда, ауылдық аумақтарда:	298,5	302,6	304,9	312,0	344,1
1) ЖАО-да кезекте тұрғандарға арналған тұрғын үй	21,6	20,4	20,2	23,6	23,9
2) «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның тұрғын үйі	3,0	4,0	2,0	1,0	2,0
3) жеке меншіктегі тұрғын үй	273,9	278,2	282,7	287,4	318,2

Осы қосымшада мынадай негізгі ұғымдар пайдаланылады:

1) өтініш беруші (үміткер) - тұрғын үй алу үшін (жеке меншікке, жалға алуға, кейіннен сатып алу құқығымен жалға алуға) Бағдарламаға қатысуға өтініш берген тұлға;

2) Бағдарламаға қатысушы - қаржы институты белгілеген тәртіппен төлем қабілеттілігін растаған және тұрғын үйді бөлу рәсімінен өткен тұлға;

3) тұрғын үй құрылысының мемлекеттік және салалық бағдарламалары:

Қазақстан Республикасы Президентінің 2004 жылғы 11 маусымдағы № 1388 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасында тұрғын үй құрылысын дамытудың 2005 - 2007 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы;

Қазақстан Республикасы Президентінің 2007 жылғы 20 тамыздағы № 383 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасындағы тұрғын үй құрылысының 2008 - 2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (бұдан әрі - 2008 - 2010 жылдарға арналған Мембағдарлама);

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 31 наурыздағы № 329 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасындағы тұрғын үй құрылысының 2011 - 2014 жылдарға арналған бағдарламасы;

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 21 маусымдағы № 821 қаулысымен бекітілген «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасы;

4) төлем қабілетін бағалау - өтініш берушінің мүмкіндігін бағалау үшін жүргізілетін шаралар кешені, тұрғын үй сатып алуға берілетін қарызға уақтылы және толықтай қызмет көрсету және өтеу, тұрғын үйді кейіннен сатып алу құқығымен жалға алу кезінде тұрғын үй-жинақ шотында ақша жинау, жалдау төлемін төлеу;

5) тұрғын үйге мұқтаж адамдарды есепке алу - «Тұрғын үй қатынастары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 71-бабына сәйкес мемлекеттік тұрғын үй қорынан және жеке меншік тұрғын үй қорынан жергілікті атқарушы органдар жалға алған тұрғын үйге мұқтаж Қазақстан Республикасының азаматтарын есепке алу;

6) ЖАО-ның кезегінде тұрғандар - жергілікті атқарушы органдарда тұрғын үйге мұқтаж адамдардың есебінде тұрғандар;

7) тұрғын үйді өткізетін операторлар - ЖАО, ҚТҚЖБ, Жылжымайтын мүлік қоры;

8) тұрғын үй құрылысының (сатып алудың) операторлары - ЖАО, «ҚИК» ИҰ» АҚ, «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» акционерлік қоғамы (бұдан әрі - Жылжымайтын мүлік қоры).

2. Тұрғын үйді өткізу тетігі

1. Бағдарламаға қатысушылар

«ЖАО кезекте тұрғандар үшін тұрғын үй» бағыты бойынша «Тұрғын үй қатынастары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының (бұдан әрі - Заң) 67-бабының 1-тармағында көрсетілген ЖАО-да кезекте тұрған тұлғалар қатысады.

ЖАО кезекте тұрғандар Бағдарламаның мынадай бағыттары: ҚТҚЖБ желісі бойынша «Халықтық барлық санаты үшін», «ҚИК» ИҰ» АҚ тұрғын үйі», «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ тұрғын үйі» бойынша I топ қатысушысы не өтініш берген және Бағдарламаның белгіленген талаптарына сәйкес келген жағдайда II немесе III топ қатысушылары ретінде қатыса алады.

Топтар қатысушыларына қойылатын талаптар мен критерийлер және қалыптастыру тәртібі осы бөлімнің ережелерінде көзделеді.

ЖАО кезекте тұрғандар Бағдарламаның аталған бағыттарының шеңберінде тұрғын үйді жеке меншікке немесе сатып алу құқығымен жалға алған жағдайда тұрғын үйге мұқтаждар есебінен алынып тасталады.

Бағдарламаның «ҚТҚЖБ желісі бойынша тұрғын үйі», «ҚИК» ИҰ» АҚ тұрғын үйі», «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ-ның тұрғын үйі» бағыттары бойынша мынадай қатысушылар көзделеді:

1) I топ, оның ішінде:

«ҚТҚЖБ желісі бойынша «Халықтың барлық санатына арналған тұрғын үйі», «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ тұрғын үйі» бағыты бойынша - Заңның 68-бабының 2), 4), 10) тармақшаларын қоспағанда, Заңның 67-бабының 1-тармағының 1-1), 2), 3) тармақшаларында көзделген адамдар санатына жататын ЖАО-да кезекте тұрғандар;

«ҚИК» ИҰ» АҚ тұрғын үйі» бағыты бойынша - ЖАО-да кезекте тұрғандар, Заңның 67-бабының 1-тармағының 1-1), 2), 3) тармақшаларында көрсетілген тұлғалар санатына жататындар, атап айтқанда:

көп балалы отбасылар;

толық емес отбасылар;

мүгедек балалары бар немесе тәрбиелеп отырған отбасылар;

жетім балалар, ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалар.

оралмандар;

мемлекеттік қызметшілер, әскери қызметшілер, арнаулы мемлекеттік органдардың қызметкерлері, бюджеттік ұйымдардың қызметкерлері.

Аталған бағыттың қатысушыларын қалыптастыру мынадай кіші топтар мен критерийлер бойынша жүргізіледі:

1-кіші топ - ЖАО-да осы санатта кезекте тұрғандар, кемінде 3 жыл некеде тұрған, балалары (баласы) бар және жұбайлардың екеуінің де жасы 35 жасқа толмаған (Бағдарламаға қатысуға өтініш беру сәтінде), сондай-ақ балаларды (баласы) жасы 35-ке толмаған, оның ішінде ажырасқан, жесір/тұл қалған ата-ананың бірі ғана тәрбиелеп отырған толық емес отбасы;

2-кіші топ - 1-кіші топқа кірмейтін, көрсетілген санаттағы ЖАО-да кезекте тұрғандар.

Мемлекеттік мекемелер мен қазыналық кәсіпорындар шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік кәсіпорынға қайта ұйымдастырылған жағдайда, аталған санат бойынша тұрғын үйге мұқтаждар есебінде тұрған адамдар «Бюджеттік ұйымдардың қызметкерлері» санатына теңестіріледі;

2) II топ: ҚТҚЖБ желісі бойынша «Халықтың барлық санатына арналған тұрғын үй» бағытына қатысушы халықтың барлық санаты;

3) III топ: мынадай талаптарға сәйкес келетін тұлғалар санаты:

кемінде екі жыл некеде тұрған жас отбасы, жұбайлардың екеуінің де жасы 29-дан аспауы қажет (Бағдарламаға қатысуға өтініш беру сәтінде), сондай-ақ балаларды (баласы) жасы 29-ға толмаған, оның ішінде ажырасқан, жесір/тұл қалған ата-ананың бірі ғана тәрбиелеп отырған толық емес отбасы.

Кемінде екі жыл тіркелген некеде тұру кезеңі «үшінші деңгейдегі» қалаларда (шағын және моноқалаларда) немесе АЕМ тұрғын үй алуға үміткер жас отбасыларға қатысты болмайды. Қазақстан Республикасы шағын және моноқалаларының тізбесі осы Бағдарламаға 1-қосымшада көрсетілген.

III топқа жататын адамдар санаты ҚТҚЖБ желісі бойынша «Жас отбасыларға арналған тұрғын үй» бағытына қатысады.

4) IV топ:

«ҚИК» ИҰ» АҚ келісімдер/меморандумдар жасаған мемлекеттік заңды тұлғалардың қызметкерлері;

«ҚИК» ИҰ» АҚ, оның ішінде мемлекеттік-жекешелік әріптестік қағидаты негізінде келісімдер/меморандумдар жасаған моноқалаларға немесе тірек ауылдық елді мекендерге көшуді ынталандыру және кадрлардың кетуін төмендету мақсатында өз қызметкерлеріне тұрғын үй салуды және/немесе сатып алуды ұйымдастыратын мемлекеттік емес заңды тұлғалардың қызметкерлері. Бұл ретте көрсетілген заңды тұлғалардың, оның ішінде мемлекеттік-жекешелік әріптестік қағидаттарында тұрғын үй салуды және/немесе сатып алуды ұйымдастыруға құқығы бар.

Өтініш берушілер Бағдарлама талаптарына сәйкес келгенде және Бағдарламаның 3-кіші бөлімінің 2-тармағында көзделген талаптарды сақтаған жағдайда топтардың біріне қатысушысы ретінде қатыса алады.

2. Бағдарламаға қатысушыларға қойылатын негізгі талаптар

1. I топқа қойылатын негізгі талаптар:

1) Заңға сәйкес тұрғын үйге мұқтаждар есебіне тұрғанын және тұрғын үйге мұқтаж мәртебесін растау;

2) 3-кіші бөлімнің 1-тармағында көрсетілген тұрғын үйді сату талаптары бойынша міндеттемелерді тиісті кірістермен орындау мүмкіндіктерін растау.

Адам басына пайдалы алаңының көлемі кемінде он бес шаршы метр және он сегіз шаршы метрден аспайтын, бірақ кемінде бір бөлмелі пәтер немесе жатақханадағы бөлме болған кезде тұрғын үй жағдайын жақсарту мақсатымен тұрғын үйге мұқтаждар есебінде тұрған адамдар I топ ретінде Бағдарламаға қатысуға жіберілмейді.

2. II және III топтарға қойылатын негізгі талаптар:

1) Қазақстан Республикасы азаматтығының немесе оралман мәртебесінің болуы;

2) өтініш берген күнге соңғы екі және одан да көп жыл тіркеуде болуы ескерілетін Астана және Алматы қалаларын қоспағанда, тұру мерзіміне қарамастан, тұрғын үй алуға үміттенген елді мекенде тұрақты тіркеуде болуы.

Астана және Алматы қалалары бойынша жоғарыда көрсетілген тәртіпті қоспағанда, ҚТҚЖБ желісі бойынша «Халықтың барлық санаттары үшін тұрғын үй» бағыты бойынша қатысқан кезде өтініш беруші тұрғын үй алуға үміттенген елді мекенде тұрғылықты жері бойынша тіркеуде болуы талап етілмейді;

3) Бағдарламаға қатысушының және онымен бірге тұратын отбасы мүшелерінің (жұбайының, кәмелет жасына жетпеген балаларының), сондай-ақ өтініште көрсетілген отбасы құрамына кіргізілген өзге де отбасы мүшелерінің:

әрбір отбасы мүшесіне ауданы 15 шаршы метрден аз болатын жатақханадағы бөлменің болуын;

осы тұрғын үйдің орналасқан жері бойынша ЖАО-ның тиісті анықтамасымен расталатын құлайын деп тұрған апатты жағдайдағы балшықтан құйылған және қаңқалы-қамысты тұрғын үйді қоспағанда, Қазақстан Республикасының аумағында меншік құқығында жеке меншік үйінің немесе кейіннен сатып алу құқығымен жалға алынған тұрғын үйінің жоқтығы (ортақ бірлескен меншігі, осы тармақта көрсетілген өзге отбасы мүшелерімен үлестік меншіктің үлесі, тұрғын үй бірлігі).

4) Бағдарламаға қатысушыда және онымен үнемі бірге тұратын отбасы мүшелерінің (жұбайының (зайыбының), кәмелетке толмаған балаларының), сондай-ақ отбасы құрамына енгізілген және өтініште көрсетілген отбасының басқа мүшелерінің Қазақстан Республикасының аумағы бойынша соңғы 5 жыл ішінде тұрғын үйді ауыстыру немесе өзіне меншік құқығында тиесілі тұрғын үйді иеліктен шығару арқылы тұрғын үй жағдайларын әдейі нашарлатуы фактілерінің болмауы;

5) 3-кіші бөлімнің 1-тармағында көрсетілген тұрғын үйді сату шарттары бойынша тиісті кірістермен міндеттемелерді орындау мүмкіндіктерін растау.

IV топтың Бағдарламаға қатысушыларына қойылатын шарттары, тәртібі мен талаптары «Бәйтерек» ұлттық басқарушы холдингі» акционерлік қоғамымен (бұдан әрі - «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ) келісім бойынша келісімдермен/меморандумдармен және «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның ішкі құжаттарымен анықталады.

3. Бағдарламаға қатысушыларға тұрғын үйді өткізу шарттары

1. Тиісті табыс деңгейі болған кезде Бағдарлама қатысушысына тұрғын үй:

1) ҚТҚЖБ желісі бойынша «Халықтың барлық санаттары үшін тұрғын үй» және «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ тұрғын үйі» бағыттары бойынша жеке меншікке немесе сатып алу құқығымен жалға алуға;

2) ҚТҚЖБ желісі бойынша «Жас отбасылар үшін тұрғын үй» бағыты бойынша сатып алу құқығымен жалға алуға;

3) «ҚИК» ИҮ» АҚ тұрғын үйі» бағыты бойынша сатып алу құқығымен және сатып алу құқығынсыз жалға алуға өткізіледі.

2-кіші бөлімнің 1-тармағының 2) тармақшасында, 2-тармағының 5) тармақшасында көзделген талаптарды орындау мақсатында өтініш берушілер ҚТҚЖБ, «ҚИК» ИҮ» АҚ және «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ-ның ішкі талаптарына сәйкес тиісті табысты (төлем қабілеттілігін бағалау) растайды.

ҚТҚЖБ желісі бойынша «ҚТҚЖБ барлық санаттағы тұрғындар үшін» бағыты бойынша өтініш беруші бастапқы кезде тұрғын үйді сатып алушы ретінде төлем қабілеттілігін растайды.

Төлем қабілеттілігі шегін растамаған жағдайда, ай сайынғы жиынтық (отбасылық) табысының ең жоғарғы деңгейі ең төменгі күнкөріс деңгейінің 20 еселенген мөлшерінен аспаған кезде тұрғын үйді жалға алушы ретінде қаралады.

Жиынтық (отбасылық) табысқа (зейнетақы аударымдарын, жеке табыс салығы мен өзге де шегерімдерді, соның ішінде отбасының әрбір мүшесін асырауға кететін шығындардың белгіленген ең аз деңгейін есепке алғанда) қатысты мәліметтер болған жағдайда, үміткерлер жалдау төлемінің ең жоғары сомасын есептеу бойынша «ҚИК» ИҮ» АҚ және «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ-ның автоматтандырылған бағдарламасы арқылы табыстың тиісті деңгейіне алдын ала талдау (төлем қабілеттілігін бағалау) жүргізуге құқылы.

2. Бағдарлама аясында Бағдарламаның барлық бағыттары және Қазақстанның барлық өңірлері бойынша 1 бірліктен аспайтын тұрғын үйді жеке меншікке сатып алуға немесе жалға алуға рұқсат етіледі.

Аталған талаптың орындалуына бақылау тұрғын үйді өткізу операторларына жүктеледі.

Бағдарламаға қатысушы жалдау шарттарын жылжымайтын мүлікке құқықтарды тіркеу жөніндегі уәкілетті органда міндетті мемлекеттік тіркеуге тиіс.

Бағдарлама аясында:

1) Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген тәртіппен соттан тыс тәртіппен мәжбүрлі немесе соттың шешімі бойынша кепілдікке алынған тұрғын үйді сату жағдайларын қоспағанда, Бағдарламаға қатысушының сатып алу-сату шартымен меншікке сатып алған тұрғын үйді сатып алған күнінен бастап екі жыл ішінде;

2) Бағдарламаға қатысушы жалға алған тұрғын үйді жалға алған күнінен бастап 10 жылдық мерзім ішінде меншікке сатып алған жағдайда үш жылдық кезең ішінде;

3) Бағдарламаға қатысушының жалға алған тұрғын үйді меншікке сатып алған жағдайда сатып алу құқығымен жалға алу мерзімінің өтуі бойынша екі жылдық кезең ішінде тұрғын үйді иеліктен шығаруға жол берілмейді.

Бағдарламаға қатысушының жалға алынған тұрғын үйді қосымша жалға беруіне, жалға алушылардың жалға беру келісімшартын қайта табыстау жолымен сыйлыққа беруіне немесе айырбастауына тыйым салынады.

ҚР Үкіметінің 2015.24.04. № 284 Қаулысымен 3-тармақ өзгертілді (бұр.ред.қара)

3. 1, 2-кіші бөлімдердің талаптарына сәйкес келетін I және III топтардан үміткерлер Бағдарламаның белгілі бір бағыты бойынша ЖАО хабарландыруларды және тұрғын үйді жүзеге асыру тәсілдерін (пәтерлер саны мен түрлері, жүзеге асыру тәсілдері - сату, сатып алу құқығымен жалға беру, сатып алу құқығынсыз жалға беру) жариялаған жағдайда пәтердің белгілі бір түріне өтініш (бұдан әрі - өтініш) пен мынадай құжаттарды тапсырады:

1) өтініш беруші мен оның отбасы мүшелерінің жеке басын куәландыратын құжат;

2) неке қию (некені бұзу), жұбайының/зайыбының қайтыс болуы туралы, балаларының туу туралы куәліктері, өтініш берушінің некеде тұрмайтындығы туралы өтініш;

3) өтініш берушінің және онымен үнемі бірге тұратын отбасы мүшелерінің Қазақстан Республикасының аумағы бойынша меншік құқығы бар үйінің немесе кейіннен сатып алу құқығымен жалға берілетін тұрғын үйдің болуы немесе болмауы туралы анықтама;

4) өтініш берушінің және онымен үнемі бірге тұратын отбасы мүшелерінің тиісті елді мекенде тұратынын растайтын тұрғылықты жері бойынша тіркелгені туралы мекенжай анықтамасы;

5) өтініш берушінің (Заңның 67-бабы 1-тармағының 3) тармақшасында көрсетілген тұлғалар санаттарының I тобы үшін) және жұбайының (III топтың өтініш берушісі үшін) жұмыс орнынан анықтамасы;

6) отбасы мүшелерінің мүгедектігін немесе кейбір созылмалы аурулардың ауыр түрінің болуын растайтын анықтама;

7) тұрғын үйдің техникалық жағдайы туралы (III топтың өтініш берушісі үшін) қорытынды;

8) Бағдарламаға қатысуға өтініш берген сәтте кезектілік нөмірін көрсете отырып, тұрғын үйге мұқтаждардың есебіне қою туралы анықтама (I топ үшін);

9) «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ тұрғын үйі» бағыты бойынша өз қаражаты және (немесе) қарыз қаражаты есебінен тұрғын үйді сатып алуға әзірлігі туралы өтініш (I топ үшін);

10) өтініш иесінің табыстар алғанын растайтын анықтама.

Аудан орталықтарында, қалаларда, республикалық, облыстық маңызы бар қалаларда, астанада үміткерлерден өтініштер мен құжаттар қағаз жеткізгіште немесе «электрондық үкіметтің» вебпорталы арқылы қабылданады, ауылдық елді мекендерде, кенттерде қағаз жеткізгіште ауылдық округтердің (ауылдардың, кенттердің) әкімдері қабылдайды. 2015 жылғы 1 қазаннан бастап аудан орталықтарында, қалаларда, республикалық, облыстық маңызы бар қалаларда, астанада үміткерлерден өтініштер мен құжаттар «электрондық үкіметтің» вебпорталы арқылы ғана қабылданады.

4. Бөлінетін тұрғын үй нормалары және Бағдарлама бағыттарының операторлары

1. Тұрғын үй мынадай мөлшерде және тәртіппен бөлінеді:

1) «ЖАО-да кезекте тұрғандар үшін тұрғын үй» бағыты бойынша мемлекеттік (коммуналдық) жалға берілетін тұрғын үй Заңның 74-бабына сәйкес ЖАО толық көлемде кезекте тұрғандарға бөледі;

2) «ҚТҚЖБ желісі бойынша «Халықтың барлық санаты үшін тұрғын үй» бағыты бойынша:

5-кіші бөлімге сәйкес ЖАО қалыптастыратын I топ пулына қатысушылар арасында - 50 %;

6-кіші бөлімге сәйкес ҚТҚЖБ қалыптастыратын II топ пулына қатысушылар арасында - 50 %.

Топтардың арасында тұрғын үй тепе-тең мөлшерде және бірдей пәтерлер түрімен бөлінеді.

ЖАО мен ҚТҚЖБ арасында пәтерлерді бөлу тәртібі әрбір құрылыс объектісі бойынша ынтымақтастық туралы тиісті шартта айқындалады. Құрылыс объектісінде пәтер саны тақ болған жағдайда, бұл қалдық ҚТҚЖБ-ға бекітіледі.

I топтан Бағдарламаға қатысушылар пулын қалыптастыру кезінде өтініш берушінің табысы (қажет болған кезде) тиісті деңгейде расталмаған жағдайда, ЖАО екі реттен асырмай алдын ала тізімдегі кейінгі өтініш берушілерден іріктеу жүргізуге құқылы. Өтініш берушілер болмаған жағдайда, ЖАО бөлінбеген пәтерлерді ҚТҚЖБ-ға береді.

II топтан тұрғын үй алуға үміткерлер болмаған жағдайда, ҚТҚЖБ бөлінбеген пәтерлерді ЖАО-ға береді.

I және II топтан өтініш берушілер болмаған жағдайда, ҚТҚЖБ 6-кіші бөлімде көзделген тәртіпке сәйкес Астана және Алматы қалалары үшін 2-кіші бөлімнің 2-тармағы 2) тармақшасының және басқа өңірлер үшін 3), 4) тармақшаларының талаптарына сәйкес келмейтін ҚТҚЖБ салымшылары арасында тұрғын үйлерді бөледі;

3) ҚТҚЖБ желісі бойынша «Жас отбасы үшін тұрғын үй» бағыты бойынша 5-кіші бөлімге сәйкес ЖАО қалыптастыратын III тобы пулына қатысушылардың арасында жалға берілетін тұрғын үй толық көлемде бөлінеді;

4) «ҚИК» ИҮ» АҚ тұрғын үйі» бағыты бойынша 5-кіші бөлімге сәйкес ЖАО қалыптастыратын I топтың пулына қатысушылар арасында жалға берілетін тұрғын үй мынадай мөлшерде бөлінеді;

1-кіші топ қатысушылары үшін 50%;

2-кіші топ қатысушылары үшін 50 %;

Бұл ретте, тұрғын үй әртүрлі санаттағы ЖАО-да кезекте тұрғандар арасында есепке алудың жеке тізімдеріне сәйкес тең мөлшерде бөлінеді.

Кіші топтардың бірінен тұрғын үй алуға үміткерлер жетіспеген жағдайда, тұрғын үй үміткерлер арасында осы қосымшада белгіленген тәртіппен басқа кіші топ үміткерлері арасында бөлінеді немесе өтініштерді қайта қабылдауға болады.

Мемлекеттік және мемлекеттік емес заңды тұлғалар үшін (IV топтар) жалға берілетін тұрғын үйдің көлемі «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ келісімі бойынша «ҚИК» ИҮ» АҚ-мен жасалған келісімдерге/меморандумдарға сәйкес анықталады;

5) «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ тұрғын үйі» бағыты бойынша 5-кіші бөлімге сәйкес ЖАО қалыптастыратын I топтың пулы үшін тұрғын үйді ЖАО арқылы сатуға Жылжымайтын мүлік қоры айқындағаннан 100 %-ы.

I топтан тұрғын үй алуға үміткерлер болмаған жағдайда, Жылжымайтын мүлік қоры 8-кіші бөлімге сәйкес үміткерлерді іріктеуге және тұрғын үйді бөлуге байланысты іс-шаралар жүргізеді.

2. Тұрғын үйді сату операторлары тұрғын үйлерді бөлу рәсімдерінің ашықтығын, пәтерлерді бөлу туралы шешім қабылданғанға дейін өтініштер берілген сәттен бастап қатысушылардың өтініштерін қарауды қамтамасыз етеді, өздерінің интернет-ресурстарында:

1) үміткерлердің алдын ала тізімін және бас тарту бойынша себептері көрсетілген өтініш берушілердің тізімін;

2) Бағдарламаға қатысушылардың түпкілікті тізімін жариялайды (Бағдарламаға қатысушының балы, санаты және Бағдарламада көзделген өзге талаптары көрсетіледі).

5. I және III топтардың Бағдарламаға қатысушылары үшін тұрғын үйді өткізу рәсімдері

1. ЖАО функциялары:

1) жергілікті атқарушы және өкілетті органдардың, қоғамдық ұйымдардың, бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдерінің қатысуымен тұрғын үй комиссиясының жұмыс істеу тәртібін белгілеу;

2) ҚТҚЖБ, «ҚИК ИҮ» АҚ, «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ өзара іс-қимылы тәртібін белгілеу;

3) бұқаралық ақпарат құралдарында және өздерінің интернет-ресурстарында Бағдарламаның негізгі бағыттарын кеңінен насихаттауды, сондай-ақ халық арасында түсініктеме жұмыстарын жүргізуді қамтамасыз ету;

4) бұқаралық ақпарат құралдарында және интернет-ресурстар арқылы «ҚИК» ИҮ» АҚ-тан, жылжымайтын мүлік қорынан алынған ақпараттың және ҚТҚЖБ-мен жасалған келісімдердің негізінде Бағдарламаны іске асыру бағыттарын, азаматтардың санаттарын көрсете отырып, тұрғын үйді сату шарттары, тұрғын үйдің сипаттамалары, құжаттарды қабылдау орындары, құжаттарды қабылдау басталатын және аяқталатын күні туралы хабарландыру жариялауды қамтамасыз ету;

5) ҚТҚЖБ, «ҚИК ИҮ» АҚ, «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ-мен жасалған келісімдерде анықталатын мерзімдерде I және III топтардың қатысушылары бойынша пулдарды қалыптастыруын, бірақ бағытын көрсете отырып, тұрғын үйді сату шарттары туралы ақпаратты және 4-кіші бөлімнің 2-тармағына сәйкес Бағдарламаға қатысушылардың тізімдері жарияланған күнінен бастап 6 (алты) айдан кешіктірмей, қамтамасыз ету;

6) 3-кіші бөлімнің 2-тармағында көзделген талаптарды сақтау мақсатында өңірлерге және Бағдарламаның барлық бағыттары бойынша I және III топ үміткерлерінің қатысуына мониторинг жүргізу;

7) Бағдарлама бағыттары шегінде сатып алу немесе сатып алу құқығымен жалға алу арқылы тұрғын үй алған Бағдарламаға қатысушыларды тұрғын үйге мұқтаждар есебінен алып тастау.

2. I топ үшін тұрғын үйді сату рәсімдері

I топтың қатысушылары арасында тұрғын үйді сату ҚТҚЖБ желісі бойынша «Халықтың барлық санаты үшін тұрғын үй», «ҚИК ИҮ» АҚ тұрғын үйі», «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ тұрғын үйі» бағыты бойынша пулдарды қалыптастыру арқылы жүзеге асырылады.

Бағдарламаға қатысушыларды іріктеу сатылатын пәтерлердің санына және пәтерлердің түрлеріне сәйкес мынадай тәртіппен жүргізіледі:

1) үміткерлерден өтініштер мен құжаттарды қабылдау, өтініш берушілерді Бағдарламаның талаптарына сәйкестігіне тексеру және тұрғын үйге мұқтаждар есебіне қою тізіміне және осы есепке қою күніне сәйкес үміткерлердің алдын ала тізбесін және бас тарту бойынша себептері бар өтініш берушілердің тізбесін қалыптастыру;

2) төлем қабілеттілігін бағалауға жолдама алу үшін кейінгі алдын ала тізімге енгізілген өтініш берушілердің келуін көрсетіп, тізімді және хабарландыруды жариялау.

Өтініш берушінің тиісті табысы расталмаған жағдайда, Бағдарламаның тиісті бағытындағы алдын ала тізімнен келесі өтініш берушілерден іріктеу жүргізіледі;

3) өтініш берушінің және жұбайының (зайыбының) жеке сәйкестендіру нөмірін көрсете отырып, тұрғын үй комиссиясының шешімімен Бағдарламаға қатысушылардың, сондай-ақ «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ тұрғын үйі» бағыты бойынша тұрғын үйді тікелей сатып алуға өтініш білдіргендердің түпкілікті тізімін бекіту;

4) іріктелген Бағдарламаға қатысушыларды хабардар ету және бекітілген тізімдерді:

ҚТҚЖБ-ға Бағдарламаға қатысушылармен тұрғын үй құрылыс жинақтары туралы шарттарға қосымша келісімдер жасау және 6-кіші бөлімге сәйкес одан әрі іс-шаралар үшін;

«ҚИК» ИҮ» АҚ-ға 7-кіші бөлімге сәйкес Бағдарламаға қатысушылар арасында тұрғын үйді бөлу үшін;

Жылжымайтын мүлік қорына 8-кіші бөлімге сәйкес Бағдарламаға қатысушылар арасында тұрғын үйді бөлу үшін жіберу.

3. III топ үшін тұрғын үйді сату рәсімі

Бағдарламаға қатысушыны іріктеу сатылатын тұрғын үйлер саны және тұрғын үйлер үлгісіне сәйкес мынадай тәртіппен жүргізіледі:

1) үміткерлерден өтініштер мен құжаттарды қабылдау, өтініш берушілерді Бағдарламаның талаптарына сәйкестігін тексеру және балдық жүйені ескере отырып, үміткерлердің алдын ала тізімін құру (балдың ең көп саны бойынша):

бірінші бала үшін - 20 балл, келесі екінші және кейінгі балалар үшін 30 балл;

мүгедек болып табылатын және Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен тізбеге сәйкес кейбір созылмалы аурулардың ауыр түрлерімен ауыратын отбасының әрбір мүшесі үшін - 10 балл;

тұрғын үй құрылысындағы мемлекеттік және салалық бағдарламалар шеңберінде өткен іріктеу кезінде салынған тұрғын үйдің тізіміне қосылмаған үміткерлер үшін - қосымша 5 балл;

кәмелетке толғанға дейін ата-аналарынан айырылған, жиырма тоғыз жасқа толмаған, жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалардың санатына жататын ерлі-зайыптылардың әрқайсысы үшін - 10 балл.

Жалға берілетін тұрғын үйді бөлу кезектілігі жиналған балл санымен айқындалады. Үміткерлерде балл саны тең болған жағдайда, отбасындағы ерлі-зайыптылардың біреуі мемлекеттік қызметкер немесе бюджеттік ұйымның және білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет, спорт және халықты әлеуметтік қорғау саласындағы мемлекеттік кәсіпорынның қызметкері болған отбасыларға басымдық беріледі. Тізімге енгізу туралы шешімді ЖАО тұрғын үй комиссиясы көпшілік дауыспен шешеді;

2) төлем қабілеттілігін бағалауға жолдама алу үшін алдын ала тізімге енгізілген өтініш берушілердің келуін көрсетіп, тізімді және хабарландыруды жариялау;

Өтініш берушінің тиісті табысы расталмаған жағдайда, Бағдарламаның тиісті бағытындағы алдын ала тізімнен келесі өтініш берушілерден іріктеу жүргізіледі;

3) өтініш берушінің және жұбайының жеке сәйкестендіру нөмірін көрсете отырып, тұрғын үй комиссиясының шешімімен Бағдарламаға қатысушылардың түпкілікті тізімін бекіту;

4) Бағдарламаның іріктелген қатысушыларын хабардар ету, ҚТҚЖБ-ға бекітілген тізімдерді жіберу және 6-кіші бөлімнің 3-тармағына сәйкес Бағдарламаға қатысушылармен жалға беру шарттарын жасасу.

6. «ҚТҚЖБ тұрғын үй желісі» (жас отбасылар және халықтың барлық санаты үшін тұрғын үй) бағыты бойынша тұрғын үйді өткізу рәсімдері

1. ҚТҚЖБ желісі бойынша тұрғын үйді өткізу тәртібі

Тұрғын үйді сату мынадай тәртіппен жүзеге асырылады:

1) «Жас отбасылар үшін тұрғын үй» бағытына қатысушылар үшін 5-кіші бөлімінің 3-тармағына сәйкес;

2) «Халықтың барлық санаты үшін тұрғын үй» бағытына қатысушылар үшін:

I топ бойынша 5-кіші бөлімінің 2-тармағына сәйкес;

II топ бойынша осы Бағдарламаның талаптарына және ҚТҚЖБ-ның ішкі құжаттарына сәйкес.

ҚТҚЖБ ЖАО-мен жасалған келісімде көрсетілген құрылыс аяқталатын күнге дейін 6 (алты) айдан аспайтын мерзімде бұқаралық ақпарат құралдарында және интернет ресурстары арқылы II топ үшін тұрғын үйді өткізу шарттары, тұрғын үйдің сипаттамалары, құжаттарды қабылдау орындары, құжаттарды қабылдау басталатын және аяқталатын күн туралы хабарлама жариялайды.

Белгіленген мерзім ішінде ҚТҚЖБ мынадай талаптар бойынша II топ бойынша тұрғын үйді сатып алушылар мен жалға алушылардың пулдарын қалыптастыру жөніндегі іс-шараларды жүзеге асырады:

1) пулдар Бағдарламаға қатысу үшін берілген өтініштердің негізінде ҚТҚЖБ салымшыларының қатарынан қалыптастырылады;

2) пулдарды қалыптастырған кезде пулға қосудың басым құқығы пулға қатысушы салымшының тұрғын үй құрылыс жинақтары туралы шартының бағалау көрсеткіші және/немесе өзге сапалық сипаттамасына қарай ҚТҚЖБ анықтайтын ең жоғары балл жинаған ҚТҚЖБ салымшыларында болады;

3) өтініш берушілердің осы қосымшаның 1, 2-кіші бөлімдерінде, 3-кіші бөлімінің 1, 2-тармақтарында белгіленген Бағдарламаның талаптары мен шарттарына сәйкестігі тексеріледі;

4) пулға қосу үшін басымдық қатысушылар арасында мынадай ретпен айқындалады:

тұрғын үйді ҚТҚЖБ қарыздары, тұрғын үй құрылыс жинақтары және меншікті қаражат есебінен алатын сатып алушылар;

кейіннен сатып алу құқығымен тұрғын үйді жалдаушылар.

Осы тармақшада айқындалған топтар ішінде пулдарға қатысушылар арасында тұрғын үйді бөлу кезінде таңдау басымдығы пулдарды қалыптастыру кезінде жинақталған балл санымен айқындалады.

2. Тұрғын үйді сатып алу тәртібі

«Халықтың барлық санаттары үшін тұрғын үй» бағыты бойынша Бағдарламаға қатысушылар тұрғын үй құрылысы аяқталғаннан кейін тұрғын үйді:

1) тұрғын үй, алдын ала және аралық тұрғын үй қарыздары, жинақталған тұрғын үй құрылыс жинақтары және меншікті қаражат есебінен жеке меншікке;

2) тұрғын үй қарыздары, жинақталған тұрғын үй құрылыс жинақтары мен меншікті қаражат есебінен кейіннен сатып ала отырып, тұрғын үйді жалдау арқылы сатып алуды жүзеге асырады.

ҚТҚЖБ қарыздары, Бағдарламаға қатысушылардың меншікті қаражаты және жинақталған жинақтар сомаларының арақатынасы ҚТҚЖБ-ның ішкі құжаттарында айқындалады.

Пулға қатысушыларға қарыз беру ҚТҚЖБ ішкі талаптары бойынша және сатып алынатын пәтерлерді ҚТҚЖБ-ға кепілге беру арқылы жүргізіледі.

Тұрғын үй объектісі пайдалануға енгізілгеннен кейін ЖАО пулға қатысушылармен сатып алу-сату (немесе тұрғын үйді жалдау) шарттарын жасайды, тұрғын үйге деген меншік құқығын ресімдеу мен тіркеуді немесе Бағдарламаға қатысушының қаражаты есебінен жылжымайтын мүлік құқығын тіркеу жөніндегі уәкілетті органда тұрғын үйге меншік құқығын немесе жалға алу шартын ресімдеу мен тіркеуді қамтамасыз етеді.

Бағдарламаға қатысушының тұрғын үй қарыздарын алу үшін негізгі критерийлер:

1) «Қазақстан Республикасындағы тұрғын үй құрылысы жинақ ақшасы туралы» 2000 жылғы 7 желтоқсандағы Қазақстан Республикасы Заңының нормаларын, қарыз алу үшін тұрғын үй құрылыс жинақтары туралы шарттың талаптарын және ҚТҚЖБ-ның ішкі құжаттарын орындау;

2) ҚТҚЖБ талаптарына сәйкес қарызға қызмет көрсету үшін төлем қабілеттілігін растау;

3) сатып алынатын тұрғын үйді немесе сатып алынатын жалдамалы тұрғын үйді ҚТҚЖБ ішкі талаптарына сәйкес кепілге беру.

Азаматтардың барлық санаттары және жас отбасылар үшін ҚТҚЖБ салымшыларының тарифтік бағдарламасына байланысты тұрғын үй қарыздары бойынша сыйақылар мөлшерлемелері белгіленеді.

3. Жалдау шарттарын жасасу тәртібі және жалдау талаптары

Жалдаудың ең ұзақ мерзімі тұрғын үй пайдалануға берілген күннен бастап 8 жылдан артық болмауға тиіс. Сатып алу құқығымен жалға алу шарты жылжымайтын мүлікке құқықты тіркеу жөніндегі уәкілетті органда міндетті түрде тіркелуі тиіс.

ЖАО салған және тұрғын үй құрылыс жинақ жүйесі арқылы сатылатын тұрғын үйді кейін сатып алу құқығымен жалға берудің ерекшелігі:

1) ЖАО «ҚТҚЖБ желісі бойынша тұрғын үй» бағытының тұрғын үйін жалға алушылар тізімін қалыптастырады;

2) ЖАО Бағдарламаға қатысушылармен жалдау шартын жасасады, оның ішінде мыналар көзделеді:

8 жылдан аспайтын кезеңге жалдау төлемін төлеу;

жас отбасылар үшін - нөлдік мөлшерлеме бойынша;

халықтың барлық санаттары үшін - Қазақстан Республикасы Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері агенттігінің 2011 жылғы 26 тамыздағы № 306 бұйрығымен бекітілген мемлекеттік жалдау үйлеріне төленетін жалдау төлемін есептеу [әдістемесіне](#) сәйкес, бірақ 1 ш.м. үшін 100 теңгеден аспайтын жалдау төлемін төлеу;

коммуналдық қызметтерді (электр қуаты, су, жылу) және өзге пайдалану шығыстарын жалға алушының есебінен төлеу;

жалға алушының жалға берілетін тұрғын үйді сатып алу үшін және тұрғын үй құрылыс жинақ туралы шартқа сәйкес жалдау шарты жасалған күннен бастап 8 жылға дейінгі мерзім ішінде тұрғын үй құрылыс жинақтарына жарналар жинақтау бойынша міндеттемесі;

ҚТҚЖБ-дан 3 ай ішінде тұрғын үй құрылыс жинақтарына жарналарды жинақтау бойынша төлемдердің болмауы туралы ақпарат түскен кезде ЖАО-ның жалдаушыны және оның отбасы мүшелерін жалға берілген тұрғын үйден шығару тәртібі.

Бұл жағдайда ЖАО жалға алушыны пәтерден шығарады.

Жалдаушы шарт міндеттерін орындамаған немесе ол ерікті түрде шыққан кезде ҚТҚЖБ ЖАО оның жалдамалы тұрғын үйде нақты тұрғаны үшін жалға алушы жинақтаған тұрғын үй құрылыс жинақтарынан және/немесе кепілдік жарнадан өтемақы аударарды. Өтемақы сомасы жалға алу шарты жасалған күннен бастап тұрған әрбір ай үшін 8 жыл ішінде жинақ жинақтаудың стандартты талаптарында есептелген салымға ай сайынғы жарна көлемінің бір еселік мөлшерінде есептеледі.

ЖАО жалдаушыны тұрғын үйден шығару немесе оның шығуы туралы, оның ішінде өтемақыны ЖАО аудару үшін тұрған ай саны туралы ақпаратты ҚТҚЖБ-ға береді.

Жалдамалы тұрғын үйде тұру тәртібі мен талаптары және өзге қажетті шарттар.

Жалдау шартының және/немесе тұрғын үй құрылыс жинақ шартының талаптарын орындамаған жағдайда Бағдарламаға қатысушыны жалдамалы тұрғын үйден шығару рәсімін ЖАО жүзеге асырады.

ЖАО жасалған тұрғын үйді жалдау шарттарының көшірмелерін ҚТҚЖБ-ға береді;

3) ҚТҚЖБ-ның Бағдарламаға қатысушылармен кейін сатып алу құқығымен тұрғын үй жалдау, жарналар жинақтау бойынша төлемдер жасалмаған жағдайда, жалға алушыдан тұрғын үй құрылыс жинағын жинақтау бойынша 6 еселік ай сайынғы жарна көлемінде кепілді жарна қабылдау талаптарын қамтитын тұрғын үй құрылыс жинақ шарттарына қосымша келісімдер жасау.

Бағдарламаға қатысушыда кепілдік жарнаның мөлшеріне тең немесе одан асатын мөлшерде жинақталған тұрғын үй құрылыс жинақтары сомасы болған кезде кепілдік жарнаны төлеу талап етілмейді;

4) жалға алушының пәтерге кіруі, жасалған тұрғын үй құрылыс жинақ шартына сай тұрғын үй құрылыс жинағын жинақтауды жүзеге асыруы;

5) алдыңғы жалдаушы шарттық міндеттемелерді орындамауына немесе өз еркімен шығуына байланысты кейінгі жалдаушыны іріктеу 5-кіші бөлімде белгіленген тәртіппен жүргізіледі.

ЖАО кейінгі жалға алушы үшін тұрғын үй құнын алдыңғы жалға алушының нақты тұрғаны үшін алынған өтемақы мөлшеріне азайтады;

6) мерзімі аяқталғаны және жалға берілетін тұрғын үйді сатып алу үшін тұрғын үй құрылыс жинақтау шарттары орындалуы бойынша жалға берілетін пәтерлерге сатып алу-сату шарттарын жасау үшін ҚТҚЖБ тізімді ЖАО-ға жібереді;

7) ЖАО-ның Бағдарламаға қатысушылармен сатып алу-сату шарттарын ресімдеуі және қол қоюы, банктік қарыз және кепіл шарттарын ресімдеу үшін оларды ҚТҚЖБ-ға беруі.

7. «ҚИК» ИҮ» АҚ-тың тұрғын үйі» бағыты бойынша тұрғын үйлерді өткізу рәсімдері

1. Тұрғын үйлерді өткізу тәртібі.

«ҚИК» ИҮ» АҚ тұрғын үйлерін сату сатып алу құқығымен жалға беру және сатып алу құқығынсыз жалға беру арқылы мынадай тәртіппен жүзеге асырылады:

1) ЖАО арқылы тұрғын үйлерді өткізу:

ЖАО-мен тұрғын үйлерді бөлу бойынша ынтымақтастық туралы үлгі келісім жасасу;

тұрғын үйді салған жағдайда, құрылыс аяқталатын күнге дейін кемінде 6 (алты) ай бұрын сату бойынша сипаттамалары (саны мен алаңы, ай сайынғы жалдау төлемінің мөлшері және әрбір пәтер үлгісі бойынша сату тәсілдері) туралы ақпаратпен «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның ішкі құжаттарына сәйкес ЖАО арқылы сатуға белгіленген тұрғын үй-жайлардың тізімдерін ЖАО-ға жіберу;

5-кіші бөлімге сәйкес келісімдерде көзделетін мерзімде ЖАО-дан Бағдарламаның іріктеп алынған үміткерлерінің бекітілген тізімдерін алу;

ЖАО ұсынған тізімдердегі реттік нөмірмен айқындалатын кезектілікке сәйкес үміткерлерге пәтер таңдау мүмкіндігін, оның ішінде еншілес ұйымдардың беруі, оларға тұрғын үйлерді бекітіп беру және шарттары «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның ішкі қағидаларында айқындалатын сатып алу құқығымен жалдау немесе сатып алу құқығынсыз жалдау шарттарын жасау;

2) мемлекеттік және мемлекеттік емес заңды тұлғалармен жасалған келісімдер/ меморандумдар аясында тұрғын үйлерді сату.

Жалға беру төлемінің мөлшері «ҚИК» ИҮ» АҚ-тың ішкі құжаттарында құрылысты қаржыландыруға бөлінген қаражатты қайтару қағидалары негізге алына отырып айқындалады.

2. Жалдау шартын жасау тәртібі мен жалға беру шарттары.

5-кіші бөлімге сәйкес іріктеуден өткен әлеуетті жалдаушылармен жалға берілетін тұрғын үйдің түрлері бойынша мынадай негізгі шарттар қамтылған жалдау шарттары жасалады:

1) Сатып алу құқығымен жалдау мынаны көздейді:

жалдау мерзімі - 20 жылға дейін, табыс жеткіліксіз болған жекелеген жағдайларда жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған, жиырма тоғыз жасқа толмаған және (немесе) кәмелет жасына толғанға дейін ата-анасынан айырылған балалар үшін жалдау шартының мерзімі 30 жылға дейін ұзартылуы мүмкін;

жалға алушының жалдау төлемін және мүлікті күтіп-ұстау шығыстарын, оның ішінде мүлік салығын, жер салығын, коммуналдық және басқа пайдалану шығыстарын төлеуі;

5 жыл жалдау мерзімі өткеннен кейін жалға берілген тұрғын үйді «ҚИК» ИҰ» АҚ-ның ішкі құжаттарында белгіленген шарттарымен сатып алу мүмкіндігі туралы шарт;

5 жыл жалдау мерзімі өткеннен кейін кемінде 6 айлық жалға алу төлемі мөлшерінде ішінара мерзімінен бұрын төлеу мүмкіндігі туралы шарт;

жалға алушының табысы жеткіліксіз болған жағдайда жалдау төлемін енгізу бойынша кепіл берушілерді тарту мүмкіндігі туралы шарт;

жалға алушының жалға беру шарты бойынша міндеттері тиісті түрде және толық орындалған кезде тұрғын үйді меншігіне беру туралы шарт;

жалдау төлемдері енгізілмеген, сондай-ақ жалдау шарты бойынша міндеттемелер орындалмаған жағдайда, жалға алушыны және оның отбасы мүшелерін жалға берілген тұрғын үйден шығару тәртібі;

жалға алушының жалға берілген тұрғын үйді жөндеуі туралы шарт.

2) Сатып алу құқығынсыз жалға беру мынаны көздейді:

Бағдарламаға қатысушы еңбек ету қабілетін жоғалтқан жағдайда, сондай-ақ көп балалы отбасыларға және тұрғын үй комиссиясы дербес қарайтын өзге жағдайларда кейіннен 5 жылға мерзімін ұзарту мүмкіндігімен жалға беру мерзімі - 10 жылға дейін;

индекстеу кезіндегі инфляция коэффициентіне сәйкес жалдау төлемдерін үш жылда 1 (бір) рет индекстеу;

жалдаушының жалдау төлемін және мүлікті күтіп-ұстау шығыстарын, оның ішінде мүлік салығын, жер салығын, коммуналдық және басқа да пайдалану шығыстарды төлеуі;

жалға алушының табысы жеткіліксіз болған жағдайда, жалдау төлемін енгізу бойынша кепіл берушілерді тарту мүмкіндігі туралы шарт;

жалға алушының жалға берілген тұрғын үйді жөндеуі туралы шарт;

жалға алушының тұрған жерінен көшуі, тұрғын үй сатып алуы, коммуналдық тұрғын үй немесе сатып алу құқығымен жалға берілетін тұрғын үй алуы туралы ақпарат түскен жағдайда, тұрғын үйге мұқтаждар есебінен алып тасталған, жалдау төлемдерін жасамаған және шарт бойынша міндеттемелерді орындамаған жағдайларда жалға алушыны және оның отбасы мүшелерін жалға берілетін тұрғын үйден шығару тәртібі.

«ҚИК» ИҰ» АҚ жалға беру мерзімі аяқталғанға дейін 2 (екі) ай қалғанда жалға алушы ұсынған тұрғын үйге мұқтаждығын растайтын құжаттардың және/немесе шешім қабылданған күннен бастап бір ай ішінде жалға алушының коммуналдық тұрғын үй қорынан тұрғын үй алғаны туралы ЖАО ақпаратының негізінде жалға алу шартын ұзартудың тәртібі мен шарттарын айқындайды.

Мемлекеттік және мемлекеттік емес заңды тұлғалардың жұмыскерлері үшін (IV топқа қатысушы) жалдау шарттарын жасасу тәртібі және жалдау шарттары «ҚИК» ИҰ» АҚ-мен жасасқан келісімдерге/меморандумдарға сәйкес айқындалады.

3. «ҚИК»ИҰ» АҚ.

1) Бағдарламаға қатысушылармен (жалға алушылармен) жалдау шартын жасайды;

2) тұрғын үйді жалға береді;

3) ай сайынғы жалдау төлемдерін қабылдауды және оларға мониторингті жүзеге асырады;

4) жалға алушы сатып алу құқығымен жалға алу шарты бойынша өз міндеттемелерін тиісінше орындаған жағдайда жалға берілетін тұрғын үйді оның меншігіне береді;

5) Қазақстан Республикасының заңнамасына, «ҚИК»ИҰ» АҚ-ның ішкі құжаттары мен жалдау шартына сәйкес өзге де іс-шараларды жүзеге асырады.

4. Бағдарламаға қатысушылар:

1) әлеуетті жалға алушылар тізіміне енгізілген кезде «ҚИК»ИҰ» АҚ-мен тиісті жалдау шарттарын жасасады;

2) жылжымайтын мүлік құқығын тіркеу жөніндегі уәкілетті органда жалдау шартын міндетті мемлекеттік тіркеуді қамтамасыз етеді;

3) тұрғын үйді жалға алады;

4) ай сайынғы жалдау төлемін, мүлікті күтіп-ұстау шығыстарын, оның ішінде мүлік салығын, жер салығын, коммуналдық және басқа пайдалану шығыстарын төлеуді жүзеге асырады;

5) «ҚИК»ИҰ» АҚ-ның ішкі құжаттарына және жалдау шартына сәйкес өзге де міндеттемелерді орындайды.

8. «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ тұрғын үйі» бағыты бойынша тұрғын үйді өткізу рәсімдері

Жылжымайтын мүлік қоры тұрғын үйлерді және коммерциялық (тұрғын емес) үй-жайларды өткізуді жалға беру, сатып алу құқығымен жалға беру және тікелей сату арқылы мынадай тәртіппен жүзеге асырылады:

1. Жылжымайтын мүлік қорының тұрғын үйлерді ЖАО арқылы өткізуді:

1) ЖАО-мен тұрғын үйлерді бөлу жөніндегі ынтымақтастық туралы үлгі келісімге қол қою;

2) құрылыс аяқталатын күнге дейін кемінде 6 (алты) ай бұрын сату бойынша сипаттамалары (саны мен алаңы, ай сайынғы жалдау төлемінің мөлшері және әрбір пәтер үлгісі бойынша өткізуді тәсілдері) туралы ақпаратпен Жылжымайтын мүлік қорының ішкі құжаттарына сәйкес ЖАО арқылы өткізу белгіленген тұрғын үй-жайлардың тізімдерін ЖАО-ға жіберу;

3) тиісті қаржы институттарына Жылжымайтын мүлік қорының ішкі қағидаларында айқындалатын жалдау төлемдерінің ең жоғары сомасын есептеу әдістемесін жіберу;

4) 5-кіші бөлімде көзделген мерзімде және тәртіппен Бағдарламаның іріктелген үміткерлерінің бекітілген тізімдерін ЖАО-дан алу;

5) ЖАО ұсынған тізімдердегі реттік нөмірімен айқындалатын кезектілікке сәйкес үміткерлерге пәтер таңдау мүмкіндігін, оның ішінде аффилирленген компаниялардың беруі, оларға тұрғын үйлерді бекітіп беру және шарттары Жылжымайтын мүлік қорының ішкі қағидаларында айқындалатын сатып алу құқығымен жалдау немесе сатып алу құқығынсыз жалдау шарттарын жасасу.

2. Жылжымайтын мүлік қоры (аффилирленген компания) тұрғын үй-жайларды бөлуде ЖАО пулынан жеке тұлғаға:

1) ай сайынғы жалдау төлемдерін төлеу үшін төлем қабілеттілігі жетіспеген;

2) сатып алу құқығымен жалдау шартын жасасқан кезде кепілді жарнаның қажетті сомасын немесе сатып алу-сату шартын жасау үшін қажетті қаражат сомасын төлемеген;

3) ЖАО тізімі бекітілген күннен бастап күнтізбелік 40 (қырық) күн мерзімде талап етілген құжаттарды ұсынбаған жағдайда бас тартуға құқылы.

Жылжымайтын мүлік қоры ЖАО сатып алу-сату немесе жалдау шарттарын жасасудан бас тартылған адамдар туралы тиісті ақпаратты жібереді;

3. Жылжымайтын мүлік қорының ЖАО арқылы сатуға белгіленбеген тұрғын үйі, сондай-ақ осы кіші бөлімнің 1) тармақшасына сәйкес бөлінбеген және коммерциялық (тұрғын емес) үй-жайлар Жылжымайтын мүлік қорының ішкі қағидаларына сәйкес өткізілуге жатады.

Сатып алу құқығымен жалға берілетін тұрғын үйді бөлу тұрғын үйі жоқ немесе тұрғын үй жағдайларын жақсартуға мұқтаж адамдарға басым құқық беру қағидаты сақтала отырып жүргізіледі.

4. Жалға беру төлемінің мөлшері Жылжымайтын мүлік қорының құрылысын қаржыландыруға және қаржылық орнықтылығына бөлінген қаражаттың қайтарымдылығы қағидастарын негізге ала отырып айқындалады.

Жылжымайтын мүлік қоры (Жылжымайтын мүлік қорының аффилирленген компаниясы) мен жалға алушының арасында сатып алу құқығымен жалдау шарты жасалады. Бұл ретте сатып алу құқығымен жалдау шартында жалға алушының үй-жайды мерзімінен бұрын жеке меншігіне сатып алу құқығы көзделуі мүмкін.

Жеке тұлғалар өздерінің тұрғын үй-жайды сатып алу, оның ішінде сатып алу құқығымен жалдау шартымен сатып алу құқығын бір реттен асырмай қолдана алады.

Жылжымайтын мүлік қорының сатып алу құқығымен тұрғын үй-жайларды сатуы 15 жылға дейін жүзеге асырылады. Жалға алушыны сатып алу құқығымен тұрғын үйді жалдау шарты бойынша өзінің міндеттемелерін толық орындағаннан кейін Жылжымайтын мүлік қоры тұрғын үй-жайды жалға алушының жеке меншігіне беретін болады.

3. Тұрғын үй құрылысының тетіктері

1. ЖАО-ның «ЖАО кезекте тұрғандар үшін тұрғын үй» және «ҚТҚЖБ желісі бойынша тұрғын үй» бағыттары бойынша тұрғын үй салу тетіктері

1. Тұрғын үй құрылысын қаржыландыру шарттары:

1) Қазақстан Республикасының Үкіметі республикалық бюджеттен ЖАО-ға:

ҚТҚЖБ желісі бойынша «Халықтың барлық санаттары үшін тұрғын үй» бағытын іске асыру үшін жылдық 0,01% мөлшерлеменен кредиттер;

ҚТҚЖБ желісі бойынша «ЖАО кезекте тұрғандар үшін тұрғын үй» және «Жас отбасылар үшін тұрғын үй» бағыттарын іске асыру үшін нысаналы трансферттер;

инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды жобалауға, дамытуға, жайластыруға және сатып алуға нысаналы трансферттер бөледі;

2) кредит беру шарттарына сәйкес ЖАО «Халықтың барлық санатына арналған тұрғын үй» бағыты бойынша бюджеттік кредитті өтейді;

3) тұрғын үй және ИКИ құрылысы кезінде ЖАО әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорацияларды (бұдан әрі - ӘКК) тарта алады. Жобалар ӘКК арқылы іске асырылған жағдайда ЖАО бағыттарға байланысты тиісінше тұрғын үй құрылысын жүзеге асыру үшін ӘКК-ке бюджеттік кредит немесе нысаналы трансферт бөледі.

2. ЖАО-ның тұрғын үй салу тетігі:

«ЖАО кезекте тұрғандар үшін тұрғын үй» бағыты бойынша жобалау, салу, реконструкциялау және (немесе) жеке құрылыс салушылардан дайын тұрғын үйді сатып алу;

ынтымақтастық жөніндегі ниеттер туралы жасалған келісімдер шеңберінде «ҚТҚЖБ желісі бойынша тұрғын үй» бағыты бойынша жобалау, салу, реконструкциялау және (немесе) жеке құрылыс салушылардан дайын тұрғын үйді сатып алу. ЖАО мен ҚТҚЖБ-ның өзара іс-қимыл жасау тәртібі осы бөлімнің 2-кіші бөлімінің 1-тармағында көрсетілген;

ИКИ жобалау, дамыту және жайластыру, сондай-ақ жеке құрылыс салушылардан ИКИ сатып алу (тұрғын үй объектісінің сыртқы желілерге, кварталішілік және магистральдық жүйелерге қосылу нүктесіне дейін тұрғын үй объектісінің ішкі желілерін, ауланың ішіндегі аумақты абаттандыруды қоспағанда);

бекітілген бас жоспарларға, егжей-тегжейлі жоспарлау жобаларына және елді мекендерде құрылыс салу қағидаларына сәйкес құрылысқа берілген жер учаскелерін айқындау және оларға ИКИ жүргізу.

3. Жобаларға қойылатын талаптар және бағалық бағдарлар.

1) Жайлылық деңгейі бойынша тұрғын үйлер:

«ЖАО кезекте тұрғандар үшін тұрғын үй» бағыты бойынша - 4-сыныпты;

«ҚТҚЖБ желісі бойынша тұрғын үй» бағыты бойынша - 3 және 4-сыныпты болуға тиіс.

Тұрғын үйлердің алаңы 35-тен 75 шаршы метрге дейін болуға тиіс.

2) Құрылыстың бағалық параметрлері.

«ЖАО кезекте тұрғандар үшін тұрғын үй» бағыты бойынша жайлылығы 4-сыныпты тұрғын үйдің 1 шаршы метрін салудың және (немесе) жеке құрылыс салушылардан сатып алудың құны өңірлерде 90 мың теңгеден аспайды (инженерлік желілердің құнын және өңірдің сейсмикалығын есептемегенде) және Астана мен Алматы қалаларында 120 мың теңгеге дейін (инженерлік желілердің құнын есептемегенде) болады.

«ҚТҚЖБ желісі бойынша тұрғын үй» бағыты бойынша таза әрленген тұрғын үйдің 1 шаршы метрі үшін сату бағасы:

жайлылығы 4-сыныпты тұрғын үй - Астана және Алматы қалаларында - 120 мың теңгеге дейін (инженерлік желілердің құнын есептемегенде), Атырау, Өскемен және Ақтау қалаларында - 110 мың теңгеге дейін (инженерлік желілердің құнын есептемегенде), қалған өңірлерде - 90 мың теңгеге дейін (инженерлік желілердің құнын есептемегенде және өңірдің сейсмикалығын есептемегенде);

жайлылығы 3-сыныпты тұрғын үй - Астана және Алматы қалаларында - 142,5 мың теңгеге дейін (инженерлік желілердің құнын есептемегенде), Атырау, Өскемен және Ақтау қалаларында - 115 мың теңгеге дейін (инженерлік желілердің құнын есептемегенде), қалған өңірлерде (инженерлік желілердің құнын есептемегенде және өңірдің сейсмикалығын есептемегенде) - 100 мың теңгеге дейін құрайтын болады;

Алматы қаласының шекарасына іргелес Алматы облысының аумағында қала құрылысын ерекше реттеу аймағында таза әрленген тұрғын үйдің бір шаршы метрі үшін баға Алматы қаласы бойынша жайлылығы 3 және 4-сыныпты тұрғын үйдің бағасы сияқты көзделеді. Қала құрылысын ерекше реттеу аймағы «Алматы қаласының қала маңы аймағының бас жоспары туралы (Аумақтардың қала құрылысын жоспарлаудың кешенді схемасы)» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 22 қазандағы № 1097 қаулысында айқындалған.

Жоғары сейсмикалы аудандар үшін тұрғын үйдің бір шаршы метрін салу құнына мынадай түзету коэффициенттері рұқсат етіледі:

10 балл - 1,27;

9 балл - 1,22;

8 балл - 1,16;

7 балл - 1,1.

Тұрғын үй құрылысы ауданының сейсмикалығы «Сейсмикалық аудандардағы құрылыс» Қазақстан Республикасының 2.03-30-2006 ҚНЖЕ-ге сәйкес айқындалады.

Өңірлер бойынша тұрғын үйдің жалпы алаңының бір шаршы метрінің түпкілікті құны тұрғын үйлердің жобалау-сметалық құжаттамасына (бұдан әрі - ЖСҚ) мемлекеттік сараптаманың оң қорытындысының негізінде айқындалады.

Өңірлер бойынша тұрғын үйдің жалпы алаңының бір шаршы метрінің түпкілікті құны сейсмикалық түзету коэффициенттерін ескере отырып, осы кіші бөлімде көрсетілген бағалық параметрлерден аспауға тиіс.

Тұрғын үй құрылысының құнынан асатын шығындар жергілікті бюджет қаражаты есебінен жүргізіледі. 2015 жылдан бастап құрылыстың құнына инфляция коэффициентін қолдануды ескере отырып, тұрғын үй салуға қаражат бөлу көзделіп отыр.

3) Тұрғын үйді реконструкциялау мемлекеттік сараптаманың оң қорытындысының негізінде ЖСҚ-да белгіленген қаражат шегінде жүзеге асырылады. Тұрғын үйді реконструкциялаған жағдайда бір шаршы метрдің құны Бағдарлама шеңберіндегі жаңа тұрғын үй құрылысы құнының 60 %-ынан аспауға тиіс.

4) Бағдарлама бойынша тұрғын үйдің 1 шаршы метрін салудың баға параметрлерін сақтау және тұрғын үй құрылысы көлемін ұлғайту мақсатында мердігерлік құрылыс ұйымдарымен мемлекеттік-жекешелік әріптестік қағидаттарын пайдалануға болады.

Осыған байланысты, ЖАО объектілерді жобалау кезінде жапсарлас салынған сауда және кеңсе алаңдарын және/немесе қосымша қабаттарды көздей алады, олардың құрылысын қаржыландыруды мердігерлік құрылыс ұйымдары өз бетінше жүзеге асырады және кейін сатуға құқылы.

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік қағидатын іске асырған кезде ЖАО алаңдарды және мемлекеттік бюджет қаражаты есебінен салынып жатқан үй-жайлардың құнын меншікті қаражат есебінен салынып жатқан үй-жайлардан бөле отырып, мемлекеттік сараптаманың қорытындыларын ресімдейді, сондай-ақ конкурс шарттарында мердігерлік құрылыс ұйымдарының сауда және кеңсе алаңдары, қосымша қабаттар бөлігінде жобалауға арналған шығындарды өтеуін, тұрғын, сауда және кеңсе алаңдарын пайдалануға жеке енгізуін көздейді.

Бұл ретте, ЖАО және мердігерлік құрылыс ұйымдары бекітілген және келісілген жұмыстар жүргізу кестесіне сәйкес құрылысты қаржыландыруды жүзеге асырады.

2. ҚТҚЖБ желісі бойынша тұрғын үй

1. ЖАО мен ҚТҚЖБ арасындағы өзара іс-қимыл жасау тәртібі.

1) ЖАО мен ҚТҚЖБ құрылыстың әрбір объектісі және Бағдарламаның бағыты, оның ішінде «Халықтың барлық санатына арналған тұрғын үй» бағыты бойынша пулдарды қалыптастыруға қатысты ынтымақтастық туралы шартқа қол қояды, атап айтқанда:

құрылыс аяқталғанға дейін 3 (үш) айдан кешіктірмей I топтың өтінші берушілерінің тізімін ұсыну мерзімі бойынша;

алдын ала тізімнен кейінгі үміткерлерді ұсыну рәсімдері және үміткерлердің төлем қабілеттілігіне бағалау жүргізу мерзімі бойынша;

құрылыс объектісіндегі бөлінбеген пәтерлерді беру тәртібі бойынша;

Бағдарламаның басқа бағыттарының тізіміне енгізілген қатысушылар бойынша ақпарат алу және алмасу;

тұрғын үйді сатып алу-сату және сатып алу құқығымен жалға беру шарттарының үлгі нысандарын келісу;

ҚТҚЖБ объектілерді салу барысын мониторингтеуі;

ЖАО-ның тұрғын үйді пайдалануға берілуін қамтамасыз етуі;

тұрғын үй құрылысы объектілерінің пайдалануға беруге дайындығы туралы ҚТҚЖБ-ге хабарлау және салынған тұрғын үй объектілерін пайдалануға қабылдауда ҚТҚЖБ-ның қатысуы;

2) ҚТҚЖБ II топтағы қатысушылар арасында сатып алушылар мен жалға алушылардың пулдарын қалыптастырады, ЖАО I және III топтағы қатысушылар арасында сатып алушылар мен жалға алушылардың пулдарын қалыптастырады;

3) ЖАО тұрғын үйді салуды және пайдалануға беруді қамтамасыз етеді;

4) ҚТҚЖБ сатып алынатын пәтерлердің төлемі есебінен I, II және III топтардағы қатысушылардан Бағдарламаға қатысушылардың жинаған және/немесе меншікті қаражатынан қарыз сомасын ЖАО-ға аударуды жүзеге асырады.

2. ҚТҚЖБ қаражатын Бағдарламаға қатысушыларға қарыз беру үшін пайдалану.

2011 жылы ҚТҚЖБ жарғылық капиталы 57 млрд. теңге сомаға ұлғайтылып, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 24 мамырдағы № 672 қаулысымен мынадай бағыттарға қайта бөлінеді:

1) екінші деңгейдегі банктерде (бұдан әрі - ЕДБ) шартты депозиттер орналастыруға - 6 млрд. теңге;

2) 2008 - 2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламаға қатысушылардың тұрғын үй сатып алуы үшін жылдық 4 % сыйақы мөлшерлемесі бойынша алдын ала және аралық тұрғын үй қарыздарын беруге - 26 млрд. теңге;

3) алдын ала және аралық тұрғын үй қарыздары бойынша сыйақы мөлшерлемесін төмендетуге - 25 млрд. теңге.

Сондай-ақ, 2012 жылы «Халықтың барлық санаттары үшін тұрғын үй» бағыты бойынша Бағдарламаға қатысушыларға алдын ала және аралық тұрғын үй қарыздарын беру үшін ҚТҚЖБ-ге 12,2 млрд. теңге сомасында бюджеттік кредит бөлінді.

3. Тұрғын үй құрылысының жобаларын шартты депозит арқылы іске асыру.

Тұрғын үй құрылысына жеке меншік инвестициялар тартуды ынталандыру мақсатында түпкілікті қарыз алушы үшін тиімді сыйақы мөлшерлемесін жылдық 7 %-дан асырмау талабымен, мемлекеттік сараптама қорытындысымен расталған құрылыс құнының 100 %-ына дейінгі мөлшерде жылдық 3 % сыйақы мөлшерлемесі бойынша 5 жылға дейінгі мерзімге шартты депозиттерді орналастыру жолымен құрылыс салушыларға кредит беру үшін ЕДБ-ні қорландыру жүзеге асырылатын болады.

Осы тетікті іске асыру үшін бос қаражатты, оның ішінде Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 24 мамырдағы № 672 қаулысымен айқындалған іс-шараларды қаржыландыруға арналған жарғылық капиталдың қаражатын пайдалану мүмкіндігі болған жағдайда 20 млрд. теңгеге дейінгі мөлшердегі ҚТҚЖБ қаражатын жұмсау жоспарланып отыр. Осы тетікті іске асыру үшін белгіленген тәртіппен ҚТҚЖБ-ның жарғылық капиталының қаражатын қайта бөлу қажет.

Шартты депозиттерді орналастыру арқылы тұрғын үй құрылысы жобаларын іске асыру тетігі, шарттары және тәртібі ҚТҚЖБ-ның ішкі құжаттарымен регламенттеледі.

3. «ҚИК» ИҮ» АҚ тұрғын үйі

«ҚИК» ИҮ» АҚ жалға берілетін тұрғын үйлер құрылысын ұйымдастыруды жүргізеді және/немесе үшінші тұлғалардан тұрғын үй құрылыс объектілерін (салынып жатқан, құрылысы аяқталмаған, салынған және пайдалануға берілмеген, салынған және пайдалануға берілген (дайын тұрғын үй) тұрғын үй объектілерін) сатып алады.

«ҚИК» ИҮ» АҚ жалға берілетін тұрғын үйлерді екі бағыт бойынша іске асырады:

1) сатып алу құқығымен жалға берілетін тұрғын үй;

2) сатып алу құқығынсыз жалға берілетін тұрғын үй.

1. Құрылысты қаржыландыру тетігі.

Жалға берілетін тұрғын үйлер құрылысын (сатып алуды) қаржыландыру Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражаты, «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның меншікті қаражаты есебінен және мынадай тәртіппен жүзеге асырылады:

1) Қазақстан Республикасының Үкіметі;

Қазақстан Республикасы Ұлттық қорынан «ҚИК» ИҮ» АҚ-тың жалға берілетін тұрғын үйін салу (сатып алу) аудандарында ИКИ-ді жобалауға, дамытуға және (немесе) жайластыруға облыстық бюджеттерге, Астана және Алматы қалаларының бюджеттеріне 35 млрд. теңге мөлшеріндегі нысаналы даму трансферттерін, оның ішінде 2015 жылы - 17,5 млрд. теңге және 2016 жылы - 17,5 млрд. теңге;

Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражатынан жалға берілетін тұрғын үйлерді салуды (сатып алуды) қаржыландыру үшін «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ-ға 145 млрд. теңге сомасында облигациялық қарыз бөледі;

2) «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ «ҚИК» ИҮ» АҚ-ға 145 млрд. теңге, оның ішінде 2015 жылы - 92,5 млрд. теңге, 2016 жылы - 52,5 млрд. теңге мөлшерінде қарыз қаражатын береді.

Тұтастай алғанда, жалға берілетін тұрғын үйлер салуды (сатып алуды) қаржыландыруға 250 млрд. теңге бөлу жоспарланып отыр, оның ішінде:

1) Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының 145 млрд. теңге мөлшеріндегі қаражаты;

2) 2017 - 2019 жылдары облигацияларды орналастырудан түскен «ҚИК» ИҮ» АҚ қаражаты - 50 млрд. теңге дейін;

3) басқа көздер, оның ішінде 2017 - 2019 жылдары бөлінген 25,8 млрд. теңге мөлшеріндегі қаражатты, сондай-ақ жалдау ақысын өтеуден және қаржыландырудың өзге көздерінен алынған қаражатты қайта пайдалану;

4) «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасы шеңберінде республикалық бюджеттен бөлінген 29,2 млрд. теңге мөлшеріндегі қаражат.

«Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасы шеңберінде салынған (салынып жатқан) тұрғын үйлерді салуды және сатуды «ҚИК» ИҮ» АҚ осы Бағдарламада көзделген тәртіппен және шарттарда жүзеге асырады. Осы мақсатта «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның жарғылық капиталын ұлғайтудың қаржы-экономикалық негіздемесіне тиісті түзетулер енгізілетін болады.

Жалға берілетін тұрғын үй салуға (сатып алуға) қаражат мынадай тәртіппен:

1) сатып алу құқығымен жалға берілетін тұрғын үйге 210 млрд. теңгеге дейін, оның ішінде:

мемлекеттік және мемлекеттік емес заңды тұлғалармен жасалған келісімдер/меморандумдар шеңберінде 45 млрд. теңгеге дейін, оның ішінде:

8 млрд. теңгеге дейінгісі моноқалаға;

2 млрд. теңгеге дейінгісі ауылдық жерлерге инвестицияланады;

2) жекелеген келісімдермен/меморандумдармен бекітілген ЖАО-ның келісімі болған жағдайда, сатып алу құқығынсыз берілетін тұрғын үйге 40 млрд. теңгеге дейін бөлінеді.

Жер учаскесінің, ЖСК, ИКИ болуына қарай және дайын тұрғын үй объектілерін сату туралы ұсыныстарды ескере отырып, Бағдарламаны іске асыру процесінде жалға берілетін тұрғын үйді салуға (сатып алуға) бөлінген қаражатты қайта бөлуге рұқсат етіледі.

2. ЖАО-ның жер учаскелерінде тұрғын үй салуға қойылатын шарттар мен талаптар:

1) ЖАО «ҚИК» ИҮ» АҚ-ға жалға берілетін тұрғын үйлер салу үшін ИКИ және қайта қолдану үшін ЖСҚ (бар болса) бар жер учаскелерін береді;

2) «ҚИК» ИҮ» АҚ ЖАО-мен әрбір құрылыс объектісі бойынша ынтымақтастық туралы жеке келісім жасасады, ол келісімде ИКИ жүргізу және жайластыру мерзімдері, Бағдарлама қатысушыларын іріктеудің және есепке алудың шарттары жалға берілетін (сатып алумен және сатып алусыз) тұрғын үйлерді беру тетіктері көрсетіледі.

ҚР Үкіметінің 2015.17.06. № 451 Қаулысымен 3-тармақ өзгертілді (бұр.ред.қара)

3. «ҚИК» ИҮ» АҚ осы кіші бөлімнің 5-тармағының талаптарына және «ҚИК» ИҮ» АҚ-ның ішкі құжаттарында белгіленген талаптарға сәйкес келетін тұрғын үй объектілерінің құрылысын ұйымдастырады, оның ішінде:

1) ЖСҚ-ны әзірлеуге тендер өткізеді және мемлекеттік сараптама жүргізуді қамтамасыз етеді;

2) құрылыс-монтаждау жұмыстарын жүргізуге, мердігерлік құрылыс-монтаждау ұйымдарын (бұдан әрі - мердігер) айқындауға тендер өткізеді;

3) өткізілген тендерлердің қорытындылары бойынша мердігерлермен тиісті шарттар жасасады;

4) жалға беруге жататын тұрғын үйдің құрылысын қаржыландырады;

5) жалға беруге жататын тұрғын үй құрылысының процесін және кезеңдерін бақылайды;

6) құрылыстың барлық кезеңдерінде техникалық қадағалауды қамтамасыз етеді;

7) жалға беруге жататын тұрғын үйлердің құрылысы аяқталғаннан және белгіленген тәртіппен құқық белгілейтін құжаттары ресімделгеннен кейін мердігерлер пайдалануға берген объектілерді қабылдауды қамтамасыз етеді;

8) Бағдарламаны іске асыру барысында туындайтын өзге іс-шараларды жүзеге асырады.

«ҚИК» ИҮ» АҚ Бағдарламаны табысты іске асыру мақсатында «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ-ның еншілес ұйымдарына құрылысты ұйымдастыру және/немесе тұрғын үй құрылысының объектілерін (салынып жатқан, құрылысы аяқталмаған, салынған және пайдалануға берілмеген, салынған және пайдалануға берілген (дайын үйлер) тұрғын үй объектілерін) сатып алу функцияларын, оның ішінде ЖСҚ әзірлеу мен түзетуді ұйымдастыру, құрылыс-монтаждау жұмыстарын жүргізуді ұйымдастыру, құрылыстың барлық кезеңіндегі техникалық қадағалауды жүргізу, жалға берілетін тұрғын үйлерді пайдалануға қабылдау мен беру, тұрғын үйді «ҚИК» ИҮ» АҚ меншігіне беру қызметтерін ұсынуға құқығы бар.

«ҚИК» ИҮ» АҚ-ның жеке инвесторлармен бірлесіп Бағдарламаның талаптарына сәйкес келетін, оның ішінде Қазақстан Республикасының заңнамасына және «ҚИК» ИҮ» АҚ ішкі құжаттарына сәйкес мемлекеттік-жекешелік әріптестік қағидаты негізінде, сондай-ақ екінші деңгейдегі банктерге шартты депозит орналастыру арқылы қаржыландыру жолымен тұрғын үйлер құрылысына (бірлесіп қаржыландыруға) қатысуға құқығы бар.

«ҚИК» ИҮ» АҚ 2015 жылы Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан жалға берілетін тұрғын үй құрылысына және сатып алуға бөлінген қаражат есебінен 2017 жылғы Универсиада аяқталғаннан кейін тұрғын үйді Бағдарлама шарттарына сәйкес кейіннен жалға бере отырып, Алматы қаласындағы Атлетика ауылы объектілерінің жалпы ауданы кемінде 86 033 шаршы метр тұрғын бөлігінің құрылысын қаржыландыруды жүзеге асыруға құқылы.

4. «ҚИК» ИҮ» АҚ үшінші тұлғалардан, оның ішінде инвестициялық стратегиялық жобалар (стратегиялық жобалар) шеңберінде осы кіші бөлімнің 5-тармағында белгіленген жобаларға қойылатын талаптарға және «ҚИК» ИҮ» АҚ ішкі құжаттарымен белгіленген талаптарға сәйкес келетін тұрғын үй құрылысының объектілерін (салынып жатқан, құрылысы аяқталмаған, салынған және пайдалануға берілмеген, салынған және пайдалануға берілген (дайын үйлер) тұрғын үй объектілерін, оның ішінде жапсарлас салынған коммерциялық алаңдар мен қосымша қабаттарды) сатып алуға құқығы бар.

5. Жобалар мынадай талаптарға сәйкес келуге тиіс:

1) сатып алу құқығымен жалға берілетін тұрғын үйдің (пәтердің және (немесе) бір қабатты жеке тұрғын үйдің) жалпы алаңы 80 шаршы метрден аспауға тиіс, 5%-дан аспайтын ауытқуға жол беріледі.

10 %-дан аспайтын ауытқуға жол берілетін сатып алу құқығынсыз жалға берілетін тұрғын үйдің жалпы алаңы:

бір бөлмелі пәтер бойынша - 20 шаршы метрден;

екі бөлмелі пәтер бойынша - 30 шаршы метрден;

үш бөлмелі пәтер бойынша - 45 шаршы метрден аспауға тиіс.

2015 жылы «ҚИК» ИҮ» АҚ белгіленген шектердің жалпы алаңнан ауытқуы 20 %-дан аспайтын салынып жатқан, сатып алу құқығымен жалға берілетін құрылысы аяқталмаған, салынған және пайдалануға берілмеген, салынған және пайдалануға берілген (дайын тұрғын үйлер) тұрғын үй объектілерін сатып алуға Ұлттық қордан бөлінетін қаражаттың 30 %-ынан аспайтын көлемін жұмсайды;

2) таза әрленген тұрғын үйді салудың және (немесе) сатып алудың баға параметрлері.

Таза әрленген тұрғын үйдің (пәтердің және (немесе) бір қабатты жеке тұрғын үйдің) жалпы алаңының 1 шаршы метрін салудың базалық құны Астана және Алматы қалаларында 185 мың теңгеге дейін (ИКИ құнын есептемегенде), қалған өңірлерде 150 мың теңгеге дейін (ИКИ құнын есептемегенде) құрайды, бағасы 2015 жылдан бастап жыл сайын инфляция коэффициентіне және (немесе) құрылыстағы баға индексінің өзгеруіне сәйкес түзетілетін болады.

Таза әрленген тұрғын үйді (пәтердің және (немесе) жеке тұрғын үйді) салудың құны тұрғын үйлердің ЖСҚ-на жасалған мемлекеттік сараптаманың оң қорытындысының негізінде және (немесе) тиісті аттестаты бар сарапшылардың қорытындысының негізінде айқындалатын болады.

Таза әрленген тұрғын үйдің (пәтердің және (немесе) бір қабатты жеке тұрғын үйдің) жалпы алаңының 1 шаршы метрін сатып алудың (сатып алынатын) базалық құны Астана және Алматы қалаларында 200 мың теңгеге дейін (ИКИ құнын есептемегенде), қалған өңірлерде 165 мың теңгеге дейін (ИКИ құнын есептемегенде) құрайды, бағасы 2015 жылдан бастап жыл сайын инфляция коэффициентіне және (немесе) құрылыстағы баға индексінің өзгеруіне сәйкес түзетілетін болады.

Астана қаласының серіктес қаласы ретінде Қосшы ауылында таза әрленген тұрғын үйдің (пәтердің және (немесе) бір қабатты жеке тұрғын үйдің) 1 шаршы метрін салудың және/немесе сатып алудың (сатып алынатын) базалық құны Астана қаласы бойынша тұрғын үйдің бағасына ұқсас белгіленеді.

Алматы қаласының шекарасына іргелес Алматы облысының аумағында қала құрылысын ерекше реттеу аймағында таза әрленген тұрғын үйдің (пәтердің және (немесе) бір қабатты жеке тұрғын үйдің) 1 шаршы метрін салудың және/немесе сатып алудың (сатып алынатын) базалық құны Алматы қаласы бойынша тұрғын үйдің бағасына сәйкес белгіленеді. Қала құрылысын ерекше реттеу аймағы «Алматы қаласының қала маңы аймағының Бас жоспары туралы

(Аумақтардың қала құрылысын жоспарлаудың кешенді схемасы)» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 22 қазандағы № 1097 қаулысында айқындалған.

6. «ҚИК»ИҮ» АҚ-ның Бағдарлама шеңберінде қойылған міндеттерді іске асыру үшін еншілес ұйымдар құруға құқығы бар. Бұл ретте «ҚИК» ИҮ» АҚ мен оның еншілес ұйымдарының арасындағы өзара қарым-қатынастар жекелеген келісімдермен/шарттармен регламенттеледі.

4. «Самұрық-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ-ның тұрғын үйі

Осы бағыт бойынша тұрғын үй құрылысын жүзеге асыру үшін «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ-ның меншікті қаражаты, Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражаты пайдаланылатын болады.

Тұрғын үй объектілерін салу тетіктері:

1. Жеке құрылыс салушылардың (инвесторлардың) инвестициялық өтінімдері бойынша құрылысты ұйымдастыру.

Жылжымайтын мүлік қоры ішкі рәсімдерге сәйкес жеке құрылыс салушылар (инвесторлар) ұсынған тұрғын үй объектілерін салу жөніндегі жобаларды (бұдан әрі - жобалар) іріктейді және қарайды.

Жобалар мынадай талаптарға сәйкес келуі тиіс:

1) ауыртпалықтан бос, инфрақұрылымды дамыту жоспарларына сәйкес ЖАО тиісті ИКИ-мен қамтамасыз еткен немесе қамтамасыз етуді жоспарлаған жер учаскесінің болуы;

2) мемлекеттік сараптаманың қорытындысы бар ЖСҚ-ның болуы;

3) тұрғын үйдің жайлылық сыныбы - «Тұрғын үй ғимараттары» Қазақстан Республикасының ҚНЖЕ 3.02-43-2007 бойынша 3-сыныптан жоғары емес. Жылжымайтын мүлік қорының бір пәтерінің жалпы ауданы 120 шаршы метрден және/немесе бір пәтерлі аз қабатты үйдің (коттедждің) жалпы ауданы 200 шаршы метрден аспауға, Қазақстан Республикасының ҚНЖЕ талаптарына сәйкес коммерциялық үй-жайлар және машина орындары болуға тиіс. Тұрғын үйдің (пәтердің) жалпы алаңының 1 шаршы метрін салудың базалық құны 2012 жылғы бағамен Астана, Алматы, Атырау, Ақтау қалалары мен олардың қала маңы аймақтарында - 150 000 теңгеден, Қазақстан Республикасының басқа өңірлерінде - 120 000 теңгеден аспауға тиіс. Келесі жылдары тұрғын үйдің (пәтердің) жалпы алаңының 1 шаршы метрін салу құны құрылыстағы баға индексінің өзгеруі ескеріле отырып түзетілетін болады;

4) құрылыс салушының (инвестордың) жобаға қатысу үлесі жер учаскесін (кадастрлық құны бойынша) сатып алуға, ЖСҚ әзірлеуге және мемлекеттік сараптама жүргізуге жұмсалған шығындарды және/немесе объектінің құрылысы аяқталғанға дейінгі мерзімге берілген тиісті кепілдіктермен не қаржыландырудың расталған көздерімен қамтамасыз етілген ақшалай қаражатты және/немесе жобаны Жылжымайтын мүлік қорының қатысуымен іске асыру басталған сәтке дейін объектіде орындалған құрылыс-монтаждау жұмыстарының көлемі бойынша жасалған техникалық аудит қорытындысымен расталған аяқталмаған құрылысты қоса алғанда, жоба құнының 20 %-ынан кем болмауға тиіс.

Іріктеу кезінде құрылыс салушының (инвестордың) қаржыландырудағы үлесі көбірек болған жобаларға басымдық беріледі.

2. ЖАО-ның жер учаскелерінде Жылжымайтын мүлік қорының жобаларын іске асыруы.

ЖАО Жылжымайтын мүлік қорына тиісті инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылыммен қамтамасыз етілген немесе қамтамасыз ету жоспарланған жер учаскелерін берген жағдайда, Жылжымайтын мүлік қоры жобаларды іске асыруға қатысу үшін құрылыс компанияларын (инвесторларды) тарта отырып, осы кіші бөлімнің 1-тармағының 3) тармақшасында көрсетілген талаптарға сәйкес келетін тұрғын үй салуды ұйымдастырады. Бұл ретте Жылжымайтын мүлік қоры құрылыс компанияларын инвесторлар және/немесе жоба бойынша бас мердігерлер ретінде тартуы мүмкін.

3. Жобаларды нысаналы депозит арқылы іске асыру.

Құрылысты қаржыландыру үшін Жылжымайтын мүлік қоры нысаналы жедел банк салымдары туралы шарттар жасасу арқылы екінші деңгейдегі банктерге нысаналы депозиттер орналастырады, осыған сәйкес екінші деңгейдегі банктер нысаналы салымның қаражаты есебінен тұрғын үй объектілерін салу үшін құрылыс салушыларға кредит беруді жүзеге асырады.

Нысаналы депозиттің сомасын өтеу есебінен Жылжымайтын мүлік қорының меншігіне берілетін тұрғын үй осы кіші бөлімнің 1-тармағының 3) тармақшасында көрсетілген талаптарға сәйкес келуге тиіс.

Жылжымайтын мүлік қорының екінші деңгейдегі банктерге нысаналы депозиттер орналастыру шарттары мен тәртібі Жылжымайтын мүлік қорының ішкі құжаттамасымен регламенттеледі.

4. Жылжымайтын мүлік қорының салынып жатқан жылжымайтын мүлік объектілерінде осы кіші бөлімнің 1-тармағының 1-3) тармақшаларында көрсетілген тиісті тұрғын және тұрғын емес ғимараттарды сатып алуды қамтамасыз етуге құқығы бар.

5. Құрылыс аяқталып, объектілер пайдалануға берілгеннен кейін үй-жайлар жобаға қатысу үлесіне сәйкес бөлінеді.

Сонымен бірге, құрылыс салушыға (инвесторға) Жылжымайтын мүлік қоры қаржыландырған үй-жайларды еркін бағамен, бірақ жалпы алаңның 50 %-ынан аспайтындай етіп өткізу құқығы берілуі мүмкін, бұл ретте Жылжымайтын мүлік қорына үй-жайдың құны және тиісті шарт жасалған кездегі Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі белгілеген қайта қаржыландырудың қолданыстағы мөлшерлемесінен кем болмайтын мөлшерде сыйақы төленеді.

Жылжымайтын мүлік қоры салынған инвестицияның сақталуы мен қайтарымдылығы қағидаттарын басшылыққа ала отырып, объекті құрылысының барысына тұрақты мониторингті жүзеге асырады.

6. Тұрғын үйдің (пәтердің) жалпы алаңының 1 шаршы метрін тікелей сатудың базалық құны Жылжымайтын мүлік қоры өткізетін алғашқы жылы Астана, Алматы, Атырау, Ақтау қалаларында және олардың қала маңы аймақтарында 180 мың теңгеден аспайды, Қазақстан Республикасының басқа өңірлерінде 144 мың теңгеден аспайды. Одан кейінгі жылдары тікелей сатудың құны тұрғын үйдің (пәтердің) жалпы алаңының 1 шаршы метрін салу құнының өзгеруі ескеріле отырып нақтыланатын болады.

5. Астана қаласындағы авариялық тұрғын үйді бұзу жөніндегі пилоттық жоба шеңберіндегі тұрғын үй

1. Астана қаласы бойынша пилоттық жобаның жалпы сипаттамасы.

Аталған бағытты әзірлеу кезінде Анкара қаласының авариялық және тозған тұрғын үйді бұза отырып, әлеуметтік тұрғын үй салуға негізделген «ТОКІ» мемлекеттік кәсіпорнының қатысуымен қалалық ортаны жаңарту бағдарламасын іске асыру бойынша тәжірибесі колданылды.

Астана қаласының қалыптасқан бөлігінде алаңы 588 мың шаршы метр 2978 үй немесе 11264 пәтер реконструкциялауды және бұзуды талап етеді, олар реконструкцияланатын 42 ауданға, 315,6 га аумаққа бөлінген. Оның ішінде:

- 1) 5 қабатты - 66 үй;
- 2) 4 қабатты - 13 үй;
- 3) 3 қабатты - 19 үй;
- 4) 2 қабатты - 174 үй;
- 5) 1 қабатты (барак) - 127 үй;
- 6) усадьбалық типтегі үйлер - 2579 үй.

Бұзылатын тұрғын үйдің орнына жобаланатын тұрғын үй алаңы 3,1 млн. шаршы метрді құрайды.

2. Пилоттық жобаны іске асыру:

2017 жылдың соңына қарай алаңы 150,0 мың шаршы метр 228 авариялық үйді бұзу және 3519 отбасын көшіру іс-шараларын орындауды;

тұрғын және тұрғын емес үй-жайларды нарық бағалары бойынша сатудан және жобаны іске асыру барысында ілеспелі қызметтерді көрсетуден түскен қаражатты қайта инвестициялау есебінен авариялық үй құрылыстарының меншік иелерін көшіру үшін тұрғын үй салу бойынша жергілікті бюджетке түсетін жүктемені төмендетуді;

коммуналдық тұрғын үй қорын, 2018 жылдан бастап іске асырылатын жобаның 10 %-ын коммуналдық тұрғын үй қорына және 90 %-ын - жеке меншікке сату үлесімен толықтыруды;

астана мәртебесіне сәйкес келетін сәулеттің қазіргі заманғы келбетін жасай отырып, астананың «ескі» кварталдарын кешенді қайта жаңартуды қамтамасыз етеді.

3. Авариялық тұрғын үйді бұзу және азаматтарды көшіру тетігін іске асыру.

Астана қаласының әкімдігі:

1) Астана қаласының қалалық ортасын реконструкциялау жобасын, авариялық тұрғын үйді бұзуды және тұрғын үй қорын салуды іске асыру үшін уәкілетті ұйымды құрады;

2) үй құрылыстарын комиссиямен тексеріп қарауды жүргізеді, оның нәтижелері бойынша олардың табиғи тозуын көрсетіп және тұрғын үйді авариялық деп тану үшін негіздерді белгілей отырып, техникалық тексеріп қарау актілері жасалады;

3) заңнамада белгіленген тәртіппен жергілікті ауқымдағы төтенше жағдай шеңберінде жер учаскелерін алып қоюды және босатуды жүргізеді;

4) реконструкциялау аудандарын айқындайды, құрылысты жүзеге асыру үшін жер учаскелерін бөледі;

5) магистральдық инженерлік желілердің құрылысын және абаттандыруды қамтамасыз етеді;

6) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес авариялық үй құрылыстарының иелерін қолданыстағы және кейін уәкілетті ұйым коммуналдық тұрғын үй қорынан берген үлестер есебінен қалыптастырылатын тұрғын үймен қамтамасыз етуді ұйымдастырады;

7) авариялық тұрғын үйлердің меншік иелеріне бұзылатын тұрғын үйлердің орнына алаңы бойынша тең келетін, бірақ бір бөлмелі пәтерден кем емес жаңа пәтерлер береді;

8) авариялық тұрғын үйлерде тұрғын емес үй-жайлардың меншік иелеріне реквизицияланатын мүліктің құнын өтеуді ұйымдастырады. Авариялық тұрғын үйде орналасқан тұрғын емес үй-жайдың меншік иесі келіскен жағдайда, реквизицияланатын мүлік үшін өтемақы Бағдарламаның осы бағыты бойынша салынып жатқан объектілердегі тұрғын емес үй-жайлардың алаңы бойынша тепе-тең көлемде тұрғын емес үй-жайлар беру арқылы қамтамасыз етілуі мүмкін.

Уәкілетті ұйым (Астана қаласы әкімдігінің 100 % қатысуымен):

1) тұрғын үйлерді жобалайды және салуды жүзеге асырады;

2) авариялық үй құрылыстарының меншік иелерін көшіру үшін коммуналдық тұрғын үй қорына салынған тұрғын үйдің үлесін тапсыруды қамтамасыз етеді;

3) тұрғын және тұрғын емес үй-жайлардың бір бөлігін нарықта сатады;

4) тұрғын және тұрғын емес үй-жайларды сатудан түскен табыстарды қайта инвестициялау есебінен және жобаны іске асыру барысында ілеспелі қызметтерді көрсету арқылы одан кейінгі құрылысты ұйымдастырады.

Пилоттық жоба шеңберінде жобаны қайта инвестициялау мақсатында нарықта сату үшін жайлылығы 3-4-сыныптағы тұрғын үй және элиталық және бизнес сыныпты кеңсе үй-жайлары мен паркингтері бар коммерциялық тұрғын үй салу көзделіп отыр.

Тұрғын үйдің жалпы алаңының бір шаршы метрі құрылысының құны тұрғын үйлердің ЖСҚ-сына мемлекеттік сараптаманың оң қорытындысының негізінде айқындалады.

Тұрғын үйдің жалпы алаңының 1 шаршы метрін сату құны 192 400 теңгеден төмен емес деп көзделетін болады, бұл ретте сату бағасы салынып жатқан тұрғын үйдің жайлылық деңгейіне және сатылатын сәтте жылжымайтын мүлік нарығының қалыптасқан конъюнктурасына байланысты болады.

4. Қаржыландыру тетігін іске асыру:

1) «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасының шеңберінде Астана қаласы әкімдігінің уәкілетті ұйымына 40 млрд. теңге, оның ішінде 2012 жылы - 20 млрд. теңге, 2014 жылы - 20 млрд. теңге мөлшерінде кредиттік қаражат береді;

2) Қазақстан Республикасының Үкіметі Астана қаласы әкімдігінің уәкілетті ұйымының «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ бұдан бұрын қабылдаған міндеттемелерін өтеуі үшін республикалық бюджеттен 40 млрд. теңге, оның ішінде 2013 жылы - 20 млрд. теңге, 2015 жылы - 20 млрд. теңге мөлшерінде нысаналы ағымдағы трансферт бөледі;

3) одан әрі жобаны қаржыландыру басқа көздердің есебінен жүзеге асырылады: жеке инвестицияларды тарту, ЕДБ-ден қарыз алу, уәкілетті ұйымның жарғылық капиталын толықтыру үшін республикалық және жергілікті бюджеттен бөлінетін нысаналы трансферттер, тұрғын және тұрғын емес үй-жайларды сатудан және жобаны іске асыру барысында ілеспелі қызметтерді көрсетуден түскен кіріс.

6. Жеке меншік тұрғын үй

Қазақстанда тұрғын үй құрылысының жалпы көлеміндегі негізгі үлесті (50 % - 60 %-ға дейін) жеке тұрғын үй құрылысы (бұдан әрі - ЖТҚ) алады.

ЖТҚ-ны ынталандыру үшін мыналарды көздеу қажет:

1) аз қабатты тұрғын үйлер салудың үлгі жобаларын тарату бойынша ЖАО қызметін ұйымдастыру. Бұл жобалар азаматтарға тегін берілуі тиіс;

2) ЖАО ЖТҚ-ға арналған алаңдарды бекітілген бас жоспарларға, егжей-тегжейлі жоспарлау жобаларына және елді мекендерде құрылыс салу қағидаларына сәйкес алаптармен бөлуге тиіс;

3) ЖТҚ-ға бөлінген алаптар тұрғын үйлердің құрылысы басталғанға дейін ИКИ-мен қамтамасыз етілуге тиіс;

4) ЖАО-ның азаматтарға жер учаскелерін заңнамада белгіленген тәртіппен беруі.

Тұрғын үйдің қолжетімділігі деңгейін арттыру және тұрғын үй құрылысының көлемін ұлғайту үшін қосымша ынталандыру шараларын жасау жөніндегі жоғарыда көрсетілген іс-шаралармен қатар ЖАО тұрғын үй проблемасын дербес шешетін азаматтардың бастамаларына жәрдем көрсетуі керек.

Осы бағытта тәуекел деңгейі үлестік құрылысқа қарағанда мейлінше төмен тұрғын үй құрылыс кооперативтері (бұдан әрі - ТҚК) өздерін оң жағынан танытты. Мемлекеттің меншігіндегі және жер пайдалануға берілмеген жер учаскесін құрылыс үшін бөлу ТҚК құрудың міндетті шарты болуға тиіс. Бұл ретте құрылыс салынатын учаскеге ЖАО қажетті инженерлік желілер мен коммуникациялар жүргізуге тиіс. ТҚК-ның меншігіне жер учаскесін ресімдеу тұрғын үй пайдалануға берілгеннен кейін жүзеге асырылуға тиіс.

Өңірлерді дамытудың
2020 дейінгі [бағдарламасына](#)
4-қосымша

Тұрғын үй қорын жаңғырту тетігі

Бағдарлама аясында кондоминиум объектілерінің ортақ мүлкін күрделі жөндеу (бұдан әрі - жөндеу) ғана жүзеге асырылатын болады.

Терможаңғырту элементтерімен күрделі жөндеуді жүргізу нәтижесінде жылу тұтынуды үнемдеу 30 пайызға дейін жетеді.

Ағымдағы жөндеуді үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінің қайтарымды қаражаты есебінен жүргізуге рұқсат етіледі.

Ғимаратты (объектіні) күрделі жөндеу - қажет болған жағдайда конструкциялық элементтері мен инженерлік жабдық жүйелерін ауыстыра отырып, оның ресурсын қалпына келтіру, сондай-ақ пайдалану көрсеткіштерін жақсарту мақсатында ғимаратты жөндеу.

Тұрғын ғимараттарды күрделі жөндеу ұйымдастыру-технологиялық жобалау құжаттамасына - жобаға (жұмыс жобасына), күрделі жөндеуді ұйымдастыру жобасына және жұмыстарды жүргізу жобаларына сәйкес жүзеге асырылуы тиіс.

Үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелері келісімдерінің және жөндеу жүргізу туралы шешім қабылдаған үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінің барлығы кол қойған шарттардың болуы көп пәтерлі тұрғын үйде жөндеу жүргізу үшін негіз қалаушы факторлардың бірі болып табылады.

Ортақ мүлкті жөндеу жұмыстары мыналарды көздейді:

1) жұмыс түрлерінің ең аз жиынтығы - бұл тұрғын үйдің шатырын, кіреберісін және жөндеу (жылылау) (бұл ретте жұмыс түрлерінің ең көп жиынтығында көзделген бір элемент басқа элементпен ауыстырылуы мүмкін);

2) жұмыс түрлерінің ең көп жиынтығы - бұл шатырды, кіреберісті, жөндеу, қасбетті, лифтіні (бар болса) жөндеу (жылылау).

Үйдің шатырын, қасбетін және кіреберісін жөндеу талап етілмеген жағдайда жөндеу (инженерлік желілерді қоса алғанда) жөндеу жоғарыда баяндалғанға жатпайды.

Ғимаратты терможаңғырту жөніндегі кешенді жұмыстар кезінде тұтынылатын жылуды реттеудің автоматтандырылған жүйесі (орталықтандырылған жылу жүйесіне қосылған) және үйге ортақ жылу энергиясын есепке алу аспаптары орнатылады, оларды қаржыландыру республикалық бюджет қаражаты есебінен жүргізілетін болады.

Кондоминиум объектілерінің ортақ мүлкіне жөндеу жүргізу тетігі республикалық бюджеттен жергілікті атқарушы органдар (бұдан әрі - ЖАО) бюджетіне жарғылық капиталында мемлекет қатысатын мамандандырылған уәкілетті ұйымдарды капиталдандыруға бағытталатын нысаналы трансферттер бөлуді көздейді.

Мамандандырылған уәкілетті ұйымды капиталдандыру үшін бюджеттік өтінімді қалыптастыру экономикалық сараптаманың қорытындысы мен кондоминиум объектілерінің ортақ мүлкін техникалық тексеру актілерін қоса берілген қаржы-экономикалық негіздеменің (бұдан әрі - ҚЭН) негізінде жүргізіледі.

Кондоминиум объектілерінің ортақ мүлкін жөндеуге қаржы қаражатын бөлген кезде жеке өңірлердің ортақ тұрғын үй қорында күрделі жөндеу жүргізуді қажет ететін көппәтерлі тұрғын үйлердің үлесі ескерілетін болады.

ЖАО қажет болған жағдайда аталған тетікті жүзеге асыру үшін жергілікті бюджет қаражатын пайдаланады.

Кондоминиум объектісін басқару органы мен оператор (бас мердігер) болып табылатын мамандандырылған уәкілетті ұйым және үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелері арасында кондоминиум объектілерінің ортақ мүлкін жөндеуге шарт жасалады.

Мамандандырылған уәкілетті ұйым қосалқы мердігерлерді тарту мүмкіндігімен ортақ мүлікке жөндеу жүргізеді.

Кондоминиум объектісін басқару органының әрбір кондоминиум объектісіне екінші деңгейдегі банктерде (бұдан әрі - ЕДБ) ашылған жинақ есепшоты болады.

Шартта белгіленген мерзім ішінде үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелері ЕДБ-дегі жинақ есепшотына ай сайынғы жарналарды төлейді.

Жинақталған қаражат ЕДБ-дегі есепшоттан мамандандырылған уәкілетті ұйымға орындалған жұмыстар үшін бөліп ақы төлеу ретінде аударылады.

Тұрғындар қайтарған соманы мамандандырылған уәкілетті ұйым кондоминиумның басқа объектілерін жөндеуге жұмсайды.

Бұл тетікті жүзеге асыру үшін оның қатысушылары мынадай іс-әрекеттерді орындайды.

ЖАО:

1) үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінің өтінімдері бойынша жөнделуі тиіс үйлердің тізбесін калыптастырады;

2) тұрғын үй инспекцияларының тиісті актілерді беруімен кондоминиум объектісінің ортақ мүлкіне техникалық тексеру жүргізуді ұйымдастырады;

3) тұрғын үйге энергетикалық аудит жүргізуді ұйымдастырады;

4) мамандандырылған уәкілетті ұйымның жарғылық капиталын ұлғайту үшін ҚЭН әзірлейді;

5) ҚЭН-ге экономикалық сараптама жүргізуді қамтамасыз етеді;

6) тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті органға растау құжаттарын қоса бере отырып бюджеттік өтінімді жолдайды;

7) үйге ортақ жылу энергиясын есепке алу аспабын және жылу тұтынуды реттеудің автоматтандырылған жүйесін міндетті түрде орната отырып, жөндеу жүргізуді ұйымдастырады. Кондоминиум объектісі ортақ мүлікке жөндеу жүргізуді қажет етпеген жағдайда, жөндеу жүргізбей не инженерлік желілерді қоса алғанда (қажет болған жағдайда), жертөле жайларын жөндей отырып, аталған жабдықты орнату ғана жүргізіледі;

8) жөндеу жұмыстарының жүргізілу барысын бақылауды және үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінен орындалған жұмыстар үшін қаражаттың қайтарылуына мониторингті қамтамасыз етеді;

9) аз қамтамасыз етілген отбасыларға (азаматтарға) тұрғын үй көмегін төлеуді ұйымдастырады;

10) кондоминиум объектілері басқару органдарымен және үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерімен жөндеу жұмыстарын орындауға шарттар жасаған кезде үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінің 8-ден 15 жылға дейін (күрделі жөндеу жұмыстары түрлеріне байланысты) қаражатты қайтару мерзімін сақтауын қамтамасыз етеді.

Бұл ретте жөндеу үшін қаражатты одан әрі пайдалануды болжауға мүмкіндік беретін қаражатты қайтару кестелерін жасау қажет.

Мамандандырылған уәкілетті ұйым:

1) кондоминиум объектілерін басқару органдарымен және үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерімен жөндеу жұмыстарын орындауға шарт жасасуды;

2) шартқа сәйкес жөндеу жұмыстарын орындауды;

3) қажет болған жағдайда, қосалқы мердігерлік ұйымдармен шарттар жасасуды;

4) жөндеу жұмыстарын жүргізу барысында жіберілген кемшіліктерді жою бойынша шаралар қабылдауды;

5) үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінен - шартқа қатысушылардан берешектерді сот тәртібімен өндіріп алуды ұйымдастыруды;

6) кондоминиум объектісінің ортақ мүлкін жөндеуге жобалау-сметалық құжаттаманы (бұдан әрі - ЖСК) және шығыстар сметасын әзірлеуді қамтамасыз етуді және оны үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерімен келісуді жүзеге асырады.

Кондоминиум объектісін басқару органы:

1) кондоминиум объектісін тіркеуді жүзеге асырады;

2) екінші деңгейдегі банктерде кондоминиум объектісіне ағымдағы және жинақ есепшоттарының ашылуын қамтамасыз етеді;

3) мамандандырылған уәкілетті ұйым әзірлеген ЖСК, шығыстар сметасының, ақаулар ведомостерінің келісілуін ұйымдастырады;

4) мамандандырылған уәкілетті ұйыммен жасалған шартқа қол қоюды қамтамасыз етеді;

5) орындалған жұмыстарды қабылдауға қатысады;

6) жалпы жиналыстың шешімін орындаудан бас тартқан және шартқа қатыспайтын үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінен берешекті өндіріп алу туралы талап арыз беруді жүзеге асырады.

Үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінің жалпы жиналысы:

1) кондоминиум объектісінің ортақ мүлкіне жөндеу жүргізу туралы шешім қабылдайды;

2) қосалқы мердігер ұйымды таңдауды келісуді жүзеге асырады (оны тарту қажет болған кезде);

3) ЖСК немесе кондоминиум объектісінің ортақ мүлкін жөндеуге шығыстар сметасын келіседі;

4) әрбір пәтерге (үй-жайға) жүктелетін кондоминиум объектісінің ортақ мүлкін жөндеуге жұмсалатын шығындар сомасын бекітеді, ол жеке (бөлек) меншіктегі тұрғын және (немесе) тұрғын емес алаңдардың пайдалы алаңының осы кондоминиум объектісіндегі үй-жайлардың барлық тұрғын және тұрғын емес алаңдарының пайдалы алаңдарының сомасына қатынасы бойынша айқындалады;

5) орындалған жұмыстарды қабылдауға қатысу үшін үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелері қатарынан өкілдерді таңдауды жүзеге асырады.

Орындалған жұмыстарды қабылдауға тұрғын үй инспекциялары, кондоминиум объектісін басқару органдары, жөнделетін объектілердің үй-жайлары (пәтерлері) меншік иелерінің өкілдері және мемлекеттік сәулет-құрылыс бақылау органдары қатысады.

Сондай-ақ, 2014 жылдан бастап ЖАО-ға кейіннен жөндеу жұмыстары жүргізілетін үйлерде энергетикалық аудит жүргізуге трансферттер бөлінеді.

Кондоминиум объектілерінің ортақ мүлкін жөндеу аяқталып, жылыту маусымы өткеннен кейін жергілікті атқарушы органдар осы жөндеудің энергия тиімділігін бағалау үшін қайта энергетикалық аудит жүргізеді.

Кондоминиум объектілерінің ортақ мүлкін жөндеу жөніндегі жобаларды іске асыру сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы мемлекеттік нормативтік құжаттарға сәйкес жүргізілуіне тиіс.

Секторды технологиялық дамыту үшін кемінде 5-10 жылда бір рет барлық нормативтік-техникалық құжаттаманы қайта қарау қажет, бұл осы саладағы қолданыстағы нормативтік-техникалық құжаттарды қайта қарауды, бекітуді және жаңаларын әзірлеуді көздейді.

Аз қамтамасыз етілген отбасыларға (азаматтарға) жергілікті бюджет қаражаты есебінен Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2009 жылғы 30 желтоқсандағы № 2314 қаулысымен бекітілген Тұрғын үй көмегін көрсету **ережесіне** сәйкес тұрғын үйді (тұрғын ғимаратты) күтіп ұстауға жұмсалатын шығындарды төлеу үшін тұрғын үй көмегі көрсетіледі.

Пәтерлердің (үй-жайлардың) меншік иелерін тұрғын үй қорын термोजаңғырту процесіне тарту мақсатында халық арасында энергия үнемдеуді насихаттау шараларын жүргізу қажет. Халықтың қалың бұқарасына, кондоминиум объектілерін басқару органдарына, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық (бұдан әрі - ТКШ) мамандарына және білім алушы жастарға энергия үнемдеу саясатын насихаттау бойынша қызметтер көрсетілетін болады. Энергия үнемдеуді насихаттау жөніндегі іс-шаралармен қамтылған қала халқының үлесі іс-шараларды жүргізу нәтижесінде жыл сайын ұлғаятын болады.

Халық арасында энергия үнемдеуді насихаттау Бағдарламаны табысты іске асырудың негізі болып табылады және мынадай негізгі іс-шараларды қамтиды: ағартушылық және арнайы әдебиетті тираждау және тарату, өңірлік семинарлар, көрмелер және конференциялар ұйымдастыру, бұқаралық ақпарат құралдары арқылы қоғамдық акциялар мен жарнамалық науқандар өткізу.

Саланы кадрлық қамтамасыз ету шеңберінде практикалық оқыту үлесін ұлғайту, ТКШ саласы үшін ғылыми кадрлар даярлау, ТКШ саласы мамандарының біліктілігі мен құзыретін арттыру жүйесін дамыту арқылы жоғарғы, техникалық және кәсіптік білім беретін оқу орындарында кадрлар даярлау жүйесін жетілдіру қажет.

Нәтижесінде көп қабатты тұрғын үйге өзінің жеке меншік тұрғын үй ретіндегі иелік ету қатынасы және энергияны үнемдеу қалыптасуға тиіс, жалпы осы іс-шаралардың барлығы тиімді меншік иесін қалыптастыруға және үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінің энергияны тұтынуын азайтуға бағытталатын болады.

Термोजаңғырту бірінші кезекте осы қалалар халқының қолайлы өмір сүру жағдайларын қамтамасыз етуге бағытталады.

Бағдарлама шеңберінде күрделі жөндеуді қажет ететін көппәтерлі тұрғын үйлер көрсеткіштерінің тұрақты мониторингі жүзеге асырылады, бұл жерде респонденттер ретінде жергілікті атқарушы органдар болуы мүмкін, ал кейін респонденттер ретінде кондоминиум объектісін басқару органдарын және сервистік қызмет субъектілерін тарту шаралары қаралатын болады.

Бұрын 2011 - 2012 жылдары Бағдарламаны іске асыру бойынша оператордың бірі әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар (бұдан әрі - ӘКК) болып табылған. Оларда үй-жайлардың (пәтерлердің) меншік иелерінің қайтарымды қаражатын жинау әлі де жүзеге асырылатын ӘКК рөлін ескере отырып, жөндеу жүргізу үшін ӘКК-ге қайтарылатын ақша қаражатын пайдалану бойынша жұмысты жалғастыру, сондай-ақ осы қаражатты мамандандырылған уәкілетті ұйымдар арқылы тікелей пайдалану тетіктерін қарау қажет.

Перспективада мамандандырылған уәкілетті ұйымның рөлін кәсіпкерлік құрылымдар, ал оларды қаржыландыруды мамандандырылған қаржы институттары (агенттіктер) және ЕДБ өзіне алады.

Өңірлерді дамытудың
2020 дейінгі **бағдарламасына**
5-қосымша

«Жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылай қолдау» басымдығы бойынша Бағдарламаны іске асыру кезінде қаржыландырудың және қатысушылардың өзара іс-қимыл жасауының тетігі

1. Қаржыландыру лимитін бөлу:

1) облыс әкімі әрбір ауданға және облыстық маңызы бар қалаға қаржыландыру лимитін ауылдық округтерде, сондай-ақ ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдарда және кенттерде тұратын халықтың санына байланысты жеткізеді;

2) аудан әкімі және облыстық маңызы бар қала әкімі әрбір ауылдық округке қаржыландыру лимитін әлеуметтік-экономикалық даму әлеуеті жоғары және орташа әр ауылдық округте, сондай-ақ ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылда, кентте тұратын халықтың санына байланысты жеткізеді.

Бұл ретте аудан әкімі және облыстық маңызы бар қала әкімі қаржыландыру лимитін бөлген кезде ауылдық округтің құрамына кірмейтін даму әлеуеті төмен ауылдар мен кенттерді алып тастайды және оны ауылдық округтерге, әлеуметтік-экономикалық даму әлеуеті жоғары және орташа ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдарға және кенттерге қайта бөледі;

3) ауыл, кент, ауылдық округ әкімдері барлық ауылдарға, кенттерге және ауылдық округтерге есептелген қаражат көлемін жергілікті қоғамдастық жиынының шешіміне сәйкес бөледі.

2. Іріктеу рәсімі:

1) жергілікті қоғамдастықтың жиналысында аудан әкімі, облыстық маңызы бар қала әкімі жеткізген қаражат көлемінің шеңберінде іс-шаралар айқындалады және жергілікті қоғамдастық жиналысының шешімімен ресімделеді;

2) мақұлданған іс-шаралар бойынша ұсыныс (жергілікті қоғамдастық жиналысының шешімі) ауылдық округтің әкіміне, сондай-ақ ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдың және кенттің әкімдеріне түседі;

3) ауылдық округтің әкімі, ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдың және кенттің әкімдері мақұлданған іс-шаралар бойынша ұсыныстарды (жергілікті қоғамдастық жиналысының шешімін) аудан және облыстық маңызы бар қала әкімдігіне жібереді;

4) аудан, облыстық маңызы бар қала әкімдігі бағытты ескере отырып, ұсынылған іс-шаралардың тізбесін қалыптастырады және Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес әзірленген құжаттарды қоса бере отырып, Бағдарламаның үйлестірушісіне жібереді;

5) Бағдарламаның үйлестірушісі іс-шаралар бойынша ұсынылған құжаттарды қарайды және олар бойынша қорытынды қалыптастырады;

6) Бағдарламаның үйлестірушісі іс-шараларға берілген қорытындылардың нәтижесін аудан, облыстық маңызы бар қала әкімдігіне жолдайды.

Өз кезегінде аудан, облыстық маңызы бар қала әкімдігі Бағдарлама үйлестірушісінің қорытындысын ауылдық округтердің, сондай-ақ ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдардың және кенттердің әкімдеріне жібереді.

Ауылдық округтердің, сондай-ақ ауылдық округтердің құрамына кірмейтін ауылдардың, кенттердің әкімдері жергілікті қоғамдастықтың жиналыстарында қолдау көрсетілген және қолдау көрсетілмеген іс-шаралар туралы ақпаратты жеткізеді.

3. Бағдарлама үйлестірушісі Қазақстан Республикасының бюджет заңнамасында белгіленген мерзімдерде бюджеттік жоспарлау саласындағы жергілікті уәкілетті органға бюджеттік өтінімді ұсынады.

4. Бюджет қаражатын пайдаланудың мониторингі бюджетті атқару жөніндегі орталық уәкілетті орган бекіткен жергілікті маңызы бар мәселелерді шешуге бөлінген бюджет қаражатын және жергілікті өзін-өзі басқарудың кіріс көздерін пайдалану мониторингін жүргізу әдістемесіне сәйкес жүргізіледі.

Қазақстан Республикасы
Үкіметінің
2014 жылғы 28 маусымдағы
№ 728 [қаулысына](#)
қосымша

Қазақстан Республикасы Үкіметінің күші жойылған кейбір шешімдерінің тізбесі

1. «Қазақстан Республикасының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғыртудың 2011-2020 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 30 сәуірдегі № 473 [қаулысы](#).

2. «2011 - 2020 жылдарға арналған «Ақ бұлақ» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 24 мамырдағы № 570 [қаулысы](#).

3. «Өңірлерді дамыту бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 26 шілдедегі № 862 [қаулысы](#).

4. «Қазақстан Республикасы Үкіметінің кейбір шешімдеріне және Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің өкіміне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 1 қыркүйектегі № 994 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің кейбір шешімдеріне және Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің өкіміне енгізілетін өзгерістер мен толықтырулардың [2-тармағы](#).

5. «Өңірлерді дамыту» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 26 шілдедегі № 862 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 7 желтоқсандағы № 1485 [қаулысы](#).

6. «Қазақстан Республикасының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғыртудың 2011 - 2020 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 30 сәуірдегі № 473 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 20 сәуірдегі № 501 [қаулысы](#).

7. «2011 - 2020 жылдарға арналған «Ақ бұлақ» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 24 мамырдағы № 570 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 15 мамырдағы № 621 [қаулысы](#).

8. «Моноқалаларды дамытудың 2012 - 2020 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 мамырдағы № 683 [қаулысы](#).

9. «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 21 маусымдағы № 821 [қаулысы](#).

10. «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 21 маусымдағы № 821 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 12 қыркүйектегі № 1189 [қаулысы](#).

11. «Өңірлерді дамыту» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 26 шілдедегі № 862 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 4 қазандағы № 1258 [қаулысы](#).

12. «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 21 маусымдағы № 821 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 29 желтоқсандағы № 1777 [қаулысы](#).

13. «Қазақстан Республикасының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғыртудың 2011 - 2020 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 30 сәуірдегі № 473 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 28 ақпандағы № 200 [қаулысы](#).

14. «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 21 маусымдағы № 821 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 31 мамырдағы № 560 [қаулысы](#).

15. «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 21 маусымдағы № 821 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 30 қыркүйектегі № 1022 [қаулысы](#).

16. «Моноқалаларды дамытудың 2012 - 2020 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 мамырдағы № 683 және «Моноқалаларды дамытудың 2012 - 2020 жылдарға арналған бағдарламасын іске асырудың кейбір мәселелері туралы» 2012 жылғы 16 қарашадағы № 1449 қаулыларына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 7 қарашадағы № 1169 қаулысының [1-тармағының 1\) тармақшасы](#).

17. «Өңірлерді дамыту» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 26 шілдедегі № 862 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 31 желтоқсандағы № 1492 [қаулысы](#).

18. «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 21 маусымдағы № 821 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 31 наурыздағы № 286 [қаулысы](#).

19. «Қазақстан Республикасының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғыртудың 2011 - 2020 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 30 сәуірдегі № 473 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 28 сәуірдегі № 410 [қаулысы](#).